

Yok Olacakken Var Olmak

Müjdat Gezen'le
Düşünsel Bir Yolculuk

AHMET ÇAĞAN
MEHMET ÇAĞAN

ALFA

2.BASKI

MÜJDAT GEZEN

29 Ekim 1943'te İstanbul Fatih'te doğdu.

1953 Sahneye ilk kez bir ilkokul piyesinde çıktı. Ve aynı yıl Doğan Kardeş çocuk dergisinde şiirleri yayımlandı. Yine bu yıllarda İstanbul Radyosu Çocuk Kulübü'nde mikrofonla tanıştı. Vefa Lisesi'nde okudu.

1956-57 Çeşitli amatör tiyatro topluluklarında rol aldı.

1960 **İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda profesyonel oldu.**

1961 İstanbul Belediyesi Konservatuarı Tiyatro Bölümü'ne girdi.

1962 İlk filmini çevirdi.

1963 İlk özel tiyatro çalışmalarını yaptı. Münir Özkul ve Muammer Karaca Tiyatrolarına girdi.

1963-64 Sanat dergilerinde şiirleri çıktı.

1964-66 Askerliğini yaptı ve oyun yazma denemelerinde bulundu.

1966 Ulvi Uraz Tiyatrosu'na girdi.

1967 Arkadaşlarıyla birlikte Halk Oyuncularını kurdu.

1968 İlk kez kendi özel tiyatrosunu açtı ve aynı sezon İstanbul Tiyatrosu'nda çalıştı.

1970 Sahne, film, TV çalışmalarında bulundu. Aynı yıl kızı Elif dünyaya geldi.

1975 İlk kitabı yayımlandı.

1982 Bir yayınevi kurdu. Yine aynı yıl İstanbul Belediyesi Konservatuarı ve sonradan İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda Türk Tiyatrosu öğretmenliği yaptı. Aynı yıl, yazar arkadaşı Kandemir Konduk'la birlikte "Güldürü Üretim Merkezi"ni kurdu ve büyük gazetelerde mizah sayfası yönetti.

1991 MSM'yi kurdu.

1992 "MSM Ormanı"nı kurdu.

1995 "Hamlet Efendi" adlı oyunu ödül aldı ve Devlet Tiyatroları'nda oynandı.

1996-98 Cumhuriyet gazetesinde yazdı.

1997 Devlet Tiyatroları'nda oyun yönetti. Aynı yıl "Babam" adlı oyunu ödül aldı.

1998 İlk kez adını taşıyan tiyatrosunu kurdu.

2001 MSM Huzurevi'ni kurdu.

2006-2007 Tiyatro sezonunda kendi adını taşıyan tiyatrosunu kurdu. Savaş Dinçel Sahnesi'ni açtı.

2007 Birleşmiş Milletler UNICEF İyi Niyet Elçisi seçildi.

2009 MSM Ankara, MSM İzmir, MSM Bursa açıldı.

Yüz civarında filmde, elli civarında oyunda, binden fazla radyo ve TV skecinde rol aldı, bunların bir bölümünü yazdı ve yönetti. 25'ten fazla oyun, 8 sinema filmi ve 5 TV dizisi yönetmenliği yaptı.

Sekizi okullarda "yardımcı ders kitabı" olarak okutulan kırk dört basılı kitabı var.

Ahmet Çağan: 1977 İstanbul doğumlu. Lisans eğitimi işletme olan Çağan, ABD Chicago Purdue Üniversitesi'nde Prof. Harry Lepinske'den International Marketing, Hacettepe Üniversitesi Finansal Merkezi'nde İşletmelerde Finans Yöneticiliği, B.T.H. Araştırma Enstitüsü'nde ekonomi eğitimi aldı.

Bunların yanı sıra MBA, Sistem Liderliği ve Değişim Yönetimi, Durumsal Liderlik, Kırk Temel Prensipten Oluşan Piramitik Liderlik, NLP Teknikleri, Stratejik Yönetim, Proje Yönetimi, Pazarlama Yönetimi, Satış Teknikleri, Müşteri İlişkileri Yönetimi, Marka Yönetimi, İnsan Kaynakları Yönetimi, Zaman Yönetimi, Ekip Çalışması ve Motivasyon, Yaratıcılık ve Yaratıcı Problem Çözme, İletişim ve Beden Dili, Dış Ticaret ve Kambiyo, Banka İşletmeciliği, Banka Muhasebesi, Banka Tekniği, Para ve Kredi, Kişisel İlişkiler ve Psikolojik Savaş Eğitimleri de aldı.

Çağan, yönetim ve kişisel gelişim konuları üzerinde çalışmalar yapıyor, ayrıca Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Araştırma Topluluğu'na da danışmanlık veriyor. Müjdat Gezen Sanat Merkezi Yazarlık Bölümü'nde de öğretmenlik yapmaktadır. Aynı zamanda Müjdat Gezen Tiyatrosu'nun Genel Müdürü'dür. İlgi alanları arasında fotoğrafçılık ve yüzme vardır.

Yazarın, "Şelale Altında Durmak" isimli yayınlanmış kişisel gelişim kitabı da bulunmaktadır.

www.ahmetcagan.com

Mehmet Çağan: 1979 İstanbul doğumlu, ihtisası işletme olan Mehmet Çağan, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü'nde Prof. Dr. Metin Kazancı'nın yanında "Özel Sektörde Halkla İlişkiler Araştırma Projesi'nde" görev alarak, bu alandaki uzmanlaşma çalışmalarını yürüttü.

Yeteneğini bulmak ve kendini geliştirmek için Çağan birçok eğitime gitmiştir. Onlardan bazıları şunlardır: ABD Chicago Purdue Üniversitesi'nde Prof. Dr. Harry Lepinske'den International Marketing eğitimi ve Gazi Üniversitesi'nde Halkla İlişkiler, Dış Ticaret, Muhasebe, B.T.H. Araştırma Enstitüsü'nde ekonomi, T.M.M.O.'da AutoCAD, Sistem Liderliği ve Değişim Yönetimi, Durumsal Liderlik, Zaman Yönetimi, İnsan Kaynakları Yönetimi, Ekip Çalışması ve Motivasyon, İletişim ve Beden Dili, Psikolojik Savaş.

Çağan, insanı çözmek için felsefi düşüncenin olduğu kadar, bilimin de gerekli olduğuna ve "insana dönüştüğümüzde" var olduğumuzu hissedeceğimize, asıl huzuru, coşkuyu o zaman yaşayacağımıza ve bu duygularla gerçek üretime geçeceğimize inanıyor. Felsefi düşünceyle insanların ayaklarını yerden kesmeyi, bilimsel gerçeklerle de insanları yere indirmeyi seçiyor. Çünkü o zaman bilginin kullanılabilir olacağına inanıyor.

Şu anda düşünür yetiştirme üzerine çalışmaktadır. Ayrıca, Müjdat Gezen Sanat Merkezi'nde yazarlık bölümünde hocalık yapan Çağan, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Araştırma Topluluğu'na da danışmanlık veriyor.

Bu zamana kadar yazdığı kitaplar:

Yaratıcı halkla ilişkiler ve pazarlamayı anlatan "Düş Satmak",

Mutluluğa ulaşmak için iç dünyanın olduğu kadar dış dünyanın da önemini gösterdiği "Mutluluk Limanında Sonsuz Bir Mola",

İnsan hayatındaki renkleri hemen hemen her alanda ele alan "Rengi Rengine",

İç dünyadaki yalanlardan arınarak gelişime açılmak için yazdığı "Kendine Yalan Söyleme".

Hobisi, yemek yapmak, bazen de katletmek.

www.insanadonusum.com

Yok Olacakken Var Olmak

Müjdat Gezen'le
Düşünsel Bir Yolculuk

AHMET ÇAĞAN
MEHMET ÇAĞAN

Alfa Yayınları 2080
Akıntıya Karşı Yüzener - I

YOK OLACAKKEN VAR OLMAK
Müjdat Gezen'le Düşünsel Bir Yolculuk

Ahmet Çağan
Mehmet Çağan

1 - 2. Basım : Şubat 2010
ISBN : 978-605-106-205-1

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Yayın Yönetmeni ve Editör Rana Gürtuna
Pazarlama ve Satış Müdürü Vedat Bayrak
Kapak Tasarımı Gökhan Burhan
Ön ve Arka Kapak Fotoğrafları İbrahim Demirel
Grafik Uygulama Mehmet Atahan Sıralar

© 2010, ALFA Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Kitabın Türkçe yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen ya da tamamen alıntı yapılamaz,
hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

Tel: (212) 674 97 23 Faks: (212) 674 97 29

Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu 34410 İstanbul, Türkiye
Tel: (212) 511 53 03 - 513 87 51 - 512 30 46 Faks: (212) 519 33 00

www.alfakitap.com

info@alfakitap.com

İçindekiler

Elli Yıl...	11
Aşk ile Dokunmak	13
İnsanın “Öz”üne Yolculuk	21
Kendine Uzaydan Bakınca	26
Kum Saatindeki Ego	30
Bensiz Olmaz... ..	35
Doğadan Uzaklaştıkça Kalp Katılaşıır	38
Uçaktayken Hiç Olmak	45
Varoluşun Ayrıntısı	49
İlkeni Yarı Yolda Bırakma.....	55
Varoluştaki Zekâ	58
Yargı-lama	60
Kendine Dürüst Ol	62
Özgürlüğün Kanatları	66
Çocukluğunu Özleyen Çocuk	71
Her Şey Unutulur Sevgi Unutulmaz	74
Hayat Şimdi Burada	78
Zaman İri Bir Kalburun Deliklerinden Akıp Durmakta	83
Cıvı Cıvı Çocuğun Kanı Kaynayan Yaşlılığı	86
Kanı Tersten Akan Gençlik	89
İnsana Dönüşen Çocuk	92

Oyuncakların Mutlu Olduğu Yer: İstanbul Oyuncak Müzesi	98
Abayı Yaktığının İstanbul'u	100
Eğitimsiz Yetenek	104
İlklerin Deneyimsizliği	108
Başarı İçin Sıçrarken... ..	113
Rol Modelsiz Var Olmak	116
Bahaneli Yaşamın Gerçek Ölüşü	117
Keskin Virajlar	124
Dağına Göre Kar İstemek	131
O Kötü Değil... ..	135
Parasız ama Özgür	138
Çok Yüzlü	143
Yazan Neden Yazar?	145
Dayak Yemekten Fiske Vurmaya Vakit Kalmadı	147
Atatürk'ün Nazım Hikmet'e Öğüdü	153
Yaşam Boyu Umut	157
Arkadaşlık Ve Aziz Nesin Ve Madımak!	160
Polonius'un Öğüdü	165
Uygar İnsanın Mottosu	168
Soru	170
Hayvanın Kafası Kızdığında... ..	173
Tükettikçe Tükenmek	174
Karar Alma Anının Kararı	176
Sokrates'in Sonu Galileo'nun Varoluşu	178
Özverisiz Yaşamak	180
Ustanın Gözü	187

Torpilsiz Sanat	193
Sanatçı Doğuran Semt: Fatih	196
Korkusuz Tiyatro	197
Sanatta Başarı	199
Oynamıyormuş Gibi Oynamak	202
Sanatçının Yoksul Yaşamı	204
Dedem Nasreddin Hoca	208
İnsan Sadece İnsana Güler	210
Şuradan Buradan Doğudan Batıdan	215
Genlerini Sevmek	218
Stresi Alt Etmek İçin Sittiret!	221
Mutluluk Sersemi	226
Umutlu Sanatçının Sonsuz Eseri	229

*Herkes
senin yok olduğunu sandı.
Biliyor musun
o
var olduğunu andı...*

*Maylak
GİZLİ*

ELLİ YIL...

Bu meslekten kazandığım ilk parayı anneme götürüşümün üstünden tam elli yıl geçmiş. Şehir tiyatrosunda profesyonel oldum. İlk maaşım iki yüz elli liraydı. Muhasebede kuyruğa girdim, paramı aldım. Doğru evin yolunu tuttum. Annemin kabul günü idi. Kapıyı çaldım. Elindeki tepsiyi masaya bırakmış olacak. Kapıyı açtı ve tepsiyi yeniden aldı. Elimdeki parayı tepsinin içine koydum.

– Anne bu benim meslekten kazandığım ilk para, sana getirdim, dedim.

Annemin gözleri doldu. Hemen içeri girdi, kapıyı kapadı. Çayları dağıtırken tepsideki parayı gösterdi herhalde. Dışarıdan sesleri duyuyordum.

– Bu oğlumun ilk kazandığı para, bana getirmiş, dedi.

Sesinde hem bir öğünç hem de hüznün vardı. Oğlu büyümüş, kendi de biraz daha yaşlanmıştı.

O zaman saçlarım simsiyahtı.

Tanrı herkese mesleğinde ellili yılları gösterson. Güzel bir duygu bu. İnsanları mutlu etmeye çalıştım, bu nedenle mutluyum...

2010

M. Ak
G. Z.

Aşk ile yapılan bir meslek
taa uzaktan
gözü kapalı fark edilir.

Mehmet Çağan

Aşk ile Dokunmak

50 yıl geçti sanatla. Ama olmak için başlamak lazım. İlk adımı bilmek, doğuma şahit olmaktır.

Müjdat Gezen'nin babası Necdet Gezen oğlunu severken, özgür bir şekilde yetiştirmeyi seçti. İnsan haklarına dışarıda saygılı olurken, evine girdiğinde bu gömleği çıkarmadı. Ailesine de saygılı oldu ve Müjdat Gezen'in mesleğini yapmasını bir hevesle onaylarken, ondan bir şey istemeyi ihmal etmedi: "Eğitimini tamamla ve sonra bu mesleği yap..." Böylesine aydın bir babanın çocuğu, nasıl aydın olmasın? Baba Gezen, çocuğunun sevmediği mesleği yapmasını istemediği gibi sanatın çileli yıllarında, yapması için bile bile oğlunu sanata uğurladı. Tıpkı Nazım Hikmet'in "Kerem Gibi" şiirinde yazdığı gibi:

*"Ben yanmasam
sen yanmasan
biz yanmasak,
nasıl
çıkarmak
karan-
lıklar
aydın-
lığa.."*

Baba Gezen, oğlunun başına gelecekleri bilerek, onun tiyatro oyuncusu olmasını destekleme cesaretini gösterdi. Oğlu da babasının bu duruşuna karşılık, korkusuzca sanat yaptı ve karanlığa karşı ışıqla, aydınlıkla yürüdü.

Aydınlatmak için mesleki bilgi dışında ayrı bir gelişim lazım. Önce farklı konularla zihninizi doldurmalı, üzerinde düşünmelisiniz ki anlayasınız. Sonra ne yapacaksınız yaparsınız çünkü düşünceler, eli etkiler. Eğer bir insan sadece resimdeki, sadece müzikteki, sadece oyunculuktaki mesleki gelişim için kafa yorarsa, bize yeteneğini çok güzel sunar. Varoluş cevheri olan yetenekle mesleğini güzelce yapabilir, hatta aranan insan olabilir ama bu, aydınlanmaya da aydınlatmaya da yetmez.

Her mesleğin işlevi farklıdır. Sanatçı bizim görmediğimizi gören, geleceğe ışık tutan insandır ya... Bu yüzden sanatçı birçok konuya hakim olmalıdır. İşte bu kitapla da Müjdat Gezen'in felsefi düşüncelerini ve size sunduğu çıkışları göreceksiniz. Oysa yüz yüze veya telefonda durmadan ona fikir danışan birisi olarak biliyorum ki, bir kitap onun fikirlerini anlatmaya yetmez.

– Alo Müjdat Abi merhaba, nasılsın?

– İyiyim canım SOR.

– Abi insan nasıl “mutluluk sersemi” olur?

– Mehmet insan önce...

Gece gündüz demeden, sette veya tiyatrodan, nerede olursa olsun Müjdat Gezen'e telefon açarım ve o da bana bıkmadan fikirlerini söyler. **ALO** dediğimde, “Mehmet'in kesin bir soracağı vardır” düşüncesiyle beni anlar ve sesimi duyunca hemen **SOR** der. Tabii ben öyle bir konuya değil, her konuya her an yönelebileceğimden benim sorularım her yerden çıkabilir; aşk, cinsellik, meditasyon, kadın hakları, müzik, komedi, sanat, siyaset, özgürlük, genetik, bilim, eğitim, insan gelişimi, tasavvuf, mimarlık, Sümerler, Atatürk, aydınlanma... “**BANA İSTEDİĞİNİ SORABİLİRSİN!**” cümlesi de bu yüzden oluştu. Bu kitabı yazma kararını aldıktan sonra Müjdat Gezen'le konuştuk. Ona şakalaşarak dedim ki; “Ağabey, ben

ve Ahmet bilirsin her konuya gireriz. Eğer öyle bana şunu sorma, bunu sorma diyeceksen, en başta bırakalım.” Bunun arkasından Müjdat Ağabey, “Mehmet,” dedi, “BANA İSTEDİĞİNİ SORABİLİRSİN!” Evet, siz de “ona istediğinizi sorabilirsiniz” çünkü o, sanatçı olduğu kadar, düşüncelerini paylaşmaktan çekinmeyen iyi bir ustadır.

Her ustanın yoğurt yiyişı farklıdır. Kurduğu “MSM”de ustalık yaparken kara tahtayı değıl de muhabbeti seçen Müjdat Gezen, çıraklarını mayalarken hiç ceza vermez. Onun okulundan devam-sızlığın dışında, disiplin suçundan atılan hiçbir çırak yoktur. Burada amaç, özgürlüğün içerisinde, sanatçı olmanın sorumluluğunu anlatmaktır. Zaten sadece sanatçı olmak değıl, insan olmak için de sorumluluklara sahip çıkılmalıdır. “Sorumluluklarımızdan” ve yaşamın bir parçası olan “sorunlardan” kaçamayız.

On yaşında sahneye çıkan Müjdat Gezen, profesyonel geçen 50 yıl boyunca sanatın sefasını da sürmüştür, cefasını da çekmiştir. Gerçi sanatın sadece statüsünü, parasını, olumlu yönlerini elde etmek isteyen, dertlerinden kaçan bir insan sanatçı değıldir ki. O yeteneklidir, çünkü para verirsiniz size çok güzel şeyler yapar ama para yoksa avcunuzu yalarsınız. Artık sanatla uğraşanlara şöyle bir soru sormalıyız: “Sanatçı mısın, yetenekli mi?” Çünkü sadece işini düzgün yapan kişiye SANATÇI denmez. Çünkü her sanatla uğraşan kişi, sanatçı olamaz.

Bir fıkra molası...

Büyük İmparator Ekber Han, ünlü Hintli müzisyen Tansen’e bir gün şöyle der: “Senin bu alanda son söz olduğunu düşünüyorum. Kimse seni geçemez. Ancak senin bir ustan olmalı. Ustan kimdir? Şu anda hayatta mı? Eğer yaşıyorsa onu saraya çağırmanı istiyorum.”

Tansen yanıtlar: “Evet kendisi hayatta ancak toplumsal bir insan değildir. İsmi Haridas’tır. Bir bulut gibi, bir rüzgar gibi, vahşi bir hayvan gibi yaşar. Kökleri yoktur. Evsiz bir gezgindir. Onu çağırarak müzik yaptırmak imkânsızdır. Ne zaman içinden gelir, hissederse, çalar ve dans eder. Onu dinlemek istiyorsanız, gidip bulmalı ve beklemeliyiz.”

Böylece yola çıkarlar ve nehrin kenarında ufak bir köyün yakınlarında onu bulurlar. Günlerce saklanarak beklerler. Bir gece Haridas aniden şarkı söyleyip dans etmeye başlar. Ekber Han büyülenmiştir. Kelimeler bu durumu takdir etmeye yeterli değildir. Ekber Han ağlamaya başlar. Şarkı bittikten sonra bile gözyaşları devam etmektedir.

Saraya geldiklerinde Ekber Han, “Seni kimsenin geçemeyeceğini sanıyordum. Ancak ustan seninle mukayese bile edilmez. Neden bu kadar fark var?” diye sorar.

Tansen şöyle yanıt verir: “Fark şurada; ben müziği güç, prestij ve para için yapıyorum. Bir şeyler elde etmek için çalışıyorum. O ise içinde hissettiği zaman şarkı söylüyor. İçindeki kutsal olanla dolduğu zaman, onu tutmuyor. Şarkı olarak akıtıyor, ifade ediyor. Onun şarkı söyleyişi kendi içinde bir son barındırıyor. Onun şarkı söyleyişi bir kutsayıştır.”

Tansen olmakla sanatçı olmak aynı şey değildir. Tansen sadece düşünüyor, üretiyor ama sanatçı yalnızca mantığıyla yol alamayacağını bilir. Varlıkla üretmeyi herkes başarabilir ama yokluğun içerisinde varolmayı ancak ÂŞIK olanlar gerçekleştirir. Eğer Müjdat Gezen gibi aşk ile sanata bağlı olursanız, yaşamınız boyunca pes etmeden aynı aydınlatma çizgisinde yürürsünüz; hapse mi düştüğünüz, evsiz mi, yalnız mı kaldığınız hiç önemli değildir. Koşullar, Gezen’i yıldırmadı. Gerçi Aziz Nesin’le, Abdi

İpekçi'yle, Uğur Mumcu'yla, İlhan Selçuk'la dost olmuş bir sanatçıdan da bu belklenirdi. Dostlar insanın aynası değil midir?

Sanatçı korkusuzdur ya... Yıllar önce Müjdat Gezen de karşılaştığı kuru kabadayılıkları, ölüm tehditlerini bir radyoyla geçiştirdi. Her gün arabasından inerken radyoyu çıkararak montunun iç cebine, kalbinin üstüne koydu. O kadar büyük yüreği, bir radyocukla korumaya yeltendi, “Bari arabadan inince beni vururlarsa, kalbimi onunla koruyayım,” dedi. Sanatçıya bakar mısınız; yüreğini radyoyla yani sanatla, müziğin aracıyla koruyor.

Müjdat Gezen'in yüreği o kadar büyük ki, bu yaşa kadar kimleri, neleri içine almıştır. Hani bazen insanın akli ermiyor ya... Şuncacık bir yürek, nasıl milyonları içine alır? Gezen sadece insanlara kalbinin kapısını açmadı; tabiat da onun yüreğinde yer etti. Zaten el, kalbi dinliyorsa, Müjdat Gezen, yazdığı “Yüreğim” şiiriyle de her şeyi eliyle dile getirmiştir.

Aşk ile sanat yapan Müjdat Gezen bunca yıl boyunca kasasını doldurmadı, evler almadı, gelecek kaygısı yüzünden parasıyla bir kenara çekilmedi. Tersine, hiç girilmeyecek dönemde borç altına girdi. Peki bunları neden yaptı? Aydınlık düşüncelerini “sanatla yaymak”, sevgiyle yüreğinde “insan biriktirmek” için...

Mehmet Çağan
İnsana dönüşmek isteyen biri

Bana
istediğini
sorabilirsin!

UZAYDAN

*Dün gece
gökyüzünden
kendime baktım.
Kederimden
az kaldı çıldıracaktım.
Rüzgâr
bir toz bulutunu önüne katmış
gidiyordu.
Bulutun içinde ben vardım.
Yukarıdan
Asya kıtasını gördüm
hayal meyal.
Sonra memleketimi
oradan yaşadığım kentimi
oradan
evimi ve evimin içinde
bir buluttaki zerre kadar
kendimi.
Gökyüzünden bakınca
bu kadar mı küçüğüz
Ya Rabbi?*

M. Ak
GEZER

Zihin, bilinç değil ki,
ne istediğini nerden bilsin!

Bilinç; devlet, din, örf, adet, gelenek, görenek,
medeniyet kurallarının, iç ve dış baskıların
bittiği yerde ortaya çıkar.

Mehmet Çağan

İnsanın “Öz”üne Yolculuk

Öz... Hepsi bu... Hepsi hepsi iki harfle ifade edilen, yaşamın, insan olmanın, insan doğasının “öz”eti... “Öz” varoluşun anlamının saklı olduğu yerdir. Herkesin bir “öz”ü olduğu kadar, “öz”e yolculuk biçimi vardır. Şimdiyse sanatçı Müjdat Gezen’le birlikte “öz”e dokunacaksınız.

İnsan, kendi özünün farkında olmalıdır. Bir insanın özünden ayrı, özünden başka türlü davranması, yaşaması ne kadar kötü bir şeydir. Bunu, en güzel nakaratlarında, “men özüm” diyerek, Azeriler belli etmiştir.

Bazı insanlar klonlanmış gibi davranıyor, başka birisinin kopyası olarak yaşıyorlar. Ve başkalarını taklit eden, kendisi olamayan kişilere dönüşüyorlar. Ben, küçük yaştan beri “kendim” olmak için özen gösterdim. Oyunculuşumda da, yazdıklarım da, davranışlarımda da özgünlük dışında bir şey yoktur. Belki de en büyük meziyetimi buna borçluyum.

Özüne ulaşmak isteyen insan, genetik kültürüyle karşılaşır. Atalarının miraslarını bu yolla yaşatır. Kültür, bir insanın, bir toplumun hayatında ille de var olması, sahip çıkılması gereken bir kavramdır. Birey olarak da devlet olarak da kültürün korunmasının, geliştirilmesinin üzerine gidilmesi gerekir. Örneğin, Ja-

pon kültürü çok egemen bir kültür olmasına rağmen, Japon dili, Çince'den binlerce, İngilizce'den yüzlerce sözcük almış, her şeyi Japonlaştırmıştır. Ve ana Japon kültürünün yanı sıra çağdaş Japon kültürü de böyle ortaya çıkmıştır. Devlet ve halk bütünleşerek, kültürünü geliştirmiştir.

Özgün olabilmek için önce kendin olabilmelisin. Bunu da en güzel, kendinle baş başa kaldığın zamanlarda, kendi kendine sorduğun sorulara verdiğin yanıtlarda bulabilirsin. Böylece özüne tanışma yolculuğun başlar. Sorgulama, daha derine inmene neden olur. Daha derine, daha derine derken, kendinle tanışırsın.

Peki, kendini tanıyınca eline ne geçecek? Kendini tanıyan insan, başkalarını daha kolay tanımaya başlar. Başkalarını tanımak da insani ilişkilerde çok önemlidir. Örneğin, beden dilini iyi kullanıyorsan karşındakini de iyi etkilersin. Ama sırf bu amaçla beden dili kullanılmaz. Beden dili biraz doğaçlama bir meseledir. Bazısı olumsuz etkiler karşındakini, bazısı da onu iyi kullanarak, olumlu etkiler.

Kendinizi tanımaya başladığınızda, duygularınızı yönlendirmeniz o kadar kolay olmuyor. Adı üstünde; duygu. Eğer öyle hemen yönetilseydi, adı “duygu” değil, “mantık” olurdu.

Duygu, mantık çatışması aklıma, yaşadığımız bir olayı getirdi. Okulumuzun bir psikoloğu vardı ve bir gençte, yaptığı testler sonucunda şizofrenik belirtiler bulduğu için bize, “Bu çocuğu almasanız iyi edersiniz” demişti. Psikolog arkadaşımız Tülin Arman, işinde ehil bir insandı. Yaptığı Rorschach testi olsun, diğer kişilik, kimlik testleri olsun, hep olumlu, bilimsel sonuçlar vermiş testlerdi. Ama ne yapabilirim, çocuk çok yetenekliydi. Dayanamadık,

okula aldık. Tabii sonradan sorunlar çıkmaya başladı. Öyle ki; bir gün bir otelin damına çıkarak intihar etmek istedi.

O çocuk, ruh halini istemeden de olsa bizden, belki kendisinden bile saklamıştı. Psikolojisi, bastırılmış duyguları; yaşamı, kendisi için de, çevresindekiler için de zorlaştırıyordu. Bu örnek bize bir kez daha hatırlatmıştı ki kendinizi tanıma yolculuğunda, duyguların derin dehlizlerinde kaybolmayın. Oradaki ışık kaynaklarını bulmaya çalışın...

“Özgün olmak risklidir.

Ya çağın ötesine fırlarsınız
ya çağın gerisinde kalırsınız.”

Aralık 2006

M. D. K.
GEZGİN

Doğruyu görmek istediğinde değil,
hakikati arzu ettiğinde kendini bulursun.

Mehmet Çağan

BAK

*Bak
iyi bak
ayağım çıplak
başıım kabak.
Ben nerdeyim
sen nerdesin
dön bir de
kendine bak.
Kendine iyi bak.*

M. L. K.
66200

Kendine Uzaydan Bakınca

“Bak” şiirinde, insanın kendini tanımasının, olduğu yeri keşfetmesinin önemi gıdıklanıyor. Bu şiiri okuduktan sonra şu soruları sormak yararlı olabilir: “Kendimi tanımaya nereden başlamalıyım? İnsanların en fazla yaptığı hatalardan biri olan, başkalarıyla kendimi kıyaslamaktan nasıl uzak durabilirim?..” Emin olun, bu soru işaretlerinin ardındaki yanıtları buldukça, ne anlatmak istediğim daha iyi anlaşılacak.

Kendinizi tanıma yolculuğunuzun başı, dürüstlüktür. Kendinize dürüst olursanız, kendinizi daha iyi tanımaya başlarsınız. Uzaydan bakmayı öğrenince de kendinizi olduğu gibi görmeye başlarsınız. Uzaydan kendine bakma fikri, dışarı çıkıp kendini irdelemek fikrinin izdüşümüdür. Uzaydan bakmak tabii ki şart değil ama ne kadar kendi dışınıza çıkabilirseniz, o kadar kendi kimliğinizi, benliğinizi tanımaya başlarsınız. İşte o zaman evrende ne kadar önemsiz, ne kadar küçücük olduğunuzu daha iyi anlarsınız. Ve böylelikle de kendinize, egosuz bakmayı öğrenirsiniz.

Kendinizi sevmeli, kendinize saygı göstermelisiniz. Bana inanın ki bedeninize gösterdiğiniz saygı ve sevgi hemen karşıya geçer. Kendisine bu şekilde bakan bir insan karşısındakine de sevgi ve saygı göstermeye başlar. Birbirine sevgiyle bakan insanlar, zamanla birbirlerini tanımaya başlar.

Çok hassas olan bu konularda çokça kitap okumakta yarar var çünkü yanlış anlamalar yüzünden bütün yaşamınız altüst olabilir. Bazı insanlar sadece bilgi edinmek için kitap okur. Ben zevk aldığım için okurum ve çok haz duyarım kitabı elime aldığım zaman. Çimenler yağmursuz, kitaplar insansız edemez. İnsanlar kitap okumalıdır çünkü bazen bir-iki kitap bile insana çok şey katabilir. Tabii bu olumlu da olabilir, olumsuz da. Bu, bilinçli kitap seçmekle alakalıdır.

SEVİ-YORUM

*Kendimi seviyorum.
Benden önce yaşlanan ellerimi
bembeyaz olmuş saçlarımı
gözümde zaman zaman
biriken yaşlarımı.
Tek tük aklar düşmüş kaşlarımı
arada bir yakaladığım
kaçamak bakışlarımı.
Yazlarımı
kışlarımı
gelişlerimi
kaçışlarımı
kendimi seviyorum.
Hele varışlarımı...*

Herkesin kendine özgü meselesi, kendi tabiatı, naturası, yaradılış özelliği, yaptığı işe bakışı vardır. Ben, kendimi meslektaşlarımla karşılaştırmam. Kendini seven bir insan, başkasıyla kendisini kıyaslamaz. Başkası gibi olmak için uğraşmaz. Meslektaşlarım bir şeyler yapıyorlar, ben bir şeyler yapıyorum, bazen de bir arada bir şeyler yapıyoruz diye bakarım. “Ben mi iyiyim, onlar mı iyi?” diye hiç düşünmedim. Onların yaptığı işe de onlara da saygı duyuyorum.

İnsanlara, “meslektaşlarına saygı duy” deniyor ama mesleğine saygı duyma gerekliliği atlanıyor. Örneğin, mizah. Mizahı saygıyla yapabilirsiniz. Mizah saygısızca yapılmalıdır, diye bir şey yok ki. Mizah, birazcık anlayanı acıtır ama saygıyı yitirmeden, kimsenin çok özeline ulaşp da onu fazla incitmeden yaparsan, daha iyi, daha zekice bir mizah yapmış olursun. Böylelikle hem insanları güldürmüş hem de mesleğini hakkını vererek yapmış olursun. Mesleğine saygı duyduğunda insanları önemsemiş olursun.

İnsan öfkelendiğinde de saygıyı elden bırakmamalıdır. Ben şöyle yaparım; öfkelenmek istediğim zaman öfkelenirim ve bunu dışavurabilirim. Öyle olmalıdır ama bu dışavurum başkasını fazlaca kıracak, onun haklarına tecavüz edecek ölçüde değil, yine saygıyla olmalıdır. Her şeyi içe atmak hiç doğru değildir ama dışavururken de saygı elden bırakılmamalıdır.

Övünmeye Gelmemiş

Çapkının biri kilisede günah çıkartıyordu. Peder sordu:

“Suçlarını anlat. Ne kötülükler yaptın?”

“Tanrının ‘zina yapmayacaksın’ emrine karşı koydum.”

“Kaç kere?”

Adam ezildi, büzüldü:

“Muhterem Peder! Ben buraya günahkâr olduğumu itirafa geldim. Övünmeye gelmedim ki!”

M. J. K.
GEZER

Kum Saatindeki Ego

“Her ben, bencildir” der Tezer Özlü. Hadi, öbür türlü söyleyelim; her ego, egoisttir... Egomuzu yenemediğimiz, yaşamımızda onunla bir denge kuramadığımız durumlarda çuvallarız. Hedefimize ulaşırken şekilden şekile girdiysek, o hedefe varsak bile kendimizden, özümüzden bir şeyler yitirilmiş olmayacak mı? Müjdat Gezen, egoyu anlatırken doğadan yola çıkıp insanoğlunun en aciz ve yalın hali olan “ben”e varıyor.

Doğa güzeldir, onun içinde olmak güzeldir. Doğayı ne kadar çözümleyip çözümlemediğimizi bilmiyoruz ama insanın, bencilliği yüzünden doğayla oynadığını biliyoruz, görüyoruz, yaşıyoruz. Küresel ısınma dedikleri, suların mahvolması, göllerin kuruması... İnsanoğlu kendi çıkarları uğruna her şeyi yapabiliyor. Doğayı da bu hale getiren, biz insanlar değil miyiz?

İnsanlar bencil davranırken, doğanın paylaşımcı yanını fark etmiyorlar. Denizin, akarsuyun, hatta bir çölün güzelliği bile tartışılmazdır. Aç kalırsanız sizi doyurur, göz zevki isterseniz, kendini sizinle paylaşır; hem de hiç karşılık beklemeden. Ama insanoğlu, ihtiyacı olmadığı halde, her şeye, hemen sahip olmak istedi. Açgözlü bir şekilde elde etme hırsı, doğanın düzenine terstir.

Sadece kendini düşünen bir insan her şeye sahip olmak ister. Bunun adına, amipin çok sevdiği bir şey olan, “ego” denir. Zaten egonun gerçek yüzü amiple yapılan bir deneyin sonucunda daha

net anlaşıldı. Bu deneyde kullanılan kum saatinin deliğinden bir amip geçebiliyor. Kum saatinin sol bölmesine bütün amipleri, sağ bölmesine de amipin çok beğendiği bir şey koyuyorlar. Çok kısa sürede bütün amipler, bir amipin sığacağı delikten geçip, hoşlandıkları şeye ulaşıyorlar. Bu deney bize gösteriyor ki egosu yüksek bir insan, istediğine ulaşmak için neler neler yapmaz...

“Ben” diyen bir insanın kendisini düşündüğünü herkes bilir. Bu, her insanda vardır ve üzerine gidilmedikçe önüne geçemeyeceğiniz bir duygudur. Benim de egom vardır. Ama burada önemli olan, bu egoizm duygusunu alabildiğine yıkıp, yok edip, paylaşımcılığa, bütünselliğe dönebilmektir. İşte, bunu başarmak önemlidir.

Egoistlerin ne kaybettiğini bilmiyorum ama bazı egoistler günümüzde “globalleşen dünya felsefesi” adı altında kaybetti mi, kazandı mı tartışılır çünkü görüyoruz ki malı onlar götürüyorlar. Tabii kazanç, görece bir kavramdır. Benim kazancımın, onlardan ölçülemeyecek kadar fazla olduğunu düşünüyorum.

Günümüzde elindekiyle yetinen, mutlu olabilen insan sayısı azaldı. Eskiden derlerdi ki, “Aza kanaat etmeyi bilen, çoğu elde edebilir.” Bu sözü unutmamak, gelecek nesillerin zihninde yer etmesini sağlamak lazım. Buradan bakıp düşündüğümde, parasız geçen yıllarıma da, varlıklı geçen yıllarıma da şükretmek geliyor içimden; şükrediyorum. Acısıyla, tatlısıyla güzel yıllar yaşamışım. Şimdi bir tek isteğim olabilir, bundan sonraki yıllarım, bundan evvelki yıllarım kadar iyi olsun. Bunun için sadece şükretmiyor, gelecekte de aynı şekilde hissedip yaşamak için, sabretmenin yanında, çok çalışıyorum.

Şükretmek, çalışmak ve sabretmenin, birbiriyle yakından ilişkisi vardır. Sabretmek önemlidir ama bana, “Sabretmek neden önemlidir, sabreden insan ne kazanır?” diye sormayın. Ah onu bir bilebilsem!.. Yaşamım boyunca sabırsızlığım başıma dertler açtı. Bir an evvel her şey olsun istiyorum. Aklıma koyduğum her şeyi, hemen yapmaya çalışıyorum.

Yaşamda, sabretmekten başka çarenizin kalmadığı durumlarla karşılaşabilirsiniz. Bu zamanları zehir etmek yerine, onlardan bir şeyler kazanmak, en doğrusudur. Mesela, cezaevine girseniz, sabretmek zorunda kalır, oraya düşüşünüzün nedenleri, nasıllarıyla, yaşadığınız acılarla yüzleşirsiniz.

Egosu yüksek insan, elindekiyle yetinmediği gibi, sabretmekte de zorlanır. Her şeyi hemen elde etme arzusu bir gerçektir. Tabii bu, her sabırsızın egosunun da yüksek olduğu anlamına gelmez. Dedim ya, ben de sabırsız biriyim ama çok şükür, hiçbir zaman egoma da yenik düşmedim.

Dolayısıyla, egosu yüksek bir insanın mutluluğunun derecesini bilmiyorum. Onu, o biliyor. Ben, kendi bakış açımıyla mutluyum.

*Köşelerinizi kırın
bırakın
köşe kapmaca oynamayı
yumuşaklık
bilgelik kapın
bırakın koltuk kapmayı.*

M. L. K.
GEZER

Kuzucuk

(...) Cico, Kuzucuk'a kısa zamanda alıştı. Onu öyle seviyordu ki, akşamları okuldan çıkar çıkmaz hemen yanına koşuyor, o gün okulda öğrendiklerini bir bir anlatıyordu.

Bir gün Kuzucuk, Cico'ya bir soru sordu. Cico şaşırıp kaldı.

Kuzucuk, "İnsanlar," dedi, "öldükten sonra, kalanlar tarafından anılır mı?"

Cico cevap veremedi. Anlamamıştı bile Kuzucuk'un ne dediğini.

Kuzucuk, "Anılırlar mı?" diye sordu yine.

Cico çekinerek, "Tabii," dedi. "Tabii anılırlar."

"Bu Kuzucuk benden daha akıllı," diye düşünüyordu. Öyle ya, sınıfını her yıl birincilikle geçirdi ama Kuzucuk'un bu sorusuna cevap verememişti. Git gide daha çok sevmeye başlıyordu onu.

Ertesi gün, babasına şöyle dedi: "Babacığım, anlayamıyorum. Kuzum bana bazı sorular soruyor, cevap veremiyorum. Hayvanlar hep böyle güç sorular mı sorarlar?"

Babası, "Evet oğlum," dedi. "Aslında hayvanlar çok şeyi daha iyi bilirler, daha iyi görürler. İşte bu yüzden de konuşmazlar; çünkü bilirler ki, insanlar çok şey bilenleri kolay kolay koşturmazlar. Hep kendi bildiklerini okurlar. Onun için, hayvanlar konuşmamayı daha uygun buluyor anlaşılan."

Cico, "Öyle olmalı," dedi.

"Hayvanlar kimseye kötülük etmezler, kimse için kötü düşünmezler."

M. J. K.
G. E. 201

Bensiz Olmaz...

Evrenin kendisi, “bensiz olmaz” düşüncesinin, en baştan yanlış olduğunun kanıtıdır. Her şey yerli yerinde ve milyonlarca yıldır kusursuzca işler. Biz olsak da olmasak da dünya döner ve dönmeye devam edecek. İnsanlar, hayvanlar, bitkiler, düşünceler gelecek ve gidecek... İnsanoğlu tüm bunları görmezden gelerek kendini vazgeçilmez sanıyor. Oysa mezarlıklar vazgeçilmeyenlerle dolu. İşte bu “bensiz olmaz” düşüncesi insanoğlunun en büyük yanılması... Zavallılığının zirvesi...

“Dünya bana muhtaç” ya da başka bir deyişle, “Benden sonra tufan...” Böyle bir şey yoktur. Bu meslekte öğrendiğim en önemli şeylerden biri şu ki; biri gittiği zaman, kimsenin işi yarım kalmaz. Mutlaka yerine birini bulurlar, işler yine tıkır tıkır yürür.

Kelepçe adlı oyunda başımdan geçen bir hadise, “onur meselesi” idi çünkü kendi mahalleimde gerçekleşmişti. Oyunun sonlarına doğru ben kurt oluyorum ve Gülriz Sururi, Engin Cezzar, Ali Poyrazoğlu’na saldırıyorum. Ali de elindeki sandviçi bana atıp başımdan savıyor. Kuliste bir kara kedimiz var. Sahneye tam gireceğim, baktım ayağımın altında. Aldım bunu kucağıma, sanki kurdun yavrusu imiş gibi, girdik sahneye. Ali elindeki sandviçi bana attı, ben de kediye. Yani yavrumu besliyorum. Yorumu bak. O kara kedi sandviçi sahnenin ortasında yemeye başlamaz mı? Oyun gitti. Gülriz, Engin, Ali tutamıyorlar kendilerini. Seyirci daha da fena. İlk toparlayan gene Gülriz oldu. Sahneye müthiş bir saygısı vardı ve kendi adını taşıyan tiyatrosunda kendinin ve

kocasının gülmesine neden olan kişiyi affetmeyecekti. Ve öyle oldu. Affetmedi Gülriz. Az sonra yeniden sahneye gireceğim ve Gülriz beni hoş diye kovalayacak. Girdim. Girmez olaydım Gülriz'in elinde bir şemsiye vardı. Sırtıma şöyle Allah ne ver-diye, yer misin, yemez misin, birkaç kez okkalıca indirdi. Ses tonundan fena halde kızdığını anımsıyorum. Hemen kulise in-dim. Salona çıkamadım utancımдан. Ve Engin Cezzar'a istifa mektubumu verdim. Bir sonraki oyunda başrol oynuyor olmama rağmen, hazmedemedim. "Artık çalışamam tiyatronuzda. Kaba-hatliyim, bir ceza vermek gerekiyorsa lütfen bunu kuliste hallet-seydiniz," dedim.

Tiyatrodan ayrılışıma ister onur meselesi, ister delikanlılığın deliliği densin, oyun pekâlâ bensiz sahneye kondu. Hiç aksama-dan oynandı. Ben gittim diye tiyatro batmadı. İşte bu gerçek, hiç-bir zaman göz ardı edilmemeli.

GÜVERCİNİM

*Benim güvercinim
uçar gider.
Gelir konar
balkonuma.
Güvercinim bembeyaz.
Ak mı ak.
Şeffaf.
Göz göze geliriz.
Giriverir kanıma.
Aklımı çeler.
Kollarım kanat olur
birlikte uçarız
bulutlara.*

*M. Ak
6.200*

Doğadan Uzaklaştıkça Kalp Katılaşıır

*“O aslında yanıldı.
İnsanlar hâlâ MAYMUN!”*

2005

Müjdat Gezen

Bir Kızılderili atasözü der ki, “İnsan doğadan uzaklaştıkça kalbi katılaşıır.” Doğadan uzaklaştıkça mekanikleşirsin, mekanikleştikçe de katı hayatın içine dalarsın. Karşındakiler katı olunca, hayat katı olunca, sende kalp kalır mı? Geçenlerde izlediğim bir belgeselde de Kızılderilinin biri şöyle dedi: “Bizi hep kendileri gibi yapmaya çalıştılar ve bunda da başarılı oldular. Biz doğadan koptuk, onun için de çok katılaştık...”

Yıllar boyunca izlediğimiz kovboy filmlerinde Kızılderililer kötü olarak gösterildi. Ama sonra anladık ki onlar, Kızılderililerin topraklarını işgal etmişler.

Doğayı sevmeliyiz çünkü doğayla iç içe yaşıyoruz. Bu gerçeği görmezden gelemeyiz ama inatla görmüyor, doğayı umursamıyoruz. Doğanın yok oluşunun sonumuz olduğunu fark etmiyoruz. Eğer her insan elinden geldiğince doğaya olumlu bir şey yapsaydı, bu yüzyılda doğayı acil servise kaldırmazdık. Doğanın yok olmasına şahitlik etmezdik. Herkes bilinçli olsaydı, bir fi-

dan bir fidandır, deseydi, şimdi doğayı “kurtarma timi”ne ihtiyaç kalmazdı çünkü bu tim halk, vatandaş olurdu. Her vatandaş bu bilinçle doğayı korusaydı, doğayla barışık yaşasaydı sorunsuz bir dünyaya sahip olurduk.

Biz, 4 Nisan 1993’te bir orman yapmak üzere ağaçlar diktik. Oluşturduğumuz MSM ormanındaki ağaçlar, bugün on metre oldu. Bu benim yaşam tarzım; bulunduğum her yeri mutlaka ağaçlandırırım.

Hayvanlar, bitkiler ve insanlar diye ayırdığımızda, bence en faziletlisi insandır. Ama bu faziletin ortaya çıkması için emek harcamalı, gelişimimizi sağlamalıyız. Şu anda dünyanın geldiği vahim durum, apaçık ortadadır. Bu durumu görüp de hiç kılını kıpırdatmayan insanlara şu soruları sormak gerekir, “Doğayı katlederek mi diğer canlılardan faziletli olunur?”, “İnsanın ayrıcalığı sadece yok etmeyle mi ortaya çıkar?..”

Doğayı seven insanlar yetiştirmeliyiz. Bunun için de işe ilkökul öğretmenlerinden başlamalı. Yıllar önce, bu konuda çocuklara ne yapabilirim, diye düşünmüş ve *Bir Bulut Olsam* adıyla çocuklar için yazdığım şiir kitabımdaki *Toprak* adlı şiirle, gelecekte karşılaşılacak sorunu göstermeye çalışmışım.

*yollarımız ya taştan
ya da asfalttan olmuş,
ne koşacak bir arsa
ne de bir bahçe kalmış.
kent denilen bu yerde
ne bir çiçek ne yaprak
yetişmez oldu artık,
sana hasretim toprak*

Toprağın yok olmasından mı, suyun bitmesinden mi yakına-
cağız? Bu sorunları şimdinin bahtsız çocukları yaşıyor. Bahtsız
diyorum çünkü ağabeyleri, amcaları, teyzeleri, büyükleri onların
nerede yaşayacağını hiç düşünmemiş. Her yer apartman olunca
bir şeyler yapmak istemişler ama iş işten geçmiş bir kere...

İnsan olana doğayı sevdirmeliyiz çünkü öğrenmesini bilen
herkes bu sevgiden çok şey alabilir. Doğa, hayvanlar, insana çok
şey katar. Örneğin ben, dostlarımı hep karşılıksız sevdim. Bu,
hayvanları karşılıksız sevmemle başlamış olabilir. Ben hayvan-
larda daha çok gördüm canayakınlığı, samimiyeti, karşılıksız
sevmeyi, özgürlüğü... Ve hayvanlardaki bu özellikler nasıl insana
geçiyorsa, insandan da insana yayılabileceğine inanıyorum.

Güvercinlerin özgürce uçmasını severim. Çocukken uçmayı
çok isterdim. Balkonumdan havalanayım, havada bir
tur atıp, şöyle bir yeşilliklerin içerisinde geçip,
tekrar balkonuma konayım isterdim. Güvercin
beslememin sebeplerinden biri belki budur.
Kuşlara ve özgürlüğe olan tutkum...

Hayvanlara bu kadar düşkün olduğum için, küçüklüğümden beri birçok hayvan besledim; güvercinler, saka kuğu, tavėan, kaplumbağa, kedi, köpek ve papağanım oldu. Hatta açtığım  ocuk merkezinde, sincap, kümes hayvanları, tavėanlar, minik fareler, ayrı cins papağanlarım da oldu.

Kedim ve köpeğim her zaman vardı. Kedilerin riyakar olduğunu, onlarla yağayınca öğrendim. Hiç umursamaz, yemeğini yedikten sonra seni görmez bile. Ama köpekler, paylağımcıdır. Bil-diğim bir şey var, ben k peksiz yapamam.

Hiç olmayı önemserken
egomuzu yenmeliyiz...
Çünkü “hiçim” demekle
hiçbir şey olmaz.

Bir şey olma telaşı içerisinde olmamak
hiç olmanın vücuda verdiği rahatlık, güzeldir.
Ama var olan yaşamın boyunca hiçbir şey olamamak
işte bu en acısıdır!
İşte bu, yok olmaktır!

Mehmet Çağan

HİÇ

*Hiçbir şey olmak var ya
hani
kimsenin seni önemsememesi,
vasat bir koltuk takımısın meselâ
ya da bakkalın bile ırgalamadığı
bir gaz tenekesi,
önemli olan
kimsenin seni önemsememesi.
Adın: Hiçbir şey
Soyadın: Önemsiz
yazları ince
kışları kalın bir giysi.
Baharda giydiğinin hiç önemi yok.
Hava serinse kalın
değilse ince.
Ama o kalınla ince
yazın ve kışın giydiğin.
Ayrıca bir masrafa gerek yok.*

*Uykuların muntazam
uyanırların normal.
Yiyeceğin senin için fark etmez.
Giyeceğin de öyleydi
yazın da kışın da.
Hiçbir şey olmayı başarabildinse
iyicene önemsizsen
sen var ya sen
sen yırtmışsın arkadaş.*

*M. Latif
GEZER*

Uçaktayken Hiç Olmak

*“Ben ne bir telefon
ne bir uçak kadar önemliyim!”*

28 Eylül 2006

Müjdat Gezen

Hiç olmayı başarabilmek, bir şeydir...

Bir yerde “HİÇ” adlı şiirimi okuyanlar, kendi aralarında konuşmuşlar. Birisi demiş ki, “Müjdat Gezen olduktan sonra, o şiiri yazmak kolay.” Öteki de ona, “Asıl, o zaman zor!” demiş. Ben zor mu, kolay mı diye bir ayrıma girmeyeceğim. İnsanlar kendi aralarında kararlarını verirler, ben “hiç olmak” kavramını bir Bektaşî fıkrasıyla anlatmak istiyorum.

Bektaşî durmuş, öylece bir kenarda oturmuş. Bir kalantor adam Bektaşî’nin yanına gelmiş ve, “Ne böyle oturup duruyorsun kardeşim, çalışsana!” demiş. Bektaşî, “Ne olacak çalışınca?” diye sormuş.

Adam: Para kazanacaksın.

Bektaşî: Sonra?

Adam: Zengin olacaksın.

Bektaşî: Sonra?

Adam: Daha zengin olacaksın.

Bektaş: Sonra?

Adam: Çok çok zengin olacaksın.

Bektaş: Sonra?

Adam: “Sonra, HİÇ” demiş.

Bektaş: “Ben zaten, şimdiden HİÇİM” demiş.

Hiç olabilmeyi ben uçakta keşfettim. İlk defa Avustralya’dan Çin’e geçiyordum. Çok yükselmiş bir uçak penceresinden aşağıya baktığımda, dünyanın hafif eğimini ilk kez orada gördüm. Ve bir insanın gerçekte bir hiç olduğunu ilk önce orada fark ettim.

Kendimle barışığım ama o uçak penceresinden sonra “Zaten neyiz ki, neden hiç olmayalım ki?” demem aklımdan çıkmıyor. Ayrıca bu düşünce, insanın başkalarına hava atma duygusunu da frenliyor. Başkalarına hava atmak, benim yaşam boyu tavrım olmayan bir şeydi, bu fikri sahiplenince de kökten yok oldu. Eğer “hiç olmayı” kabullenmediysen, hava atmak yerine, hava alırsın!

“ÖNEMSİZ BİRİYİM.

Ne tevazu, ne kendini aşağılama.”

26 Temmuz 2006

M. J. J.
G. J.

NOKTA = (.)

*Bir noktayı sevmelisin
çünkü iyi baktığında
bölük pörçüksün.*

*Noktayı
nokta diye küçümseme
çünkü iyi baktığında
sen
noktadan da küçüksün.*

M. J. K.
GEZER

Varoluş amacını bul
ve bedeninin seni götürdüğü yere git.
Şunu bil ki, herkesin gittiği bilinen doğru yoldan gidersen
zihnini takip etmiş olursun.
Oysa zihin değil, bilinmeyen yol seni “SEN” yapar.

Mehmet Çağan

Varoluşun Ayrıntısı

Müjdat Gezen, yaşadığı sürece gerek genel anlamda varoluşu, gerekse kendi varoluşunu sorguladı. Çok yönlü sanatçılığı ona, yaşamı hep metaforlarla anlamlandırma yetisi vermişti. Hiç olma, evrende bir nokta olma duygusu da temel metaforlarından. Bütün bunlar kendisine, sanat dünyasında eğilip bükülmez bir kimlik, sağlam, ilkel bir kişilik armağan etti. Varoluşu, ayrıntılar arasından ayıklayıp buldu.

Yaşamda ayrıntılar önemlidir çünkü ayrıntılar birleşip hayatı oluşturur. Küçük ayrıntılar, ders almasını bilen insanların karşısına devamlı çıkar. Örneğin, bir hata yaptığında önemsiz gibi görünen ayrıntılara dikkat etmezsen, o hatayı bir daha yapabilirsin. Ve devamlı yaptığın için ayrıntıları görmediğinden dolayı, yanlış yapmaya başlarsın.

Yaşamın var olması için, bu küçük görünen ayrıntılara ihtiyacımız var. Mesela bir kuka görüyorsun, yanında Ören Bayan adında bir iplik. Bu ipliğin, sehpanın üzerindeyken hiçbir değeri yoktur. Onu alıp, bir sehpa örtüsü ördüğünde değerli olur. Bu örtüyü oluştururken ipi, kukayı görmen yetmez, desen tasarımı da bulmalısın. Her örtünün farklı olmasının nedeni bu yüzdendir ve bu ayrıntı, bütün örtüye şeklini verir. Oradaki emek, oradaki göznuru, orada harcanan efor, o anlamsız kukayı anlamlı hale getiriyor. Ayrıntılar, anlamsız anlamlılaştırır. Aynı şeyi, farklı sunmamızı sağlar.

Tevazu, yaşamın bir ayrıntısıdır. O yüzden, dikkatle üzerinde durulması gerekir. *Nokta* adlı şiirimde alçakgönüllü olmayı anlatmaya çalıştım. Ben alçakgönüllü olmayı, alçak olmaya her zaman yeğlemişimdir.

Alçakgönüllülük insanın özünden gelen bir şeydir. Benim annem de, babam da böyle insanlardı; benim böyle olmam çok doğal. Aslında bu genetik bir durum da değil, insanın özünde var.

BABAM

Babam

çok iyi adamdı.

Daha doğrusu;

babam ADAMDI.

Mütevazı babam, geç vakitlere kadar çalışıp ailemizin geçimini sağlamak zorundaydı. Üç kardeşlik, annem, babam ve anneannemle altı kişilik bir aileydik. Annemle babam birbirlerine çok bağlı bir çiftti. Böyle sevgi dolu bir ortamda büyümenin benim üzerimde çok payı, çok olumlu etkileri var. Onlar bir şey yapmamış olsalar bile, sundukları bu mutlu aile tablosu benim yetişmemde çok önemli rol oynadı.

Serveti yüklü olanın ve şöhreti, namı köşe bucak yayılan insanın mütevazı olması, hata yapmamasına neden olur. Eğer hayatın içerisinde üç şeyi sen yönetirsen, sorun yoktur:

Birincisi **şöhret...** Şöhreti sen yönettiğin zaman sorun olmaz ama “Sen benim kim olduğumu biliyor musun?” başladığı zaman, sen bitmişsindir.

İkincisi **para...** Parayı sen yönetirsen sorun çıkmaz. Ama eğer para seni yönetmeye başlarsa, yandın; yok olmaya başlarsın. Anlayacağın, çok berbat bir durumun içine düşersin para yüzünden.

Üçüncüsü de **içki sigara...** Onları sen yönetirsen, yeri geldiğinde ölçülü kullanmayı bilersen, sorun olmaz. Onlar seni avucuna aldığı zamansa, baş etmekte çok zorlanacağın önemli sorunlar doğmaya başlar.

İçki ile sigara arasında kontrol farkı vardır. Genelde içki akşamları içilir veya özel gecelerde. Zaten “akşamcı” lafı da buradan gelir. Ama sigarayı her an, evde, işte, her yerde içebilirsiniz hatta arkadaşlarınız sigara içmeniz için ısrar bile edebilir. İnsanlar elinde şîşeyle gezmediği için, bir kadeh alkol ikram edemez. Sonuçta sigaraya “hayır” demek, içkiden daha zahmetlidir ve her an her yerde içilebileceği, alkol gibi dengeyi bozmayacağı için de sigara, içkiden daha kolay esir alır. Bu yüzden içmemek en iyisidir.

Bu yönetim maddelerini önemsemeyen insan, parayı ya da şöhreti bulunca sapıtabilir. Tam anımsamıyorum, kendimi ne kadar kontrol edersem edeyim, benim de böyle şaşkın rüzgâr gibi davrandığım dönemlerim olmuştur. Belki de bu dönemlerde hızlıca toparlanmamı sağlayan babamı izlemektir. Babam tanınan ve çok sevilen bir insandı.

Çok küçük yaşta çıktım sahneye. Yavaş yavaş oldu her şey. Ben ertesı gün yanında şöreti, öbür gün de parayı bulmuş bir adam değildim ki... Hepsi çok yavaş, sindire sindire gerçekleşti. Galiba onun için daha az saçmalamış olabilirim. Zamanla her şey oluşsa da temelim sağlamdı. Annemden ve babamdan çok şey öğrendim.

Aile terbiyesi şart, çünkü bu yoğun tempoda çalışırken para ve şöretin gücüyle bazen insanlar haddini aşabiliyorlar. Örneğin hayranı onunla fotoğraf çekirmek istediğinde onu tersleyebiliyor. Oysa ünlü kişilerin yanma gelip fotoğraf çektirenler için deriz ki; "Allah onun eksikliğini göstermesin." Bu kötü bir şey değildir. Yaptığın iş ne kadar bireyselmiş gibi gözükse de halk için yaptığın, toplum için yaptığın apaçık ortadadır. Bu iş, evde resim yapmaya benzemez. Tam, kitleler için yapılan bir meslek...

Şöhret olduğunda sokakta da, mahalle arasında da, markette de yanına gelen insana iyi davranmak durumundasın. Bunun bireysel hak ve özgürlükle alakası yok. Yanma gelen kişiyi tersleyemezsin çünkü şöret olmak budur. Ben, beni yurtdışında tanımayan insanla da aynı üslupla diyalog kuruyorum. Beni tanısa da tanımasa da fark etmez çünkü karşımdaki insan. İnsana da insan gibi davranılır.

İlkelerin, kuralların özgürlüğünü elinden alıyorsa
bu maddeleri gözden geçirme,
değişime uğratma zamanın gelmiştir.
Çünkü insani yaptığın hiçbir şey, hiçbir kural
özgürlüğünü elinden alamaz.

Mehmet Çağan

İLKE

*İlkelerin olacak.
Seni satın alamayacaklar.
Aptalların uydurduğu
Atasözlerine inanmayacaksın:
"Paranın satın alamayacağı yoktur."
"Herkesin fiyatı vardır."
gibi sözlerle kanmayacaksın.
Onurunla
kimliğinle
ve beyninle
akıllı yaşayacaksın.
Üreteceksin
seveceksin
sevileceksin
inançlarının arkasında duracaksın
sevgilerin karşılıksız,
yardımların gizli olacak.
Seni attan, ottan ayıran özelliğin
farkına varacaksın.
Çünkü sen insansın
ve bunu yakaladığın gün
bembeyaz yaşayacaksın.*

M. İ. İ. İ.
GEER

İLKENİ

Yarı Yolda Bırakma

*“Başkasını kötüleyerek prim yapmak kadar
aşağılık bir şey yoktur.”*

Mart 2004

Müjdat Gezen

Evimde, inançla koltuğa oturdum. Önümde defterim vardı, bir de kalem aldım ve yazdım. *İlke* adlı şiirimin içerisinde ilkele-
rimin ne olduğundan, nasıl yazdığımdan söz ettim. İnsanın bazı
ilkeleri, prensipleri olmalıdır. Veyahut da olmamalıdır. O beni
ilgilendirmez; benim var.

İlkeli olmanın zararları yok mudur? Tabii vardır. Mesela, gırtl-
lağıma kadar borçlu olduğum bir dönemde tiyatronun sahnesini
çok iyi paraya kiralamak isteyen bir firma geldi. Borçlarımızın
tamamını bitireceğimizi göre göre, o firma ile anlaşmadım. *İlke*
şiirini yazan birisi, bu düşüncelerin altına imza atmış sayılırdı. Ve
öyle davranması beklenirdi. İnandığım şekilde adım atmalıydım;
yoksa adama sorarlar hatta önce ben sorarım Müjdat’a “*İlke* şiirini
yazmış adamsın, senin fikirlerinle hiç örtüşmeyen, oldukça gerici
bir firmaya neden sahneni kiralıyorsun, bu ne perhiz, bu ne lahana
turşusu?” İlkeli olmanın, bunun gibi bazen cebinize zararı olabilir.
Tabii bunu duyduğunuzda gözünüz de korkmasın çünkü yaşam
sadece parayla olmuyor. İlkeli olmanın getirdiği yararların ilki şü-
dur; kafanı yastığa koydun mu, çok güzel uyursun.

İnsan ilkelerine sahip çıkmalı, “bir seferle bir şey olmaz” dememelidir. Bu, “bir kerekin ne zararı olabilir ki” kaçamakları, benim hiç uygun bulduğum, yaşamımda uyguladığım bir düşünce yapısı değildir.

Her şeyden önce, başkalarına “YAPMA” dediklerinizi yapmamalısınız. Özellikle ilkeleriniz varsa, bunlar çok katı, statik, değişmez şeylerse, onlara sadık kalmalısınız. Ayrıca, kaya kadar sert ilkelerin pek de yararlı olduğu söylenemez. Örneğin benim hayatımdaki ilkeler, adamakıllı katı ilkeler değildir. Zamanla gelişen, dünya içerisinde pekâlâ değişiklik gösterecek nitelikte ilkelerdir. Bir noktada takılıp kaldığımda işin içinden çıkamıyorsa, onları gözden geçirebilme özgürlüğüne de sahibim.

Değişim, zaman içerisinde ilkeler için de kaçınılmaz olsa bile, öyle ilkeler vardır ki onlardan bir milim bile ödün veremezsiniz. Örneğin, birinin arkasından konuşmamak; “iki kere konuştum ama hak etmişti” gibi bir mazeret bence geçerli değildir. Olması gereken, orada olmayan biri hakkında dedikodu yapmamaktır. O an, kendini savunamayacak birisi hakkında atıp tutulmaz, başkalarıyla bir olup çekıştırilmez. Böyle bir ilken varsa, bir seferlik dahi olsa bu düşünceni delmemelisin.

En katlanamadığımı, bence kabul edilemez davranış, arkadan konuşmadır.

“Orada olmayan
biri hakkında
konuşma!”
2006

M. Kemal

ZEKÂ

İçinde zekâ olmayan şeyleri sevmem.

Meselâ;

kötüdür

aptalca bir fıkra.

Çünkü özel zekâ ister

iyi fıkra anlatma.

Aklıyla övüneni de sevmem.

Olması gerekenle övündüğünden.

Meselâ;

azken çok sanır bazısı kendini

sandıkça da azalır.

İçinde zekâ olmayan şeyleri sevmem.

Kötü kullanılan zekâyı da.

“Zekiyim” diye yırtınanı da sevmem

Çünkü zarar verir kendine

yırtındığında.

Ben sevmeyi sevmeyenleri de sevmem.

Çünkü içinde zekâ yoktur

iyi bakıldığında.

MESELE
GEZER

Varoluştaki Zekâ

Herkese fikir danışmayan birisi olmama karşın, kendi fikirlerimin her zaman bana yettiğine de inanmam. Bu yüzden kitap okurum, o konuda bilgi edineceğim kaynaklara başvururum, ehil kişilerin fikirlerine danışırım. Edinmek istediğim bilginin uzmanına akıl danışmak kadar normal bir şey olamaz. Öyle langur lungur konuşan, bilgisiz insanlara soru sormanın anlamı olmadığı gibi, böyle bir şeyi yapacak kadar da salak görmüyorum kendimi. Benden daha bilgisiz birisine, profesyonel olduğum konu hakkında soru sormam gereksizdir.

Zekânın bir insanda mutlaka olması gerektiğinin yanında, zekâ ve aklın bir arada yürütülmesinin de çok yararlı olduğuna inanıyorum. Zaten yaşamım boyunca zekâyı zaafım oldu. Bu yüzden, hep zeki insanlardan dostlarım olsun istemişimdir.

Eleştirende zekâ yoksa sinirlenirim çünkü aptalca yapılmış bir eleştirinin kafa karıştırmaktan başka bir işe yaradığı görülmemiştir. Kimsenin böyle bir hakkı yoktur. Bu yüzden, biri bana bu şekilde eleştirilerle yaklaşırsa sinirlenirim.

Doğru kişiler tarafından, doğru zamanda, doğru biçimde yapılan eleştirilere ise kulak vermelidir. Bir hata yaptıysanız, bunun nedenlerini, içinden nasıl çıkabileceğinizi, akıl süzgecinizden geçirdikten sonra bulabilirsiniz. Ve bu, o insanda inanç sağlar. Bu adam beni böyle eleştirmiş ama doğru bir eleştiri yapmış, deme gücü verir. Adam neler görmüş geçirmiş, baksana bunları söyler-

ken ben ondan bir ders alıyorum, feyiz alıyorum, dedirtir. Yoksa, herhangi birinin yapıcı olmayan eleştirisinin fazlaca bir kıymeti olabileceğini sanmıyorum.

“Zekân artacak ama yüzünde kalıcı bir yara şartıyla, ne dersin?” diye bir soruyla karşılaşsam, “Bunu hangi sebepten kabul edeyim?” derim. Ben zekâmdan memnunum, aptal değilim en azından. Eh, tabiatın bana bahsettiği, en azından aptal olmama çizgisindeki zekâ bana yetiyor. Burada alçakgönüllü olmaya herhalde çok fazla gerek yok çünkü zekâmdan memnunum. Böyle bir şeyi şundan dolayı kabul etmezdim; zekânın daha fazlası daha iyidir ama bu daha fazla nedir? Matematik profesörü mü olacaktım daha zeki olsaydım?

YARGI-lama

Geçmişte de insanlar yerli yersiz yargılanıyordu ama televizyonda yayınlanan sabah programları yüzünden, bu durum aldı başını gitti. Öyle bir hal aldı ki, herkes herkesi yargılar oldu. Bir gün yargıç programlardan birine, canlı yayına katıldım. Yanımda genç bir bayan sanatçı oturuyordu. Zannediyorum ki taşradan gelmiş bir konuk kadıncağız, elini kaldırarak söz hakkı istedi ve sanatçı kıza yüklendi. “Özel hayatına dikkat etmiyorsun, sen şöylesin, sen böylesin, seni beğenmiyoruz...” Kız başladı, salya sümük ağlamaya...

Aynı kadın, “Bakın Müjdat Hoca’ya...” diye tekrar söze girdi. “Biz kendisine çok saygı duyuyoruz, hayatına dikkat ediyor,” deyince dayanamadım ve “Hanımefendi,” dedim. “Bir şey sormak istiyorum. Siz kalktınız, o kadar yoldan sabah programına katılmak için geldiniz, değil mi?”

“Evet.”

“Benim hakkımda her şeyi biliyor musunuz?”

“Evet. Sizin hatta kızınız Elif’in...”

“Demek ki beni tanıyorsunuz. Söylediklerinize bakılınca, maşallah evet! Fakat ben sizin hakkınızda hiçbir şey bilmiyorum. Bu çok adaletli bir durum değil. Siz muhtemelen bir evkadınısınız.”

“Evet.”

“Kocanız çıktıktan sonra sütçü eve geliyor mu, bilmiyoruz!”

“Tabii ki böyle bir şey yok!”

“Ailede uyuşturucu kullanan var mı, eşcinsel ilişkiye giriyor musunuz, mesela hanım sevgiliniz var mı?”

“Tabii ki böyle bir şey de yok!”

“Biz bunları bilmiyoruz ama! Kaçakçılıkla, hırsızlıkla ilgili kişiler var mı ailenizde, bunların da hiçbirini bilmiyoruz. Biz sizi tanımıyoruz. Sizse bizim hakkımızdaki her şeye hâkimsiniz; bu adil değildir!” dedim. Ondan sonra kıza kimse bir daha soru sormadı.

Bu demek değil ki kimseyi eleştirmeyin; herkesi, her şeyi eleştirebilirsiniz. Ama yargılamayın çünkü bu farklı bir şeydir. Bazı televizyon programlarında insanlar savcı, yargıç, suçlayıcı, davacı, her şey olabiliyor ne yazık ki.

Dinlemek çok önemli bir meziyet. Dinlemesini bilmeyen bir toplum olduğumuz ise televizyondaki tartışma programlarından çok açıkça anlaşılıyor. Halbuki iyi bir dinleyici, karşısında saygı uyandırır. Anlatan, kendisini ne kadar candan dinlediğini düşünür. Dinlemesini bilmeyen ama inlemesini de bilmeyen bir topluma dönüştük. Ne sıkıntılar çekiyoruz, hiçbir şikâyetimiz yok maşallah...

Hayata, yargılamadan da bakmak mümkün. “Herkesin hayatı kendine, bana ne başkasının hayatından” dersiniz, olur biter.

“İyi dinliyorsanız iyi anlarsınız,
iyi anlarsanız iyi iletişim kurarsınız.”

M. J. J.
GEZER

Kendine Dürüst Ol

“Kendine yalan söyleme.”

2006

Müjdat Gezen

Ben, genellikle karşımdaki kişiyi kırmamak ve yalan söylemek için gerçeği saklarım. Yalan söylemekle, gerçeği saklamak arasında fark vardır.

Yaşamın karşımıza ne çıkaracağını kimse bilemez. Bazen öyle anlar olur ki, doğruyu söylemek gerekir ama ben konuşmam. Benimle ilgili olmayan konulara müdahil değilimdir çünkü herkesin her yaptığını bilmeye, imkânım da zamanım da yok. Başkalarını ilgilendiren konulara, onların aralarında konuşulup giderilmesi gereken meseleler olarak bakar, bu nedenle de konuşmamayı yeğlerim. İki kişi arasına girmediğim için de doğruyu da yalanı da söyleme ihtiyacı ortadan kalkar. Hem de arada kalmamış olurum.

Bazı insanlar kendilerine yalan söylerler. Doğrusu bu önemli bir konudur. İnsanın kendini, kendine yalan söyleyecek durumda bırakması kötüdür. Bundan özenle kaçınılmalıdır.

Ben yalanı sevmem. Yalanın ömrü çok kısadır, tık diye çıkar verir ortaya. Asıl sorun, yalan ortaya çıktığında yüzün kızarması değil, başkasına ve kendine söylenen yalanların kişilik kaybına yol açmasıdır. Kişiliğini yalan söyleye söyleye kaybedebilirsiniz.

Yalanı pembe veya siyah, büyük veya küçük diye sınıflandırır bazıları ama bu yanlıştır. Yalanın kötü olduğunu bilmeli ve zihninden özendirici, çelici duyguları silmelidir insan.

Ben bu konuda çok hassasım. Görüştüğüm kişilerin bana yalan söylediğini öğrendiğim anda o ilişkiyi keserim çünkü sözlerle değer veririm. Sözünün eri, verdiği sözü tutan insanı severim. Zaten tutamayacağı sözü de vermemesi gerekir insanların. Ben eskiden bunu çok yapar, tutamayacağım sözler verirdim; “Merak etme, gelirim” gibi... Kimseyi kırmak istemediğimden, aynı gün üç-dört yere söz verip, en az ikisine gidemediğim oluyordu. Artık böyle yapmıyorum. Söz verdim mi yapıyorum, yapamayacağım sözü de en baştan vermiyorum.

Özgürlük savaşçıları ideolojilere, devlete, dış dünyaya ‘Bana özgürlüğümü ver!’ diyerek kılıçlarını çeker.

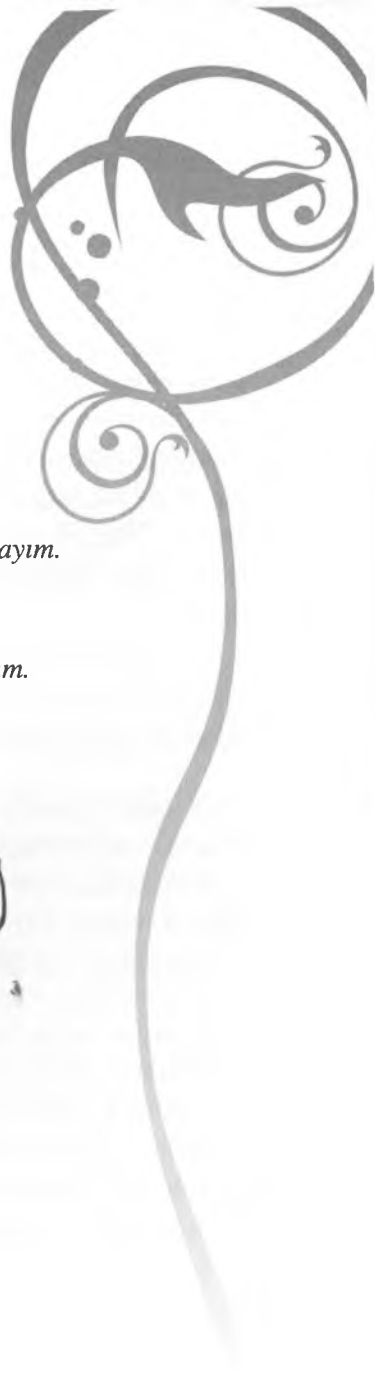
Ve asıl sorunun iç dünyadaki,
kendi kendine yapılan baskılar olduğunu
görmek istemezler.

Çünkü dış dünyaya saldırmak,
iç dünyayı düzeltmekten daha kolaydır.

Özgürlük,
insana dönüşmüş, bilincine ulaşmış,
beynine hükmedenlerin elindedir.

Mehmet Çağan

*Bırak beni, sıkma boğazımı
kilitleme ellerimi
bırak şu dünyaya bir şeycikler katayım.
Belki hiçbiri bir işe yaramaz
ama bırak beni.
Bir trene bir fırçayla kanat yapayım.
Bırak, aklımca sanat yapayım
bırak beni
bırak özgürlüğümü tadayım.*

*M. Ak
65/2011*

Özgürlüğün Kanatları

Uçağa kanat takıp uçurma mühendislerin işi olsun... Bir trene kanat takmayı, sanatçılara bıraksınlar. Uçağı değil, bir treni kanatlandırmak istiyorsan, bedenine değil, düşüncene jilet atıldığında yara alıyorsan, bir uçurtmadan kendine koskoca bir çocukluk yaratabiliyorsan, sen özgür bir koca adamsın demektir. Tıpkı 50 yıllık ustalığının yanı sıra bir de “usta uçurtmacı” olan Müjdat Gezen gibi...

*“Benim için özgürlük, kanatlanmaktır
ya da bir trene kanat takmaktır...”*

Müjdat Gezen

“Özgürlük”le ne anlatmak istediğimi, “Bırak beni, sıkma boğazımı...” şiirimde görebilirsiniz.

Özgürlüğü böyle anlamam, özümsememde ailemin payı var. Babam otoriter biri değildi, annem de bana karışmazdı. Yirmi yaşına kadar evde yaşadım, asker dönüşü iki yıl daha yaşadım, evlenip ayrıldım. O yirmi iki yıl süresince, evde ne yüksek sesle tartışıldığını ne de baskıcı bir ortam olduğunu gördüm. Annem de babam da, bütün ailemiz mutlu, huzurlu ve özgürlükçüydü.

Özgürlük içinde büyüyen biri olarak fikrimi, düşüncelerimi serbestçe söyleme isteğimin olması çok doğaldır. Gerçi, geçmişte söylediklerim yüzünden tutuklandım, üç kere cezaevinde yattım. Artık bu ülkede bunların olmaması lazım çünkü biz bu faturaları

vaktiyle ödedik, ödendi. Anlayacağınız, gerçek demokratlar çok yıpratıldı bu ülkede.

Özgürlüğün ne anlama geldiğini anlamak, hissetmek için yetiştirme ortamınız, aileniz çok önemlidir. Ben, kızım Elif'in de benim büyüdüğüm gibi özgür büyümesine izin verdim. Evlenirken de kendi özgür iradesini kullanmasına karışmadım. Ben özgürlüğe inanan biriyim; ne biri benim özgürlüğümle uğraşsın ne ben bir başkasının özgürlüğüne müdahale edeyim.

Özgürlüğün başkalarının özgürlüğüne tecavüz ediyorsa, zaten buna özgürlük denmez ki... Buna ancak "terbiyesizlik" denir. "Ben hürüm" diyerek kimse her haltı yiyemez. Senin özgürlüğünün başladığı yerde, bir başkasının özgürlüğünün bittiğini de kim söyledi?..

"Fikir özgürlüğü" adı altında yapılacak olan eleştiri ve konuşmalarda da aynı hassasiyetle düşünülmelidir. Ben hür bir insanım diyerek, kimseye hakaret edemez, iftira atamazsınız. Böyle bir özgürlük yoktur.

Bir gün biri Aziz Nesin'e, "Ağzıma geleni söylüyorum," dedi. O da, "Ben ağzıma geleni değil, 'aklıma geleni' söylerim..." diye karşılık verdi. Yani akılsız bir sözcük pek işe yaramadığı gibi, özgürlük diyerek de üstü örtülemez.

"Herkes
istediğine inanmakta
özgürdür."

Uçurtma

Günün birinde bir uçurtma için tutup da bir öykü yazacağım aklıma gelmezdi, ta ki bir bahar pazarında havada gördüğüm rengârenk uçurtmalar bana çocukluğumu anımsatıncaya dek.

Bizim zamanımızda -biri size böyle söyledi mi hafiften yaşlanmaya başlamış demektir- evet bizim zamanımızda da vardı bu uçurtmalar. Yıldız uçurtma, armut uçurtma, kuleli uçurtma... Hepsi de renk renk kâğıtlardan, kuyrukları alacalı bulacalı, rengârenk...

Uçurtmaların kuyruklarına jilet atıp, kazımaca oynardık. O jiletin olduğu bölümü diğer uçurtmaların tam dibine denk getirecek ve ipi kopan uçurtma gökyüzüne süzüle süzüle kaçıp gidecek. Bu sizin için bir başarı, bir sevinçtir. Oysa uçurtması kazınan arkadaşınız için, hem tam bir yenilgi hem de kayıp... Koş babam koş kopup kaçan uçurtmanın ardından... Asıl kazımaca, iki uçurtmayı havada birbirine dolandırıp, birbirine baş ata ata yere düşürülmesiyle olurdu. Uçurtmasını düşmekten kurtaran uçurtmacı “usta uçurtmacı” sayılırdı.

Bugün artık kırk yaşma yaklaşıyorum ve kırdı, sokakta uçurtma uçurma şansım yok. Acaba neden bu denli özledim uçurtma uçurmayı? Bir bahar pazarında, havada gördüğüm o uçurtmalar neden bu denli gerilere döndürdü beni? Bunca özlemimi çektiğim şey, gerçekte uçurtma uçurabilmek mi salt? Yoksa?.. Yoksa bu özlemin altında başka gerçek özlemler mi saklı? Şimdi bakkaldan kocaman, rengârenk bir uçurtma alsam, yüzlerce metre ipi

olsa, gitsem kırlara uçurtsam, baş attırsam, kızsam diğer uçurtmalara... Eee ne olacak? Hiçbir şey... Ben aslında bunları neden anlatıyorum biliyor musunuz? Başta söylediğim “kazımaca oynardık, jilet takardık kuyruklarına, uçururduk...” var ya... Bunların hepsini yalan söyledim.

Benim küçükken hiç uçurtmam olmadı, inanır mısınız? Bisikletim de olmadı ama uçurtmam hiç olmadı. İşte o bahar pazarında gökyüzünde uçurtmaları görünce, birden çocukluğumu anımsadım. Nasıl uçurtma uçurduğumu, nasıl kazımaca oynadığımı, nasıl havadaki uçurtmaları ustaca düşürdüğümü... Sonra bunların hiçbirinin olmadığını anımsadım. Ben hep uçurtma uçuran bir arkadaşımın yanında dururdum. Arada bir insafa gelip de ipini biraz elime verirse, verirdi. Yoksa seyreyle gökyüzünü...

Gittim hemen bir uçurtma aldım karşiki kırtasiyeden. Hem de eni konu güzel bir uçurtma. Şimdi benim de bir uçurtmam var artık... Evet, uçurtmam var, var da, bu kez de çocukluğum yok...

Nerdesin, benim sudan berrak, kardan temiz, pamuktan ak çocukluğum?..

Min-Lak
GEZER

ÇOCUK YANIM...

*Seni yitirirsem diye ödüüm kopuyor
yüreğim sızlıyor
uykularım kaçıyor
sıkılıyor canım.
Sakin beni terk etme
terk etme beni çocuk yanıım.*

M. J. K.
GEZGİN

Çocukluğunu Özleyen ÇOCUK

*“Çocukluk,
özgürce çember çevirebilmektir.”*

Şubat 2004

Müjdat Gezen

“Tekrar çocuk olmak” fikrini seviyorum. Her insanın, yaşlan-
sa da çocuk yanının bir kenarında kalıverdiğine inanıyorum. Her
ne yaşarsa yaşasın, vücudunun, beyninin içinde bir çocuk kalıyor.
Bakmasını bilen onun yaşadığını görüyor, görmesini bilmeyense
“o çocuk öldü” diyor.

Çocukluk duygusunu yarı yolda bırakmamak, onu terk etme-
mek güzeldir. Ama bu duygunun ne anlatmak istediğini bilme-
lisiniz. “İçimdeki çocuğu biliyor musun, birden uyandı!” gibi
laflara ben itibar etmem ve bu cümleyi kuranların asıl alması
gerektiğini almadığına inanırım. Çünkü çocuk ruhunu yaşatmak
demek, benim gibi altmış altı yaşma da girsen, çocuk yanının
seninle beraber geliyor olması anlamına gelir. Senin yaştın büyür-
ken, onun yaşının büyümemesidir. Çocuk ruhu hep orada kalır.
Gerçi önemli olan da onu orada tutabilmektir.

Ben, bu yanımdan kopmak istemiyorum. “Terk etme beni çocuk
yanım” derken de bunu gerçekten istiyorum. Bu şiiri yazdığımda,
yine dingin bir zamanımdaydım ve kapının önünde çocuklar oynu-
yordu. Ben de çocukken sokaklarda oyun oynamayı çok severdim.
Sevecendim, okulda başarılıydım ama yerimde duramazdım. Bütün bunları aynı anda, haşarılığımınla birlikte yaparken de iki baca-
ğım yaralı, kaşım yarıktı, durmadan düşmekten.

“Çocukluğunu özleyen
ÇOCUK.”

M. D. L. J.
G. Z. Z.

ADAM

*Ne zaman
adam gibi adam oluyor insan?
Çok gezdiğinde mi?
Çok gördüğünde mi?
Çok bildiğinde mi?
Çok ünlü
çok zengin olduğunda mı?
Çok sevildiğinde mi?
Yoksa
bunların hepsi bir kenara,
adam gibi sevdiğinde mi?*

M. L. K.
GİZLİ

Her Şey Unutulur Sevgi Unutulmaz

Adam şiirinin alt mesajı aslında adam olmak değil de, adam gibi sevebilmektir. Çünkü sevgiler günümüzde oyun haline geldi. Oysa insan sevdi mi ömür boyu sevmeli; ben dostlarımı, arkadaşlarımı, karımı, çocuğumu, akrabalarımı, yakın çevremi, öğrencilerimi ömür boyu sevmek isterim. Aslında ben hayatımı sevgi çemberi içerisinde yaşamaya çalışıyorum.

İkili ilişkilerde sevgi kadar saygıya da çok dikkat ederim, herkese saygı gösteririm. Yaşına hiç bakmadan, küçük büyük herkese saygıyla yaklaşırım. Tabii aynı şeyi de onlardan beklerim. Bu yüzden seveceğim insanları ayırırım. Herkese sevgi taşımaya çalışır ama yürekten seveceğim insanlar, bu sevgiye layık olmadıkları diye düşünürüm.

“Sevmek” güzel bir fiildir. Bence fiiller içerisinde en anlamlısı... Türkçe’de fiiller -mek, -mak mastarlarıyla biter. Sevmek fiili de -mek’le biter. Sevginin, -mek mastarına anlam kazandırdığına, diğer fiillerden ayrıcalıklı hale dönüştürdüğüne inanıyorum. Zaten sevgi, her şeyi farklı görmemize neden olmaz mı?..

Sevgi, önce sevmeyi sevmekle başlar çünkü sevgiyi seven bir insan sahtekârlaşmaz, sever taklidi yapmaz. Sevgi süzgeci onun bunları yapmamasını sağlar. Yoksa rol yapmanın hiçbir geçer

yanı olacağını sanmıyorum. Tabii saf ve temiz bir şekilde seviyorum demek, kişinin karakter yapısıyla ilgilidir. Kimi, azıcık bir doza saflık ve temizlik der, kimi baştan sona arınmış şeylere... Artık, sen nasıl nitelendirirsen...

Sevgi, zorlanarak elde edilen bir şey değildir. İnsan ya seviyordur, ya az seviyordur ya çok seviyordur, ya bazen seviyordur ya bazen sevmiyordur... Bu, insanın ruh haline, karşısındaki insanın davranışlarına göre değişkenlik arz edebilir. Sevgi, standart bir kavram değildir. Yani bugün sevdiğin bir insanı yarın çok önemli bir hatasından dolayı sevmeyebilirsin.

*Sevmeyi sevmekle başladın mı işe
bir daha
dur diyemezsin bu gidişe.
Sevmek alışkanlık olur hücrelerinde
seninle yaşanır bu düşünce
gündüzlerinde gecelerinde.*

Aşk ve sevgi en çok konuşulan duygulardandır. Aşk güzel şeydir. *Love Is a Many-Splendored Thing* bir film ve filmin şarkısıdır. *Aşk Muhteşem Bir Şeydir* der. Günümüz insanı yaşayamadığından, geçmişteki kuşaklara, Leyla ile Mecnun aşkına özlemle bakar. Oysa Leyla ile Mecnun aşkı, yerini kime göre değiştirdi? Aslına göre değiştirmemiştir. Bize göre, toplumun bir bölümüne göre değiştirmiş olabilir ama hâlâ birbirini delice seven insanlar yok mu? Var. Hâlâ çıkarsız sevgi ilişkileri yok mu? Var. Bence sevgi ve aşk yerini değiştirmede, anlatım farklılıkları oldu. Sev-

giye yeni eklemeler yapılmış veyahut farklı yorumlar getirilmiş olabilir. Bu demek değildir ki, eski aşklar tamamen ortadan kalktı. Ben buna inanmam.

Aşk insana ne kazandırır, ne kaybettirir, ben öyle bakmam. Kazançla kayıp sözcükleri çok Amerikanvari gelir bana çünkü insan her şeyi kazanmak için yapmaz. Kaybetmek için de yapmaz. Sadece yapar. Aşk için her ne dersek diyelim, bence aşk “çok bilinçli” yaşanan bir şeydir. Örneğin benim tutku ve ihtirasla hiç işim olmaz. Sevgiyle, aşkla işim olur. Aşk, sevginin üst düzey şeklidir ve ben, mesleğime, karıma, dostlarıma aşığım...

Cinsellik senin elinde olmadan, doğa tarafından insana bahşedilmiş güzelliklerin başında gelir. Cinsellik insana çocuk katar, aile katar, zevk katar, haz katar, özellikle içinde aşk da varsa, çok güzellik katar.

Müjdat Gezen'den Fıkralar adlı kitaptan, “Sivri Akıllı” fıkra...

İki arkadaş Roma’da biraz çapkınlık yapmak istemişlerdi, ama şehrin yabancısı oldukları için zorlanıyorlardı. Birinin aklına parlak bir fikir geldi. Kiliseye giderek papazı buldu:

“Sayın peder, günah işledim.”

“Kiminle oğlum?”

Adam içini çekti:

“Ah hayır peder, hafızamı kaybettim. Suç ortağımın ismini bir türlü hatırlamıyorum!”

“Sakin fırıncı Alberto’nun karısı olmasın?”

“Hayır sayın peder.”

“Eczacı Renato’nun kızı mıydı yoksa?”

“O da değil sayın peder.”

“Öyleyse mutlaka şen dul Eliza’dır.”

Adam hemen ayağa kalktı.

“Günah çıkarmayı başka bir güne bırakalım sayın peder. Özür dilerim, bugün hiçbir şey hatırlamıyorum.”

Sevinç içinde kiliseyi terk ederek tekrar arkadaşlarının yanına koştu:

“Haydi gel, çapkınlık yapabiliriz artık, bir sürü adres aldım.”

Erkek çapkınlık yapmak için fırsat kollar. Ama neden? İşte bunu bilim insanları düşünmüş ve insanların çapkınlıkları bilimsel platformda da incelenmiş. Çapkınlık genlerini İsveçli bilim insanları buldu. Sosyal hayatlarında belirleyici “vasopressin hormonu” üzerinde etkili bir gen türüne sahip erkeklerin aldatmaya meyilli olduklarını söylediler. Çok güzel tarif ettiler bence. Bu bilim sonuçları erkeklerin çok hoşuna gitmiştir. Tabii erkek olduğum için benim de...

“Seni seviyorum.
‘HANGİ OTELDE?’”

Handwritten signature
CEER

HAYAT

Şimdi Burada

Hayatın başka bir anlamı olduğu kanısında değilim, hayat “şimdi, burada” ile anlaşılır. İki sözcük; şimdi, burada. Sonra kapının dışına çıkarsın, yine şimdi buradadır, arabaya binersin yine şimdi buradadır, arabayla gidersin, şimdi buradadır... Yani anlayacağınız, “Hayat, Şimdi Burada.” Onun dışında bir şey yok.

Şimdi, bu kitabı okuyorsunuz. Hayatınızda bir an olan şimdi, benimle birliktesiniz. Bu satırları, bu kitabı okurken geçirdiğiniz her an benim düşüncelerimi okuyorsunuz. Şimdi, belki yarın, belki öbür gün, kaçır dakika bilemem ama bildiğim tek şey, şimdi birlikte olduğumuz...

Zaman benim için önemlidir. Hayatımın üç yılında her şeyden vazgeçip, mükemmel bir iş ortaya çıkarmayı bu yüzden hiç düşünmedim. Üç yıl, söylendiğinde kısa gibi görünür ama insan hayatında çok değerlidir. Ben hayatımın her yılını değil, her gününü, her dakikasını değerlendirerek geçirmeye çalışırken, üç yıl boyunca kendimi maddi manevi, her şeyden vazgeçmeye niye zorlayayım? Üç yıl çok önemli bir zaman, özellikle ömrünün son üç yılıysa...

Her anımı doyasıya yaşıyorum diye bundan, mesleğimi, insanı gelişimimi hiçe sayıyorum anlamı çıkarılmamalıdır. Gelişimi-

mi de düşünüyorum. Ve bazen değiştirmek istediğim huylarımla karşılaşıyorum, mesela aceleciliğimle. Aceleyi yavaş yapmayı öğrenebilirsem, ki son zamanlarda buna gayret gösteriyorum, yavaşladığım anda daha da ilginç bir hayatım olacağına inanıyorum.

Aceleciliğim başıma dertler açtı, beni zarara uğrattı. Keşke daha sonra yapsaymışım, diye aldığım kararlar olmuştur. Tabii acele karar vermenin dışında, çok uzun süre düşünüp verdiğim kararlarda da yanlışlıklar yaptığım olmuştur. Bence yanlış, hata tam da insan içindir ve bunun yaşla başla da pek ilgisi yoktur. Çok deneyimli bir insan da olsanız, yine hata yapabilirsiniz.

şimdiyi yaşamak; gelecek için hayal kurmamak, geleceği yaşamamak manasında değildir. şimdiyi yaşamak, içinde bulunduğun durumu değerlendirmek, rezil etmemektir. Her şeyi üzüntü etmemek, öyle her şeyi hırs yapmamak, şimdiyi kaliteli değerlendirmenize neden olur.

İnsanlar şimdiyi yaşarken hayal kurabilir ama benim gelecek için hayallerim hiçbir zaman olmadı. Gençlikte de hayallerim olmadı. Kendimi birdenbire bu işin içine girmiş buldum; yaptım ve şimdi yapmak iştediğim ve hayallerim diyebileceğim hiçbir şey yok. Sadece yapıyorum.

Gelecek için hayallerim olmadığı gibi, geçmişle de çok uğraşmam, önümdeki istikamete doğru bakarım, gelecekte neler yapacağımı da çok düşünmem. Birdenbire aklıma bir şey gelir ve onu gerçekteştirmek için yaparım, yapmaya çalışırım. Bu düşünce

tarzının, motivasyonumun, kendimi yenileme dürtümün üzerinde oldukça olumlu etkileri olmuştur. En azından yaşımla ilerlemiş olmasına karşın, heyecanımı yitirmiyorum. Örnek vermek gerekirse tiyatroyu kurmam, tiyatronun içerisine bir tiyatro salonu daha yapmam, sonra bir tane salon daha yapmam... İmkân olsa bütün dükkânları yıkıp, bir tane daha salon yapmak istiyorum. Bu da bana heyecan veriyor, günümü verimli geçirerek ilerlememe neden oluyor.

Velhasıl, hayalim yok ama istediklerim var. Yapmak istediklerim bitmiyor...

Tanrıya tek bir soru
sorma şansım olsa,
“Tanrım, seni görmek istiyorum!
Görebilir miyim?” derdim.
Neden?
Özledim,
görmek istiyorum!

Miy-Lak
GEZEN

ZAMAN

*Ne zaman geçti
bunca zaman
düşünüyorum.
Çıldırıyorum zaman zaman
mutsuzken de
mutlu ettim çok zaman
daha çok şey yapacağım
yapacağım da
galiba pek yok zaman.*

*M. Ak
GEZER*

ZAMAN İri Bir Kalburun Deliklerinden Akıp Durmakta

“Zaman iri bir kalburun deliklerinden akıp durmakta...” Ayhan Kırदार’ın bir şiirinin dizesidir, çok severim. Gerçekten çok çabuk geçiyor zaman. Arkana dönüp baktığında, bu yaşa nasıl gelmişsin diye şaşırabiliyorsun. Burada önemli olan, kimine göre hızlı, kimine göre yavaş geçen bu zamanı iyi yaşamak, birazcık yararlı geçirmiş olmaktır. Zararla yarar, ötesini karşılıklı koyduğunda, yararlı tarafın ağır basmasını sağlayabilmektir.

Yaşamın son anına kadar, savunduğun doğrulardan kopmamak önemlidir ama neden önemli olduğunu bilmiyorum. Çünkü yaşamımın son anının olduğunu sanmak istemem şu anı. Şimdi, altmış altı yaşındaki bir adamın daha fazla zamanı olmayacağını, onun için kalan zamanı daha nitelikli kullanmanın yararlı olacağını görüyorum.

İnsanlar zamanın öneminden bahseder ama bunu bencilce, sadece kendi yaşamına uygular. İğneyi de, çuvaldızı da karşıdakine batırır. Ben böyle yaşamıyorum, hem kendi zamanıma hem de başkalarının zamanına saygılı olmayı seçiyorum.

Genç demiş ki: Benim zamanım çok!

Benim yaşımdaki biri de demiş ki: Benim zamanım yok!

Zaman konusunda hepimiz ekonomik olmak zorundayız, hepimiz birbirimizin zamanına saygı duymalıyız.

“Yavaş yavaş BÜYÜDÜK,
hızla ÖLÜYORUZ.”

21 Mayıs 2007

MEHMET AKİF ERSOY

1943 EKİMİ

*Annemin ilk sancıları
bu aydayken başlamış,
ekim ayı sonunda
ben gelmişim dünyaya.
Sonra nasıl oldu bilmiyorum
birdenbire yüzümde kırışıklar
demişim ki:
“Boş ver, olur ya, belki de zaman”
derken göğüs kıllarım,
ardından sakallarım bembeyaz
doğduğum ay daha dün.
Kasım ayı, öksürüğüm durmadı
aralıkta şakaklarım kırıştı
ocakta yaşlanmaya başladım
şubatta hiç yüzüm gülmedi
martta havalar açmak bilmedi
nisanda yağmurlar bana dokundu
mayısta iskeletim bozuldu
haziranda iyiden iyiye yorulдум
temmuzda yürürken yarı yolda durdum kald
ağustosta sıcaklardan bunalđım
eylülde ben hasta bir adam oldum.
Gene de,
yaşamak isterim ekime kadar
ama yaşayamasam da!!..*

Min-Lak
GEZER

Oğlumuz M.üjdat Goren'in Sünnet düğünü
18 - 9 - 1986 Çarşamba günü saat 20 den itibaren
Tahsin Kırıstol Gazinosunda yapılacağından
bu mutlu günümüze huzurunuzla şeref vermenizi
saygı ile rica ederiz.

ANNESİ

Mecide Goren

BABASI

Necdet Goren

4 YAŞINDA

66 YAKINDA

Akademi 1962

Civil Civil ÇOCUĞUN Kanı Kaynayan YAŞLILIĞI

*“Gerçekten sokak mis gibi ıhlamur koksa.
Mevsimler mi değişti? Burnum koku mu almıyor?
Çiçekler mi açmadı? Yaşlanıyor muyuz yoksa? Acaba!”*

2007

Müjdat Gezen

1943 Ekimi şiirimi sahil yolunda, arabamın içinde, arka koltukta otururken yazdım. Yenikapı’dan geçiyordum o sırada. En delikanlılık yıllarımdan geçtiği, ilk amatör tiyatromuzu kurduğumuz, ilk heyecanlarla karşılaştığımız, ilk ciddi gibi görünen sevgililerimin olduğu mekân... Oradan geçerken bu duygular aklıma geldi ve bu şematik biçimi kurgulamak istedim. Duygular ve anılar birbirine karışınca, bence hem biyolojik hem de biyografik bir şiir oldu. O mısralara dikkatli bakarsanız, hayatın on iki ayını, on iki evresini yazmışım. Doğumumdan itibaren, 66 yaşına gelinceye kadarki evreyi, biraz simgesel biçimde anlatmaya çalışmışım.

Doğum, bizim elimizde olmayan bir şeydir. Gençlik, insan hayatının en güzel ve en önemli dönemidir. Ölümse, biz onu düşünssek de düşünmesek de zamanı gelince o bizi düşünecek. Azrail kapıyı çalana kadar herkes kendince çalışabilir. İnsan gençken de bir şeyler yapmalı, orta yaşında da, yaşlıyken de, ölünceye kadar da bir şeyler üretebilmelidir.

Gençken bazı Şeylerin farkına varmak çok da zor olmasa gerek çünkü her insan biraz hayata tutunmaya başladığında istese de istemese de, çabalasa da abalamasa da gerçeklerle yüzleşir. Ve bu durum onun hayata yeni atılmış bedeninde, yaşından büyük deneyime sahip olmasına neden olabilir. Tabii bu deneyimle, bu üretimle orta yaşta da karşılaşabilirsiniz, yaşlanınca da. Hangi yaşta yaşama tutunursa, o zaman hayat da onu eğitmeye, eteğin-deki gerçekleri dökmeye başlar.

Bu kadar deneyimden sonra hiç “şimdi genç olsaydım, ne yapardım?” diye düşünmedim. Ben gençken yaptıklarımı gençken yapmak isterim, şimdiki yaptıklarımı da bu yaşımda... Bu yaşın aklıyla genç davranmaya çalışmayı hiç sevmem.

1964 FILM SETİ

Kanı Tersten Akan GENÇLİK

“DÜNYA GENÇLERİNDİR!”

Müjdat Gezen

İlk İstanbul dışına çıkışım, çocukluk döneminden delikanlılığa geçerken, 1960 yılında bir kamp yapma isteğiyle oldu. On arkadaş Erdek’te, coşkuyla çadır kurduk. Bu ilk İstanbul dışına çıkışım, hoş anılarla doludur.

Delikanlılık dönemlerimde cesurdum ve çok sık âşık olurdum. O yıllarımızda, arkadaşlarımızla paylaşarak büyüdük. Paylaşmanın ne olduğunu şimdiki çocuklara kitaplardan öğretmeye çalışıyorlar ama biz bunu yaşayarak öğrendik ve paylaşmanın erdemini kavradığımız için de tüm yaşamımız boyunca böyle davranmaya gayret ettik.

Hatırlıyorum, o zamanlar blue jean Amerika’dan yeni gelmişti, Levi’s marka. Bu pantolondan bir tane vardı arkadaşım Gündüz Delibaş’ta. Çok canayakın ve çok sevdiğim bir arkadaşım, beden ölçülerimiz birbirine çok uyardı. Haftanın iki günü aynı kotu ben giyerdim, üç-dört gün de o giyerdi, paylaşırdık. Paylaşmayı seven bir arkadaşımdı ama ne yazık ki onu çok erken

1961

1981

1987

1997

yitirdim. Sonra oğlu, bizim okuldan mezun oldu; Saygın Delibaş. Delikanlılık yıllarımda kan kardeşi düzeyinde sevdiğim Savaş (Dinçel) ile Yaman (Tüzcet) da vardı. Onların da birini yitirdim.

Büyüdüğümde Halk Evleri kapanmış, yerine Cumhuriyet Halk Partisi'nin Halk Evi konumundaki yerleri açılmıştı. Orada oyun provalarına giderdim. Arkadaşlarımla birlikte en sevdiğim şey, tiyatro provası yapmaktı. Çok sevgili arkadaşım Erdinç Üstün'le orada tanıştım. O beni aldı ve Yeşil Sahne'ye götürdü. Sonra Şehir Tiyatrosu'na girdim, derken tiyatro hayatım başlamış oldu. İlkokulda da vazgeçilmez şekilde vardı ama Halk Evleri birçok kaliteli sanatçının yetişmesine çok büyük öncülük etmiştir. "Komünist yuvaları" dedikleri Köy Enstitülerinin bu yüzden kapatılması da büyük bir gericiликтen başka neyle ifade edilebilir ki?!

Biz böyle gördük, bu yüzden de şimdiki gençlerde görülen birtakım

marjinal davranışlar, yani sözünde durmama, provalara geç gelme alışkanlığı gibi şeyler bizim tiyatromuzda yok. Onlara aşılardığımız gerçekçilik ve tiyatronun ciddi bir sanat olduğu inancı, bu kötü alışkanlıklara fırsat vermedi.

Bugün, gençlik yıllarımı yitirdim ama gençliğimi fazla yitirdiğim söylenemez. Hatalarımla, günahlarımla, sevaplarımla gençliğimi çok güzel yaşadım. Kanımızın hızlı aktığı dönemlerde neler yapmadık, neler...

Delikanlılığımı doya doya hâlâ yaşıyor olduğum için çok mutluyum. Delikanlılık başka bir şeydir, apayrı, enerji dolu bir duygudur. Bu yaşta, bu duyguyu da bedenimde barındırıyorum çünkü delikanlılıktaki bakış açısının ille de on sekizli, yirmili yaşlarda var olması gerektiğine inanmıyorum. Benim kanım hâlâ deli akıyor diye düşünüyorum. Aldığım kararlar, yaptıklarım bunun ipuçlarıdır. Önemli olanın, delikanlılığı yaşamak ama hiç yitirmemek olduğunu biliyorum.

“Kenara çekilin,
gençler geçecek!”

W. G. Z. S.

İnsana Dönüſen Çocuk

Çocuk, önce bir ailenin geleceği, sonra bir ülkenin geleceği, o yüzden de üzerinde özenle durulması gereken bir konu. Bizde de sanırım anne babalar artık dikkat ediyorlar. Yani Anadolu'da küçük kızlarını okutmayanlar bile artık okula göndermeye başladı.

Çocuk yetiſtirmek çok önemlidir. Çocuğu doğurduktan sonra kafa dinlemek için veya bilinçsizce onu sokağa bırakmakla çocuk eğitimi verilmiſ olmaz. Veli, çocuğunun sadece dıſarıda gördükleriyle büyüdüğünde sorumluluklarından sıyrılmıſ sayılmaz.

Abdullah
Nejat

Bir insanın üzerinde ailenin bütün fertlerinin rolü olur. Annesinin, babasının, anneannesinin, ablasının, abisinin... Bunların hepsinden aldıklarınız bir araya gelince bir hayat oluşur. Müjdat Gezen'in oluşumunu da bu saydıklarım gerçekleştirdi. Genetiğim ve ailemden gördüklerim, karakterimin büyük bölümünü kapsadı. Mesela benim sigara içmeme sebebim, abimdir. Günde üç paket içerdi. İçkiye müptela olmamamın nedeni de abimdir. Abim, içki-den öldü. Çevremizden gördüğümüz olumsuzlukları olumluya çevirerek aldığımız dersler bizim akıllıca karar almamıza neden olur. İnsan böyle insan olmaz mı?..

Annem çok neşeliydi. Benim mizahi yönüm belki ondan geliyordur. Anneannem de çok yumuşak, çok iyi bir kadındı. Ben onunla çok vakit geçirdim; yedi yaşına kadar. Hep ikimiz kalırdık evde. Annem gezmeye, babam da işe gittiğinde, ben anneannemle evde yalnız kalırdım. Onunla çok şeyi paylaşırdım. Şimdi seksenlik bir ihtiyarla sekiz yaşındaki bir çocuğun arkadaşlığını nasıl tarif edeceksin dersiniz; ben artık 66 yaşındayım, o günler çok gerilerde kaldı. Aklımda kalan tek şey, anneannemle geçirdiğim zamanlar benim için mutluluk dolu zamanlardı.

Benimle ilişkisi çok iyiydi. Küçükken beni elimden tutar gezdirirdi. Hayat ne tuhaf, o yaşlandığında da ben onun koluna girip tuvalete götürür olmuştum. Ona böyle yardım etmekten hiç gocunmadım. Sadece bir gün söylendim, onun acısını da bugün olsun hâlâ çekerim. Bir akşam sofradayız. Anneannem yine onu tuvalete götürmemi istedi. Yemekte olduğum için herhalde tuvalet fikri bana çok kötü geldi. Söylene söylene yardım ettim. Ertesi gün anneannemin üzerinde beyaz bir çarşaf örtülüydü. Aradan bu kadar uzun zaman geçti, hâlâ onu ömrünün son gününde neden kırdım diye üzülüp dururum.

ANNEANNEM

*Ben küçükken
penceremden bulutlara bakardım.
Anneannem çok bilgili kadındı.
Merakla kulağına sorardım:
“Bulutlar nereye gidiyor annane?”
Beni yanıtlardı bilgece:
“Evlerine gidiyorlar.”
Ah anneanne
ne bilgili kadındın.
Başucumda duruyor beni leğende yıkadığın
hamam tasın.
Anneannem,
kim bilir şimdi sen
hangi buluttasın?*

Babamı gerçekten çok seviyorum, çok iyi bir insandı, herkes tarafından sevilirdi. Babam fasılda çalardı, İstanbul Radyosu'nda uzun yıllar hizmet verdi. Fasılı çok sevmem de babamdan kaynaklanıyor.

FASIL

*Yanıbaşımda çalsa,
udun sesi
bana hep uzaklardan gelir.
Ardından fasıl başlar*

*göz pınarlarım pınar olur
neşem gider
gam gelir,
ne zaman bir fasıl başlasa
aklıma babam gelir.*

Anne-babanın çocuğuna örnek, rol model oluşturması için çaba sarf etmesinden yana değilim. İnsanlar çocuklarına şöyle veya böyle davranabilirler. Ben kendi annemden ve babamdan gördüğümü kendi çocuğuma da uyguladım, o da iyi bir çocuk oldu. Bugün üç dil konuşan, beş üniversite bitirmiş, Hollanda'da öğretmenlik yapan kızım, hem ev kadını hem de öğretmen. Ben hayata ailemden aldığım kültür ve kendi kazanımlarımı bir araya getirerek yaptığım

bir sentezle baktım. Çocuğumdan, benim yaptığım gibi yapmasını değil, düzgün insan olmasını bekledim. O yöne doğru bir yol gösterdim. Seçimlerinde onu özgür bıraktım.

KIZIM

*Ne zaman büyüdüñ sen,
ne zaman evlendin,
ne zaman anne oldun?
O gün diñ gibi hatırımda
daha sen
geçenlerde doğdun.
Acımasız zamanın
bir hilesi bu
kendi saçlarımdan
anlıyorum bunu,
gene de güzel kızım
anlamadığım şey
ben ne zaman dede oldum?*

“Çocuk olmamış her
yetişkinin içinde,
çocuk olma
hakkı saklıdır!”
Savaş Dinçel

Oyuncakların Mutlu Olduğu Yer: İstanbul Oyuncak Müzesi

Çocukken oynadığım çok oyun geliyor aklıma. Top oynamayı, yüksek atlamayı, koşmayı, tiyatro oynamayı, küçücükken arkadaşlarıma kuklalar oynatmayı çok severdim. Oyuncaklara çok ilgi duyuyordum ama öyle çok oyuncagım olmadı. Ben de oyuncak dükkânı olan Ömer Deniz'in yanına girdim. Oyuncak sana gelmiyorsa, sen oyuncaga git, dedim. Para almadım ama burada, benim için paradan daha değerli olarak, kendime oyuncaklar yaptım. Onlar benim en sevdiğim oyuncaklarım oldu hep.

İşte bu oyuncaklar ve bu oyuncakçada çalışan çocuk Müjdat'ı, Sunay Akın'ın kurduğu İstanbul Oyuncak Müzesi'ndeki bir vitrinde görebilirsiniz. Benim oradaki kuklamı Leyla yaptı, suratını Savaş boyadı, benim yüzümü ezbere bildiği için, makyajını o yaptı.

Bence Sunay Akın'ın müzesindeki oyuncaklar çocukların ve büyüklerin ufkunu açarken, bir yandan da büyüklere çocukluğunu geri veriyor. Ben orayı çok seviyorum.

Abayı Yaktığımın İstanbul'u

Hiçbir kadına bu kadar çok şiir, bu kadar güzel şarkı yazılmadı... Hiçbir kadına duyulan aşk bu kadar büyümedi... Ah, İstanbul... Fatih'in son aşkı... Yüzlerce yaşındaki güzel, mağrur kadın... Bu coğrafyada eğer yolunuz ona düşmediyse, sanatçı yanınız hep biraz eksiktir. İlham periniz en büyük sürprizini henüz ortaya çıkarmamış demektir... Ah, İstanbul, kaç aşığın, kaç şairin günahına girdin sen... Ustanın da...

İstanbul, fenomenlerimden, vazgeçilmezlerimden biridir. Sanat, kültür, tarih ve yaşam açısından benim için hayatımdaki en önemli şeylerden biridir. Aşk gibi, karım gibi, çocuğum, tiyatro, okulum, dostlarım gibi... Kalbimde çok önemli bir yeri işgal eder.

İstanbul'un benim hayatımda çok önemli bir payı var. Gelişimimde olumlu rol oynadı. Kuşkusuz başka bir kentte olsaydım böyle yetişmeyebilirdim. Başka kentleri küçümsediğimden değil, İstanbul'u büyütmek için, İstanbul'un ne kadar değerli olduğunu göstermek için böyle dedim. İstanbul bambaşka bir şehir. Dünyanın en büyük metropollerinden biri. İstanbul'un hızlıca köyleşmesi birtakım şeyleri değiştirdi. Ama buradan, göç edenlerin gelmeye hakkı olmadığı anlaşılsın. Çünkü metropoller sadece orada yaşayanlara ait değildir.

İstanbul için, sözler kifayet etmez. Bence İstanbul'u tanımak-
tan önce yaşamak lazım. En güzeli, İstanbul'a "*İstanbul*" adında
bir şiir yazmak...

İSTANBUL

*"benden önce gelen şairler"
-şiir yazdıklarından olacak-
İstanbul için
yazdıkça yazmışlar.
Bize söyleyecek
tek söz bırakmamışlar
ama ben gene de diyorum ki;
ne "İstanbul'u dinliyorum
gözlerim kapalı"
ne "sana dün bir tepeden baktım"
ben doğduğum gün
sana abayı yaktım.*

Her insan yetenekle doğar ama
önemli olan yetenekli doğduğunu bilmek değil,
o yeteneğin hakkını verecek kadar deneyim
ve bilgiye sahip olmaktır.
Yoksa nice yetenekliler,
yeteneksiz gibi öldü bu dünyada!

Her insandan bir şey olur.
Ama bir insandan, her şey olmaz.

Mehmet Çağan

KARINCA

*Yıllarca
bir karınca
eğitti.
Karıncaya “gel” dedi geldi
“git” dedi gitti.
Bir gün bu mucizeyi
paylaşmak istedi
bir restorana gitti.
Koydu beyaz tabağın üstüne
karıncayı.
Her numarasını gösterecek garsona
hatta takla atışını
sakladı en sona.
“Bakar mısınız garson?” dedi.
Garson geldi: “Buyrun efendim.”
“Şu karıncayı görüyor musunuz?”
“Affedersiniz” dedi garson;
karıncayı
başparmağı ile ezdi.*

M. J. K.
GEZER

Eğitimsiz Yetenek

Yetenek, kabiliyet demektir. İyi bir sanatçı olmanın altında yatan samimi gerçek de yüzde yüz yetenektir. Yeteneği, Müjdat Gezen Sanat Merkezi sisteminde çok basit bir anlatımla, sınavla keşfediyoruz. Genç, sınava giriyor; o günkü psikolojik durumu, şu durumu, bu durumu önemli ama bunda yetenek var mı yok mu, asıl aradığımız... Yetenek arayışında yirmi beş hoca karar verdiği için, doğru kişiyi bulabiliyoruz. Tabii ne kadar dikkatli olursak olalım, yanıldığımız öğrenciler de olabiliyor. Yetenekli diye alıyoruz ama derslerde foyası ortaya çıkıyor. Sadece sınavda çıkabileceklere, o parçalara çok iyi hazırlanarak bizleri bile yanıltmış olabiliyor.

Ben ancak kendi mesleğimle ilgili konularda fikir verebilirim; öbür konularda ahkâm kesmek doğru olmaz. Ancak kendi mesleğim gibi bir konuda, oyuncu yeteneği nasıl fark edilir, onu çok iyi biliyorum. Tabii sadece oyunculukta da değil, yaşamın her alanında yeteneğin önemli olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Benim yeteneğe karşı zaafım var.

Bazı insanlar, “Bu çocuktan bir şey olmaz!” cümlesini işitmişler çevrelerinden. On yaşımda sahneye çıktığımda bana, “Bundan bir şey olmaz!” denmedi, yani öyle bir ters gidiş olmadı benim hayatımda. Gençlik yıllarımda, konservatuvar sınavına girdim, kazandım. Ben çok sınavlar vere vere bu yere geldim. Eğitimi aldığım, çok çalışıp hızlı deneyim kazandığım, en önemlisi, yeteneğimi bulduğum için kimse de “bundan bir şey olmaz” diye bir yargıda bulunmadı.

Sahneye itilmek bana çok şey kazandırdı. Yeteneğiyle ilgili olmayan üniversiteleri bitiren, sonra yeteneğini bulan ama farklı iş yapan bir insan olmadım. Çocukken, hem batılı hem de doğulu eğitim aldım. Hani şimdi batıda, çocuğun yeteneğini erken yaşta bulmaya çalışıyorlar ya...

Şu anda yaptığımın dışında yapmak istediğim başka bir iş yok. Zaten buna vakit de kalmıyor. Bunları, yaşamı anlamlı hale getirsin diye yapmıyorum, benim başka bir şansım yok. Meslek seçme imkânım olmadı; on yaşında sahneye çıktım, başka bir seçenek söz konusu değildi. Başka bir mesleği yapmayı isteyip istemediğimi bilmiyorum. Zaten oyunculuk dışında başka bir yeteneğim de yok. En fazla ona zaman ayırıyorum, en çok onu geliştiriyorum. Ve böylelikle, yetenekle ortaya çıkarılması gereken şiir, yazı, tek kişilik oyun, resim... hepsi yan iş oluyor. Üzerine gitmediğim için onlarda ne kadar yetenekli olduğum tartışılır. Benim mesleğim oyunculuk, bildiklerimi yazıyla, gösteriyle, hocalıkla anlatıyorum. Şiir de bunların bir parçası. Onun da içine mizahımı, felsefi düşüncelerimi katmaya çalışıyorum. Şiir yazmak içimden geliyor.

*Bir kibrit farz edin
ve yakın beni.
Bir ceketmiş gibi
askıya takın beni.
Bir çiviymiş gibi
duvara çakın beni.
Şiirim geldi
bırakın beni.*

İnsanların boş zamanlarında, zevk almak üzere uğraştıkları faaliyetlere hobi deniyor ya... Benim hobim resim yapmaktır çünkü resim yapınca rahatlıyorum; paletle, fırçalar, boyalarla, benim aramdaki bir mesele oluyor. Çok kişiyle paylaşmıyorum, o zaman da çok hoş ve dinlendirici bir sanata dönüşüyor.

Resim her çocuğun küçük yaşta yapmaya başlayıp, sonraları ya sıkılıp bıraktığı ya da devam ettiğidir. Ben resme çok eski yıllarda başladım, 1961 yılında. O zamanlar adı Güzel Sanatlar Akademisi olan yere, akşam kurslarına gidiyordum. Resim konusunda birazcık bir şeyler bildiğimi sanıyor olsam da hâlâ öğreniyorum ve resim yapıyorum. Üstelik resimlerim para da ediyor ama ben yine de hobi olarak görüyorum.

Yeteneğini öyle, onu bunu araya koyarak veya şans eseri bulma arayışı, belirsizliğe kürek sallamaya benzer. Bir insan kendi yeteneğini fark etmişse ya da ondaki yeteneği başkaları anlamışsa, yeteneğine kavuşmuş olur. Bazen “tamam bu” dersin ama bir ustanın gözü gördüğünde “yavrum, bu iş sana uygun değil” veya “tam sana uygun” demesi, boş yere zaman ve emek harcamanıza engel olur. Örneğin bazı insanlar bize, kendini tiyatrocü zannederek geliyor, sınava giriyor. Bu gençlerden bazılarına, “Allah’ım buna hiç kimse mi söylemedi kabiliyetsiz olduğunu” demek geçiyor içimden.

Yeteneğini bulan insan, onu geliştirmek için emek harcamalıdır. Bence yeteneğin gelişimi, eğitimle ve sistematik çalışmayla oluyor. Eğitimin önemini yadsıyanlar, okumayı sevmeyen insanlardır. Her şeyi kendilerinin bildiğini, eğitimin hiçbir değeri olmadığını sanan insanlardır. Öyle saçma şey olmaz! Eğitim çok önem-

lidir. Bir mesleğin var ve o meslek ne olursa olsun, fark etmez. O mesleği en güzel yapmak için, eğitim alarak bilgini artırırın. Arından kaliteli işlerin artmasına neden olursun. İster tiyatro, ister tıp, ister mühendislik alanında olsun, o işin çağdaş eğitimini almak çok önemlidir.

Mesleğinizi güzelce yaparsanız, para arkasından gelir. Yetenekliyseniz, yetenekli olduğunuz işin eğitimini almalı ve çok çalışmalısınız. Şayet para, hayatınızda çok önem arz ediyorsa da hiç endişelenmeye gerek yok, bu donanım o parayı getirir diye düşünüyorum.

Eğer yetenekli biri, çok iyi eğitim alıp, çok da çalışarak kendini geliştirdiyse, onda iş var demektir. Paraya dönüştürme meselesini pek anlamam, para çok çalışkan, çok iyi eğitilmiş, çok yetenekli biri için bence kaçınılmazdır. Kendi kendine gelen bir şeydir. Hem yetenekli, hem eğitilmiş, hem de çok çalışıyor; daha ne olsun! Günümüz iş hayatında çalışanlar bu özellikleri taşımak için uğraşıyorlar. Gençler durmadan eğitimlere gidiyor. Şirketlerin işe alım sürecinde, adaylar arasında çok çalışkan, yetenekli ama daha çok donanımlı insanlar tercih ediliyor.

İlklerin Deneyimsizliği

İnsan hata yapabilir ama “ilkler daima hatalarla doludur” diye bir kavram olmamalıdır. Örneğin, Ruslar ilk defa uzaya, Yuri Alekseyeviç Gagarin isminde bir kozmonot yolladılar. Uzaya gitti ve döndü. İlk defa gitmesine karşın çok da başarılı olmuştu.

İlk sahneye çıktığım günü unutamıyorum, 1953 yılıydı. İlk defa alkışlandığım o anı unutamıyorum. Dramdı ve seyirciler ağladı. Unutamıyorum o günü.

Oyunculuk yapmaya başladığım dönemde ise ilk tecrübemde, Kütahya’da bir turnedeydik ve aç kaldık. Altı kişiyiz diye organizatör, altı tane lahmacun getirdi. “Alın lan, aç garnınızı doyurun keratalar!..” Birer lahmacun yedikten sonra sahneye çıktık. 18:00’de ve 21:00’de matine suare oynadık. Soğuk bir oteldi. Gerçekten zor bir gündü benim için. On dokuz yaşındaydım ve o tiyatronun patronuydum. Ne olacak işte, organizatör bize iş bağlıyor, otuzar lirayı verirse veriyor, vermezse vermiyor, lahmacunlarımızı veya sandviçlerimizi getiriyor, yiyoruz... O zamanlar öyleydi çünkü çocuktuk.

Mikrofon karşısında ilk deneyimim ise İstanbul Radyosu’nda gerçekleşti. İdil Akat (sonradan İdil Öztamer, İzmir Radyosu Baş Spikeri) beni Radyo Çocuk Kulübü’ne getirdi. 55 ya da 56 yılıydı, mikrofonla ilk orada tanıştım.

Anadolu turnesi 1968

1960 yılında babam Şehir Tiyatrosu'na götürdüğünde, çok çok hoşuma gitmişti, unutamadığım bir andı, tarifsiz duygular hissetmiştim. O yıl Şehir Tiyatrosu'nda ilk paramı kazandım. Hemen anneme verdim çünkü paramı, beni doğuran kişiyle, annemle paylaşmak istedim. Tabii annem çok duygulandı; on altı-on yedi yaşındaki evladı, kazandığı ilk parayı annesine getiriyor diye babam da duygulandı.

Beni 1960 yılında ilk takdir eden, Asaf Çiğiltepe oldu. Onun ilk sahneye koyduğu *Çılgın Dünya* piyesinde figürandım. Sonra *Bir Halk Düşmanı* adlı oyunu sahneledi ve bana iyi bir rol verdi.

İlk büyük rolüm ise 1963'te yani profesyonelliğimin üçüncü yılında, Vasfi Rıza Zobu'nun yönettiği *Paydos* piyesindeydi. Cevat Fehmi Başkut'un yazdığı bir oyundu. Oradaki ustalarımın takdirleri hoşuma gitmişti.

İlk filmimde, acemilik çektim sette. Sonra film çıktığında baktık ki, olmuş.

Suna Pekuysal beni filmine götürmüştü; *Yedi Kocalı Hürmüz*, Yılmaz Atadeniz'in ilk rejisi. Suna Pekuysal'ın ilk başrolü, benim de sinema filmiyle tanıştığım ilk roldü. Tabii, buradan para kazanmadım çünkü vermediler.

İlk ödülümü, 1970 yılında aldım. Kazandığım, Yılın Sanatçısı ödülünü, Ankara Gazeteciler Derneği verdi. Çok heyecanlandım tabii.

İlk romanım *Kovboy Filmi* basıldığında şaşırmıştım. Sayfalarca yazdım defterime ama kitap basılıp da “al, işte kitabın” diye elime bir sayfa verilince, inanamadım. Eserimin bu kadar küçük olacağını bilmiyordum. Arkasından kırk dört kitap yazınca, neyin ne olduğunu çok iyi anladım.

İlk yayımlanan kitabım, *Eşeğin Karnındaki Elmas*'tı. İkinci-si, *Köşeyi Dönen Adam* adıyla çıktı ve Atıf Yılmaz onu, Kemal Sunal'ın başrolünü oynadığı bir film yaptı. Hatta Moskova Film Festivali'nde yarışan bu filminden kazandığım ilk parayı, Nesin Vakfı'na bağışladığımı hatırlıyorum.

İlk başarım ise bunlardan çok daha eski tarihliydi. 1953 yılında bir şiirim, ilk defa bir dergide, *Doğan Kardeş*'te yayınlandı.

*HER PERŞEMBE GÜNÜ BEN DÖRT GÖZLE BEKLERİM
DOĞAN KARDEŞ NERDESİN DİYE SENİ ÖZLERİM
YAZI DOLUDUR İÇİ
ÇİZGİLERİ PEK CİCİ
DERGİLERİN İÇİNDE
DOĞAN KARDEŞ BİRİNCİ.*

*Minik
GÖZÜ*

KURBAĞAM

*Bir kurbağa buldum
konuşuyordu:*

*“Beni öpersen çok güzel bir kız
olurum,” diyordu.*

*Ağam bastırdı: “Öp, öp!”
Öpmedim.*

*Dünyada pek çok
güzel kız var Ağa.*

*Ama bir tek bende var
konuşan kurbağa.*

M. L. K.
GEZER

Başarı İçin Sıçrarken...

“Başkasında suç arama.”

2005

Müjdat Gezen

Gerçek başarı, risk alarak çıktığın yolun sonunda her şeyin olumlu, her şeyin istediğin gibi olmasıdır. Bu durum meslek ayırmadan, herkes için geçerlidir. Tabii her meslekte, bu durum karşısında verilen tepki farklı olabilir; örneğin benim mesleğimde bunun karşılığı alkışlar ve gişedir. Bu ikisi genellikle doğruyu söyler ama her zaman değil. Her ne olursa olsun gişe, ayakta alkış, alkışın dozu ve şiddeti gerçek doğruya işaret eder. “Gişe” dememe karşın, gönlüm alkışı paradan daha fazla önemsiyor.

Hayatta *risk almak* diye bir şey var ve bunu göze alamıyorsan, hiçbir şey yapmaya hakkın yok. Hem risk almayacaksın hem de her şeyin en iyisini, en sorunsuzunu isteyeceksin, böyle bir şey olamaz. Kendini bulan insanın kalıplara yenik düşmeden ilerlemesi çok zor. Hayat o kadar kolay bir şey değil. Zaten kolayı seçenler çok başarılı olamazlar ki.

Kurbağa şiiri aslında bir fıkradan yola çıkarak yazılmış bir şiir. Tıpkı *Karınca* şiirinde olduğu gibi. Orada anlatılan tam da, kalıplara direnen bir kurbağadır. Bunu insana çevirmekte fayda var ama algılama açısından onu insana çevirirsen; insan haya-

tında direnç gösterebilmeli. Eğer dayanamazsa, kurbağa olarak geçirdiği günlere iç çeker. Kurbağa olmak ister.

Değişim daima olumluya doğru olmalıdır. İnsan geriye doğru değişirse, şu andaki Türkiye'nin durumuna döner. Türkiye değişiyor ama nasıl değişiyor; gerici akımların yönlendirdiği yere, geriye doğru. Buna değişim denmez, buna gerileme devri denir. Osmanlı bu durumları yaşadı ve yok oldu.

Başarıyı koltuk kavgası sanmak da yanlıştır. Zaten ben yaşamım boyunca hiç statü kaygısı çekmedim, böyle bir telaş içinde olmadım. Hayat beni kendi eğitimimle, çalışmamla, eforumla buraya getirdi.

Her ne kadar koltuk sevdası içerisinde olmasam da bana, “Kraliçeden ödül almak mı, bir otoparkçının beni beğendiğini söyleyip sarılması mı daha önemli?” diye sorsanız; tabii ki “Kraliçeden ödül almak,” derim. Akıllıca düşündüğünde, kraliçeden ödül alırsan, dünya çapında bir adam olursun. Böylelikle de ülkenе hizmet ediyor ve birçok insana ulaşma şansını elinde bulunduruyorsun demektir.

Buradan yanlış anlam çıkartılmasın, otoparkçının beğenmesinden mutlu olurum tabii ama bu ikimizin arasında kalır. Kitlelere ulaşmak içinse, bu ödül işe yarayabilir.

Para kazanmak, başarının işareti olabilir ama bu, her para kazanan insanın başarılı olduğu anlamına da gelmez. Belki bir konuda başarılıdır, mesela bir arabayı oto galerici beş liraya alıyor, yirmi beş liraya satıyor. Bu kurnazlıkla eş anlamlı bir ticari başarı sayılabilir ama benim başarıdan anladığım bu değildir.

“Başarılı olmak için bana şunu yaparsan, seni istediğin yere getiririm” diyecek birisi hiçbir zaman karşıma çıkmadı, çıkamaz da! Ben başkalarına böyle bir şey demem, başkalarının da bana demesi o kişinin akılsızlığından kaynaklanır. Beni nereye getirecek, televizyonda meşhur mu edecek? Veyahut tiyatro mu açacak bana, ne yapacak da beni istediğim yere getirecek? Ben zaten her istediğime hak yemeden ulaştım. Doğruluktan, iyilikten, küçükken bile ödün vermezken, bu yaştan sonra hiç veremem. Bunu anlamsız bir insanın, anlamsız ve yanlış insana sorduğu soru olarak nitelendiririm.

Başarılı olmak iyidir, iyi olmak da insanın görevlerinden biridir. Hem kendini rahatlatır hem başkalarına zarar vermez. İyi olmak vasıf değil, görevdir. Kazık atanlar, insanları dolandıranlar evvela kimliklerini kaybederler. Onlara toplum içerisinde dolandırıcı, hırsız olarak bakılır. Bundan daha fena bir şey, ne olabilir ki artık?!

“Sıçramaktan korkma,
sıçrarken sıçmaktan
KORK!”

GÖZÜ

Rol Modelsiz Var Olmak

İnsanlar deneyimli, bilgili kişileri örnek alırlar. Bense hiç kimseyi örnek almadım. “Aaa bu ne muhteşem bir kişilik, ne kadar hali tavrı iyi, bu kişinin özelliği çok hoşuma gidiyor” diye bir yaklaşımım olmadı. Rol modeller seçmedim kendime.

Hayatı yaşayarak deneyim elde edilir. İnsanın yaşamını ve içindeki geçiş evreleri önemlidir, buradan edindiği dersler önemlidir, yaşadıkları önemlidir. İnsanlar rahat, sorunsuz bir hayatın özlemini duyuyorlar ama yaşam boyu bir elin yağda bir elin balda yaşıyorsan, bu hayattan pek fazla ders çıkartamazsın zaten. Deneyim kazanmak bence hayatla iç içe olmaktan geçer.

Şundan bundan, şu davranıştan bu davranıştan hayat dersi aldım. İlla ki bir olayla karşılaşayım diye bakmıyorum. Hayatın kendisi bir derstir. Her şey, her davranış, her yaşadığın olay sana ders olurmuş gibi geliyor ama ben çok kolay akıllanan bir tip değilim. Burada adlarını anmak istemem ama çok arkadaşşıma yardımcı olmuş, onlardansa hiçbir doğru düzgün karşılık almamış hatta kazıklanmışımdır ama bu benim, bu huyumu devam ettirmeme engel olmamıştır.

Bahaneli Yaşamın Gerçek Ölüşü

Yediğim kazıkları yaptığım hatalara bağlarım çünkü adama derler ki, “inanmasaydın kardeşim!” O insanı hiç sınıamazsan, sana ne kadar kazık atacağını da bilemezsin. Tanımadığın birinden kazık da yersin, tokat da. Kandırılan kişi “o kötü biri, beni dolandırdı!” diyerek “bu olayın içinde benim hiç günahım yok” demeye getiriyor, kendini bu yalana inandırmaya çalışıyor. Bu olaydan hatan olmadan sıyrılmak, faturayı başkasına kesmek, sadece devamlı kazık yemene neden olur. Hayatımda benden başka sorumlu yoktur, ben bunu bilir bunu söylerim. Onun için de bir hata olduysa, bunun faturasını tamamen karşıya yüklemem.

İnsanın hayatında keşkeler olur, hatalar olur, günahlar olur, sevaplar olur. Mutlak iyi ya da mutlak kötü diye bir şey yok. Hepsinden parçalar var insan hayatında. Bu insanlar da bizleriz, başkaları değil. Yaşamda her şey olabilir. Evet, her şey...

Olabilirim

olabilirsin

olabilir.

Dünya bu;

her şey olabilir.

Başımıza her şey gelebileceği için, iyilik yaptığınızda da size kötülükle dönmeyeceği anlamına gelmez. Bu, sizin hayatta başka konularda üzülmeyi engelleyecek bir şey değildir. Zaten iyilik sadece yapmak istediğin için yapılır.

Bahane üretmek insanın tabiatında vardır çünkü topu başkasına atınca sorumluluklarından sıyrıldığını zanneder. Aslında hayatımızda bizden başka sorumlu yok. Çifte standart yok, topu başkasına atmak yok. Hayatınızda tek sorumlu var, o da sizsiniz. Bunu kulağınıza benim gibi küpe ettiğiniz zaman, çeneniz bahane üretmeye çalışmaz.

Pes eden insanlar bahane uydururlar. “Ama benim gücüm yoktu. Ama kimse benim önümü açmadı.” Bana soruyorlar “Bu zorluklar karşısında neden pes etmedin?” diye. Zor günlerimde veya mesleğimde yaşadığım olumsuzluklar karşısında pes etmememin nedeni, bunun gibi yapabildiğim başka bir becerimin olmamasıdır. Ben, oyunculuk dışında başka bir şeyin eğitimini almadım, başka bir mesleğe yatkın değilim. Onca yıl tıp okuyan ve mezun olan bir doktor, senelerce hukuk okuyan ve bir diploma alan bir avukat neden pes etmediyse, ben de ondan pes etmedim, direndim.

Tabii burada üniversiteli gençler için şunu eklemek isterim; üniversitede diploma kaygısıyla okuyan gençlerin o diplomayı aldıktan sonra, hayatta nasıl kullandıkları önemli. Diploma almak değil, seçmiş olduğunuz alan hakkında mümkün olduğunca çok şey öğrenmek önemlidir. Şu bir gerçektir ki, bazı işlerde diplomanın sorulduğu bile görülmemiştir. Örneğin bana kimse konservatuvar diploması sormadı.

Bütün mesleklerin üç olmazsa olmazı vardır.

1. Mesleği iyi bilmek, eğitimini almak.

2. Mesleği severek yapmak. Sevginin gücü sadece insandan insana geçmez. Yaptığın işe de yansır.

3. Mesleği güzelce yapmak için çalışmak, biraz da normalden fazla çalışmak.

Bunlar olmazsa o iş olmaz, yarım kalır. Bahaneler burada sökmaz. Eğer bir insan buralarda bahane uydurursa, işte o zaman o mesleği yapamaz hale gelmeye başlamış demektir.

Çalışmak önemlidir, mesleğine emek harcamak... Bugün, bu yaşta bir televizyon programında görev aldım, üç oyun koyuyorum sahneye, beş okulda da derse gidiyorum.

Meslek sevgisi çok şeyi geliştirir, insanın gelişimini hızlandırır. Ayrıca severek yapılan işte, sevilmeden yapılan işten daha başarılı olunur. İşin niteliği orada çok önem arz etmez. Doktorluk da olabilir, çöpçülük de. Severek yapıyorsan, başarılı da olabilirsin. Firmalar, yılın postacısını, aşçısını seçiyorlar. İnsanları birbirlerine rakip ediyorlar ama burada seçilen insanların kendi mesleklerini severek yapan insanlar olduğunu göz ardı edemeyiz. Zaten sevgisizce yapılan işler hemen kendini belli eder.

"S" HARFİ

"S" harfiyle başlıyor dünya

sevgi "s" ile

sömürü "s" ile

sıcak "s" ile

*soğuk “s” ile
sağ “s” ile
sol “s” ile
saire “s” ile
vesaire vesaire
“s” harfi dünyanın aynası
“s” ile başlıyor dünya;
sattığımın dünyası.*

Bir Eğitim Davası

- Bir viski daha almaz mısın?

- Almayayım Erguncuğum, sağ ol... Seninle iftihar ettim. Bir çocukluk arkadaşımanın böyle ünlü, böyle becerikli, böyle varlıklı bir işadamaı olması gerçekten beni pek duygulandırdı.

- Sana bir şey söyleyeyim mi? dedi Ergun. Bugünkü durumumu ortaokuldaki coğrafya hocam Arap Kâmil Bey'e borçluyum.

- O mu işadamaı olmaya iteledi seni?

- Hayır okumama engel oldu. Okutmadı beni, inatla sınıfta bıraktı coğrafyadan. Ben de okuyamayınca işte böyle büyük bir işadamaı oldum.

- Allah Allah, dedim. Pek iyi anlayamadım Erguncuğum?

- Anlatayım... Efendim, Arap Kâmil Bey aslında çok iyi bir hoca idi. Beni de çok severdi. Orta sondayım, nasılsa matematik ve coğrafyadan ikmale kaldım. Matematikten ikmale kalmak geleneğimizde var ama coğrafyadan ilk kez başıma geliyor. Önce matematikten girdik. Altı aldım ve geçtim. İki-üç gün sonra coğrafyadan gireceğiz. Arkadaş, inan olsun, öyle iyi hazırlandım ki anlatamam. Çünkü eğer takıntısız liseye geçersen dayımdan söz aldım, bisiklet alacak bana. O zaman mahallede bir bende yok bisiklet. Kafama koymuşum. Yuttum coğrafyayı. Hâlâ orta üçün coğrafya kitabından sor, hemen söyleyeyim cevabını. Öyle ezber-

lemişim anlayacağın. İmtihan günü geldi çattı. İmtihan sınıfının kapısındaayım. İki kişi sonra ben gireceğim. Şöyle aklımdan bir daha geçirdim konuları. Sular seller gibiyim. Benden önce giren arkadaş çıktı, geçmiş. Onu tebrik ettim ve girdim sınıfa. Arap Kâmil Bey, dedim ya çok tatlı bir adamdır, dedesi padişahın baş ibrikçibaşlarındanmış. Sempatik siyahi bir adam Kâmil Bey. Beni de çok sever. Başımle imtihan heyetini selamladım. Arap Kâmil Bey beni iyi tanıdığını, diğer hocalara belli etmek için olacak:

- Hadi bakalım, dedi, yüzümü kara çıkartma...

İşte arkadaş, kaderimi değiştiren, beni bugün büyük işadamı yapan olay o anda oldu. Arap Kâmil Bey bana “yüzümü kara çıkartma” diyor. Beni bir gülme tuttu, kriz halinde. Adamın gözünün içine baka baka gülüyorum. Bu ara hocalardan biri soruyu sordu galiba, ama ben hiç oralı değilim. Kapkara yüzlü adamın bana “yüzümü kara çıkartma” demesi yüzünden fena halde gülme tuttu. Aradan ne kadar geçti bilmiyorum. Arap Kâmil:

- Çık dışarı, dedi.

Çıktım, çıktım ama hiç umurumda değil, helaya indim, orada gülüyorum. Sinirlerim bozuldu bir kere. Hep aklıma Kâmil Bey’in yüzü ve “yüzümü kara çıkartma” deyişi geliyor arkadaş...

Eylülde gene girdim imtihana. Arap Kâmil karşımda oturuyor. Bu kez kendimi iyice şartladım. Bisiklet de gidiyor. Hiç gülmedim. Sorulan tüm soruları doğru cevapladım. Üç-dört gün sonra imtihan sonuçları açıklandı. Çakmışım. Bırakmış beni Arap Kâmil. Adam belki de haklıydı. Yüzüne karşı bu kadar gülmemi bağışlamamış olacak. Neyse, biz borçlu falan atık kapağı Vefa Lisesi’ne. Bisikleti almadı tabii dayım. Ben lise birden lise ikiye

doğrudan geçtim. Lise ikide de on gün kadar okudum. Bu ara orta sondan takıntım vardı ya coğrafyadan, tekrar girdim imtihana. Arap Kâmil gene çaktırdı bizi. Beni lise ikiden alıp, ortaokula geri gönderdi. Ben bir yıl beklemeye kaldım. Bir yıl sonra Arap Kâmil Bey emekli oldu. Ben imtihanı verip coğrafyadan geçtim. Tekrar Vefa Lisesi'ne, lise bire döndüm. Okumaktan soğumuştum artık. Yaşım da sınıftaki arkadaşlarıma oranla çok ilerlemişti. Ben o yıl lise birde, yani iki yıl sonra doğrudan geçtiğim lise birde, coğrafyanın dışında tüm derslerden çaktım. İmtihanlar da çok kötü gitti, belge almadım. Askere çağırıp duruyorlar zaten. Ben de bastım gittim. İşte benim işadamlı olma meselem, dedi.

- Yahu dedim, hiç lise ikiye geçmiş bir adam, orta üçe geri döndürülür mü Erguncuğum? Valla Danıştay'da bir dava açsan hemen kazanırdın.

- Sağ ol, dedi gevrek gevrek gülerek. Bu meslekte diploma lazım olmuyor insana.

M. D. K.
GEZİN

Keskin Virajlar

Bekçi Murtaza'yı herkes hatırlar. Hani, "kutsaldır bir vazife her şeyden" diyen, sorumluluk timsali Murtaza... Ama kaç kişi, Müjdat Gezen'in bu rolle, Jack Nicholson gibi bir Hollywood devini ve Gérard Depardieu gibi bir Fransız sineması devini karşısına aldığını hatırlar? Ustanın meşhur tevazuu yüzünden olmasın bu durumun hafızalarımıza kazınmamış olması? Tam da o yüzden... Her zamanki gibi, rolünü oynayıp, indi sahnedan/beyazperdeden. Murtaza'nın ruhunu, bir takım elbise gibi, can verdiği yüzlerce karakterin yanına asarak...

Herkesin yaşamında dönüm noktaları vardır. İnsanın bütün yaşamının değiştiği virajlar... Benim de virajlarım oldu. Örneğin, tiyatroya ilk çıkarıldığım gün, benim hayatımın dönüm noktası olmuş. "Oynamayacağım" dediğimde öğretmenim ısrar etmeseydi, tiyatro yapamazdım. Tamam, yeteneğim vardı ama onu bulmamda öğretmenimin payı göz ardı edilemez. Gerçi o da benim böyle bir sanatçı olacağımın farkında değildi, okulun sahneye koyacağı oyunu düşünüyordu ama on yaşında tanıştığım yeteneğim, bir parçam haline geldi. Nasıl nefes alamadan yaşayamazsak, ben de sahtesiz, oyunsuz yaşayamam.

Başka bir virajım da, Müjdat Gezen Sanat Merkezi'ni kurma kararım oldu. Bir gün üniversiteden çıkarken bir gençle karşılaş-

tım. Üzgündü. “Hayrola, ne oldu?” diye sordum. Bana, 25 liralık harcı yatıramadığı için okuldan çıkarılacağını söyledi. Cebimde 30 lira vardı, “Al,” dedim. Ve o gün kendime söz verdim, “Bir gün bedava okul kuracağım.”

Okulu kurduktan sonra, bir gün Sakıp Sabancı’nın vurulan kardeşinin cenazesini gördüm televizyonda. O gün soru işaretleriyle doldu kafam; dünyanın en zengin yüz insanından biri olmasına rağmen, vefat ettiğinde bu dünyadan, dünyanın en fakir insanıymış gibi sadece beyaz bir bezle yollanmasını görünce bazı şeyleri fark ettim. Mal varlığına fazla değer vermenin gereksiz olduğunu bir kez daha anladım. Hemen okuluma koştum, okulumu öğrencilerimle paylaşmayı seçtim.

MSM’nin başka bir örneği yokmuş. Yani dünyada para kazanma amacı olmayarak açılan bir ticarethane yokmuş. Ama bu neyi değiştirir ki? Ben böyle mutluyum, böyle de yaptım ve her şey güzel gidiyor.

MSM’yi ilk kurduğumda, kendini amorti etmeyi boş ver, şimdiki kurslardan gelen gelir bile yoktu. Kurslardan para kazanmak zorundaydım çünkü “625. sayılı yasaya göre haksız rekabet”e giriyordum. Tamamen bedava bir okul olamazmış. Yasa gereği biz de bu kursları açtık, buradan gelen paralarla bedava okuttuğumuz 260 öğrenciye burs veriyoruz. Ve artık haksız rekabetten uzaklaşıp, insan yetiştiriyoruz.

Bunlar benim virajlarımdır. Tanımadığım, başka insanların dönüm noktalarının nasıl olacağını ben bilemem. Her insanın dönüm noktası, kendi yaşamıyla ilgilidir. Mesela bir futbolcunun küçük bir kulüpten Avrupa’da büyük bir kulübe transfer ol-

İtalyan basınının en ciddi gazetesi olan *La Repubblica* (Cumhuriyet), *Il Gazzettino* ve *La Stampa* olmak üzere, bu üç gazetede üç ayrı yazı çıktı. Üçü de aynı şeyi ima ediyordu: “Jack Nicholson gitsin, Müjdat Gezen’den sade oyunculuk nedir onu biraz öğrensin.” Fakat ne yazık ki Nicholson gelmedi; bekliyoruz.

Bir virajım da *Baryam* oldu. Aslında Baryam’a gelene kadar çok rol oynadım. İstanbul Tiyatrosu’nda uzun süre başroller ve Ulvi Uraz Tiyatrosu’nda başroller... Buralarda başrol oynamış olsam da, *Darbukatör Baryam*, televizyonun etkisiyle beni daha popüler yaptı.

Ölümden dönmeye de “hayatımızın dönüm noktası” diyebiliriz tabii. Bir gün *Denizciler Geliyor* adında, Arzu Film, Ertem Eğilmez’e film çekiyorduk. Yönetmen Fevzi Tuna’ydı, ben de

onun asistanıydım. O gün teğmen rolünü oynayanlardan biri gelmeyince, gemiden denize atlayacak başka birini bulmak gerekiyordu. Ben onun yerine atladım ama bir daha çıkamadım; boğuluyor muydum, boğuldum mu anlayamadım! Donanmadan iki balıkadam beni kurtardı. Allah bir daha vermesin, gittim geldim.

Geçmişe yolculuk yapmak
mümkün olsaydı,
1930'lara dönüp,
Atatürk'ü tanımak
İSTERDİM.

Miyale
GİZLİ

Dağına Göre Kar İstemek

İnsanın isteklerinin bitmemesi güzel ama isteklerin niteliği göz ardı edilemez. Yani ben, ömrümde kırk sekiz trilyonum olmasını istemedim önce anlam filtresinden geçiririm. Absürt, öylesine, efkârlı bir şekilde istenmez ki. Akıllı uslu, ince eleyip sık dokunduktan sonra istenir. Ben öyle yaptım ve bir okulum, tiyatrom olsun istedim. Çok şükür ikisi de oldu ama bunları elde etmek için çok çalıştım. Geçim derdinin ağır bastığı zamanlarda tiyatrodan daha çok para kazandırdığı için gâzinoda sahneye çıktım. Gâzinoda çalışmalıydım çünkü şartlar onu gerektiriyordu. Bazen insanlar asıl yeteneğinin dışında işler yapmak zorunda kalabilir. İşte bu da böyle bir şeydi. Tabii gâzinoda çalışırken, tiyatroyu hiç bırakmadım; ya oyun yazdım ya sahneye koydum ya da gittim bir oyunda oynadım.

Yaşamda herkes farklı bir şey isteyebilir. Fabrikatör bir adam der ki, dört tane daha fabrikam olsun; ben bunu istemem. O da zaten tiyatrosunun olmasını istemez. Yatırdığı paraya göre kazanmak ister ticari beyinler. Ama tiyatro böyle değildir ve zarar edeceğini bildiğin için en baştan tiyatro kurmaz hatta belki de sanatla uğraşmazsın. İşte bu yüzden, herkesin kendi kimliğine göre isteme biçimi söz konusudur. Onun için kimi der ki; bir Lamborghini arabam olsun; ben bu kadar iyi marka bir arabam olmasını istemem. Biri uçağının olmasını ister; ben böyle bir şey de istemem. Ama iyi bir tiyatro salonum olsun isterim. Hatta mevcut tiyatro salonumdan daha iyisi de olsa onu da isterim.

Eğer bir gün bana birisi,
“Hangi hayvan olmak İSTERSİN?”

derse ona şöyle derim:

“Bir hayvan olsaydım, köpek olmak isterdim
çünkü köpekler evlerde iyi bakılıyor.
Sokak köpeği olmak istemezdim
çünkü ben evi seviyorum.”

Milal
GEZER

Kuzucuk

Cico, artık Kuzucuk'tan ayrılamaz olmuştu. Okuldan çıkar çıkmaz, çayırdan kopardığı otları ona götürüyordu. Akşamüstü kıra iniyorlar, oradan tepeye çıkıp günün batışına bakıyorlardı.

Bir akşam, “Güneş hep böyle mi batar?” diye sordu Kuzucuk.

Cico, verecek cevap bulamadı yine.

“Evet,” demekle yetindi.

“Peki, ama niye?”

Cico:

“Çünkü orası batıdır. Güneş batıdan batar.”

Kuzucuk:

“Öyleyse doğudan doğuyor.”

Cico:

“Evet, doğudan doğuyor.”

Kuzucuk. “Ne güzel,” diye mırıldandı. “Tıpkı doğadaki canlılar gibi. Doğuyor ve batıyor.”

Cico:

“Ama ikisi arasında bir ayrılık var. Güneş yarın yine doğacak, canlılar öyle değil. Battıktan sonra bir daha doğmazlar artık.”

Kuzucuk, “Ne kötü,” dedi.

Cico:

“Neden?”

Kuzucuk:

“Zaman hiçbir şeye yetmiyor. Böyleyken siz insanlar, biz hayvanları incitmekle kalmıyor, birbirinizi de kırılırsunuz.”

Cico o anda utandı. İnsanlar adına özür dilemek istedi Kuzucuk’tan.

Ama Kuzucuk söylediğini unutmuş bile.

“Sen ne iyisin,” dedi Cico’ya.

“Asıl iyi olan sensin,” dedi Cico.

Kuzucuk:

“Biliyor musun, ben bazı şeyleri düşünemiyorum.”

Cico, “Ne iyi,” dedi.

“Neleri?” diye sormamıştı. Biliyordu ki, hayvanlar bazı şeyleri düşünemedikleri için “kötülük” denen şeyi düşünmezler.

M. J. L. J.
GEZEN

O Kötü Değil...

Dünyada neden kötü olaylar meydana geliyor diye kafa yormam. Çünkü bir şey tamamıyla iyi ya da tamamıyla kötü, tamamıyla güzel, tamamıyla çirkin, tamamıyla olumlu, tamamıyla olumsuz olamaz. Bir şeyin içinde iyilikler, kötülükler, güzellikler, çirkinlikler, olumluluklar, olumsuzluklar vardır ve her insanda da bu böyledir. İşte bu nedenle dünyada iyilik de vardır, kötülük de...

“O
kötü değil,
kötü davranıyor.”

M. L. K.
GEZER

Potansiyel ya da profesyonel bir suçlu olmayı, böyle bir şeyi hiç düşünmedim ama sorsalar herhalde, ülkesine yararlı olduğunu sanıp da zararlı olan adamları ortadan kaldıran mafyöz bir teşkilatın başında olurdum, derdim. Hırsızlıktı, hak yemeydi, çek senet işleriydi. Bunlara kafam basmaz.

İyilerin ve kötülerin birbiriyle kaynaştığı yaşamda dürüstlük çok önemlidir. Bir vasıf, bir görevdir. Yani, “sofraya işenmez” demeye gerek yoktur. Zaten yapılmaması gereken bir şey olduğu

bilinir. Dürüst olun. Bunu tekrar tekrar söylemek için bir gerekçe de yoktur. Zaten dürüst olmak gerektiğini bilmek gerekir.

Dürüstlük insana ne kazandırır ne kaybettirir ben bilmem. Bunun yaşayarak görülmesi gerekir. Ben, en azından kendime karşı dürüst davranmaya çalışıyorum. Bu da otomatik olarak beni başkalarına karşı dürüst olmaya zorluyor.

*Bir gün sana
gereksinim kalmazsa
bil ki birçok şeyi
öğrendim artık
doğru yazdığım için
doğru çizdiğim için
sana gerek kalmıyor
silgi...*

Tarih boyunca insanlar özgürlük için savaşlar verdiler,
kan akıttılar, kanları aktı...
Ama çocuklarını “özgür” yetiştirmek
akıllarına bile gelmedi.
Özgür olmayan nesiller yetiştirildi
ve yine savaşlar verilecek,
özgürlük için kanlar akacak...
Sorunun özü yine **ATLANACAK!**

Mehmet ağan

Parasız ama Özgür

Başka bir deyişle ve bir melodram klişesi ile “fakir ama gururlu...” Aslında mevzu, klişelere hapsedilmeyecek kadar mühim... Tiyatronun doğasından söz ediyor hoca. Tiyatro, yaradılış itibariyle muhaliftir. Tam da bundan...

Devlet yardımını almamamın sebebi, bu yönetime inanmadığım, eleştirdiğim şeklinde nitelendirilebilir. Devletin tiyatroma verdiği bu yardımı neden reddettiğimi ben bir mektupla açıkça ifade etmiştim.

Bu tip hükümetlerin çok ilginç bir yanı vardır. Yönetimleri aynıdır, kendini müdahale etmiyor gibi gösterip alttan alttan sopayla yanaşır, aba altından yapacağını yaparlar. Bunlara göz yummak benim tabiatıma aykırı. Hele bu yaştan sonra bunlara teslim olacak bir karakterim hiç yok.

Devletten o parayı almazsın, olur biter. Yani en azından kafayı yastığa koyduğunda şunu demezsin; bu adamlar bana yardım ediyorlar, ben boyuna bunların aleyhinde konuşuyorum... İçine şüphe düşer ve sonra, acaba denir. İnsanın bu acabaları, ikilem içerisine girmesine neden olur. Bu durumda kalan bir sanatçı da özgürce eleştiri hakkını yitirmiş olur. Bunu kendisine, farkında olmadan yapar. Özgürüm zanneder ama beynindeki soru işaretleri onun sağlıklı düşünmesine engel olur. En doğru yol, bu arapsaçı durumun içerisine girmemek ve o parayı reddetmekten geçer.

MÜJDAT GEZEN TİYATROSU

KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI' NA YANITIRIK

Trabzon Devlet Tiyatrosu sanatçılarına sansür uygulandığı gerekçesi ile, tiyatroma yapılan desteği geri çevirmiştin. Gerekçesini de sonra açıklarım diye yazmıştın Bakanlığa. Hala gerekçe açıklamadığını söyleyip duruyorlar. O zaman daha açık açık açıklayayım: Haşmet Zeybey' in "Düğün ya da Davul" adlı oyununda yazılı olan (Başbakan kimden korkar? Amerika' dan) replikleri (Başbakanlar kimden korkar) olarak değiştirilmiş ve (Amerika' dan) sözü tamamen çıkarılmıştır. Bu sansürdür. Ben de bu gerekçeyle bana yapılan destek parasını geri çevirdim. Bakanlık harika bir şey yaparak bu parayı benim çok sevdiğim İzmir Bademler Köyü Tiyatrosu' na ve amatör tiyatrolara ve de yıllardır dersini verdiğim Geleneksel Türk Tiyatrosu' na vermiş. Bu benim için mutluluk verici bir olaydır. Küçükük protestom ne kadar güzel işlere yararmış... Ancak Bakanlık yetkililerinin, bu durumu hazmedemeyip, iki de bir, yalan yanlış açıklamalar yapması doğru değil. Bundan önce de Güzel Sanatlar Müdürlüğü "Projesi olan Artiz Mektebi oyununu yetiştiremediği için parayı iade etmiş olabilir." dedi. Artiz mektebi bu sezonun en çok oynanan oyunlarından, bunu Kültür Bakanlığı bilmez mi? Bilir... Bir de kendi sitelerinde bana tiyatro dersi vermişler. Haber şöyle: "...Yalnız Devlet Tiyatroları' nda değil, özel tiyatroların oyunlarında da, oyun senaryosunun dışına çıkmasının doğru bulunmadığı, böyle bir durumun seyirciye saygısızlık olduğu, oyun yazarlarının telif haklarını ihlal ederek hukuki sorumluluklar doğuracağı bütün tiyatrocularca bilinen bir husustur" deniliyor. Yarım asırdır bu mesleği yapıyorum. Kitaplarım T.C. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tiyatro eğitimi veren okullara yardımcı ders kitabı olarak önerildi. Otuz yılı yakındır çeşitli üniversitelerde ve kendi okullarımda hocalık yapmaktayım. Kültür Bakanlığı, bana tiyatro konusunda ders veriyor. "Senaryonun dışına çıkmaz" mış. Bir kere ona senaryo denmez. Tekst veya metin denir. Senaryo sinemada kullanılır. Ayrıca bu kişilerin tiyatro işinden hiç haberleri yok. Politik Tiyatro nedir, Ajit-prop Tiyatro nedir, Tuluat Tiyatrosu nedir bilmiyorlar. Bu gün Moliere' in bir oyununda tekstin dışına çıksanız ne gibi bir hukuki sorumluluk ortaya çıkar? Bilginiz olmadığı bir konuda bana ne diye ders vermeye kalkıyorsunuz?... Ayrıca ben tekstin dışına iyi ki çıktılar demiyorum ki. Siz mevcut repliklere sansür uyguladınız diyorum. İlk oyunlardaki scs bantlarını ve sonraki scs bantlarını kamu adına dinletirsem ne yapacaksınız?... Genç oyuncularınıza baskı yapmamanız için susuyorum.

Ben gerekçemde demiştim ki: "Yarın öbür gün bize de karışmaya kalkarlarsa,..."

Gencay Gürün' de bu bakanlık desteğinden oldukça iyi paralar alan biri olarak beni suçlamış ve demiş ki: "Kültür Bakanlığı ne zaman özel tiyatrolara karışmış ki?"... İşte karıştı. Yayınladıkları haberde alt metni iyi okuyun, ne diyor? "Yalnız Devlet Tiyatroları' nın değil, özel tiyatroların oyunlarında da oyun senaryosunun dışına çıkmasının doğru bulunmadığı bütün tiyatrocularca bilinen bir husustur." Bu sözü iyi okuyun. Bunları iyi tanyın. Benim Tiyatromda ya da Ferhan' ın Tiyatrosu' nda veya Levent' in Tiyatrosu' nda bundan sonra eklenecek sözlerle Kültür Bakanlığı karar verecek. Durum onu gösteriyor. Aksi fena olur. Sizin benim için uydurduğunuz bu hikayelerin pek kıymeti harbiyesi yok. Ama ben sizin için bir şeyler söylesem. En iyisi Ünlü Doktor Mazhar Osman' ın bir anekdotuyla biüreyim:

Bir politikacı Mazhar Osman' a kızmış ve: "Zaten o delinin tekidir" demiş Mazhar Osman bilindiği gibi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi' nin kurucusu. O da cevabını yaşırmış: "O' nun benim hakkımda deli demesinin bir önemi yok. Ama ben o'nun için deli dersem atarlar içeri haberi olsun." Ben bu parayı iade ettim ve konuyu kapadım, neden iki de bir açıyorlar anlamıyorum.

7 Nisan 2008

Müjdat GEZEN

Osmanağa Mahallesi Kırtasiyeci Damşbey Sokak No:46 Bahariye - Kadıköy / İstanbul

Tel: (0216) 449 59 52 / 53 - 450 03 41 / 42 Fax: (0216) 418 52 25

Kaldı ki metinlere yapılan sansürleri, sanatçılara yapılanları gören öğrencilerim telefonla ararlar beni “Ama hocam...” diye- rek. Eğer onların hocasıysam, onlara dürüst ve özgür bir duruş göstermem gerekiyor. O benim sorumluluğum. Beni başkası ilgi- lendirmez. Ben, yanlış bir şeyi maddiyat yüzünden savunacak bir insan değilim. Aç kalma pahasına da olsa, bu düşüncelerimden taviz vermem.

İnsanım diyen kişinin sorumluluklarını öyle bir kelimeyle ge- çistiremeyiz. İnsanın insan olması, asırlar aldı. Evvela iki ayağı- nın üzerine bastı ve ayağa kalktı. Evrildi, başka zamanlar geçirdi, ortaçağ gibi karanlık devirlerden atladı. Dinlerin boyunduruğuna girdi, ondan sonra bir sürü gelişme oldu, savaşlar şunlar bunlar... İnsanın insan olmasını gerektirecek özellikleri, sorumluluklarını burada kelimelerle anlatmak olmaz. Bu, tek başına bir kitabın işi- dir çünkü insan olmak öyle kolay iş değildir.

Ben, aç kalma pahasına çıkarımı reddedebilirim ama günü- müzde bazı insanlar parasızlıkla onuru eş sayıyor. Yani onlar için parasız kalmak, onursuz olmak anlamına geliyor. Bu düşünceyi hiçbir mantıkla, zekâyla bağdaştıracak akıl yoktur. Onur başka şey, para başka şey. Her zengin adam onursuz değildir, her fakir adam da onurlu değildir. Yani bazıları çok zengin ama çok onur- sudur ya da çok zengin ama onurludur. Çok fakirdir onurlu bir adamdır, çok fakirdir aşağılığın, onursuzun tekidir. Parayla onu- run bir arada anılması kadar saçma bir şey olamaz.

Hatırlıyorum, manav olan Fuat Ağabey’in yanında yazları çı- raklık yapardım. Bir gün o iri kirazlardan geldi; çok da canım

çekti fakat yemedim. Eve geldiğimde anneme, “Çok güzel bir kiraz geldi anne, çok imrendim,” dedim. Annem “Neden tatmadın?” diye sordu. Anneme, “Sen bana, sana ait olmayan şeye el sürme demiştin!” dedim. “Kaç kuruş o kirazın kilosu?” “On beş kuruş.” “Hadi git, iki kilo al, getir,” dedi annem. Aldım, iki kiloyu büyük bir zevkle yedim. Ama aşırıya kaçınca bağırsaklar bozuldu, ishal oldum.

Dediğim gibi dürüstlük, onur, insana sonradan eklenen unsurlar değildir. İnsan zaten böyle olmak zorundadır.

Suçları Ne?

İki tutuklunun yanına bir üçüncüsünü getirdiler.

“Neden tutuklusunuz?” diye sordu, yeni gelen.

“Başkan vatan hainidir, diye bağırdığım için tutukladılar ve iki yıla mahkûm ettiler,” dedi.

Diğeri söze karıştı:

“Ben de başkan vatan haini değildir dediğim için altı yıla mahkûm oldum. Peki, sizi niçin getirdiler?”

“Beyler ben Başkanınızım.”

M. İ. K.
6.5.2011

Çok Yüzlü

Ben politikacı olmak istemiyorum çünkü mesleğini iyi yapan birinin ayrı bir mesleğe heves etmesi doğru değildir. Politikacılık bir meslektir. Ben, kendi mesleğimde başarısız mıyım ki başka meslek düşüneyim. Kunduracı, kimyacı, politikacı olmayı düşünmek yerine, kendi mesleğimi yapmak istiyorum. Politikacı olmak istemiyorum ve şunu iyi biliyorum ki politika, en azından Türkiye’de yapıldığı gibi olmamalıdır.

İsveç ve Avustralya, en demokrat olarak gördüğüm ülkelerdir. Bu ikisinin, dünya üzerinde demokrasiyi özümsemiş ülkeler olduğuna inanıyorum.

Azınlıkları, “azınlıklar” olarak ayırmadığımı belirtmek için aşağıdaki şiiri yazdım.

*Ben öldüğümde
Rumlar, Kürtler, Ermeniler
Lâzlar, Museviler, Çerkezler
çok üzülecekler.
Çünkü;
tıpkı ben de
onlar gibi azınlıkta kaldım.
Çünkü ben de,
demokrasinin;
azınlıkların haklarını
korumak olduğuna inandım.*

Bu şiirimdeki düşüncelerimi aynen koruyorum yalnız, Romanları unutmşum, ona üzüldüm. Anlatmak istediğim çok açık; bu insanları hiçbir zaman bu biçimde, Laz, Kürt, Ermeni, Hristiyan, Ortodoks, Alevi, Sünni diye ayırmam. Ben insana insan olarak bakıyorum. Hepsinin içinde iyisi de var, kötüsü de. O yüzden ayırım yapmamak ve herkese eşit davranmak en olması gerektir.

Politikacıların, sanatın gelişip gelişmemesini isteyip istemediklerinin bir kıymet-i harbiyesi yoktur. Sanatçıların özgürce davrandığı pek çok ülke var; Avustralya, Yeni Zelanda, İsveç, Norveç, Danimarka, Hollanda, İngiltere, Fransa... Hatta bir zamanlar Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle'ün, kültür bakanını çağırıp "Son zamanlarda karikatürümüz yapılmıyor. Yoksa halk bizi sevmiyor mu?" diye sorduğunu, tarihten biliyoruz.

İstedığınız kadar baskı yapın, gerçek sanatçıya işlemez çünkü sanatın kendisi özgür bir kavramdır. Karikatüristler, mizah yazarları, aynı cesaretle her konuyu eleştirebilmelidirler. Eleştiriyorlar mı? Ben bu ülkede öyle insanlar tanıyorum ki iktidarın lehine, muhalefetin aleyhine karikatür çiziyor. Ama ona da sanatçı yerine, "satılmış yalaka" denmesi daha doğru olur.

POLİ: Çok

TİKA: Yüz

POLİTİKA: Çok yüzlü demektir.

Ama bizde, çok yüz­süz olanları da bulunur.

Yazan Neden Yazar?

Uzun yıllar Babiâli'de gazetelerde çalıştım. Kitaplarımı basan yayınevleri de oradaydı. O yokuşu inip çıkarken az ayakkabı eskitmedim.

BABIÂLİ YOKUŞU

*Ben bu yokuştan çok indim çıktım
pabuçlarım eskidi
sular girdi ayağıma, acıktım,
kitaplarım basıldı burada,
kitaplarım yakıldı orada.
Gazetelerde çalıştım
Yaşar Abi'den bu yokuшта küfür yedim
köfte ekmeği de bu yokuшта,
bu yokuшта iltifat da işittim.
Abdi Ağabey beni bordroladı
bu yokuшта.
Aziz Ağabey'i tanıdım
indim çıktım Kandemir'le
baharda, yazda, kışta.
Elli üçte ilk şiirim basıldı
havalara uçtum
düştüm başım yarıldı*

*bu yokuşta.
Her türlü puştluğu gördüm ama
öyle de bir güzellik vardı ki
o yokuşta!*

Cumhuriyet gazetesinin arkasında pazar günleri sayfam vardı; *Sak Üstünde* adında. Orada üç yıl yazdım ve yazılarımda her konuya değiniyordum; genellikle Atatürkçülük üzerine, Atatürk'ün anekdotları, mizah üzerine yazıyordum. Hoş bir sayfaydı ve çok beğenilmişti. Ama yazarlıktan para kazanan insan sayısı çok azdır. Yazar olarak geçimini sağlamak çok çilelidir. Ancak Yaşar Kemal gibi uluslararası bir isim olur da eserlerin yirmi-otuz dile çevrilirse para kazanırsın. Tabii bu düzeye gelene kadar da yıpranırsın ya da mesleğini yapamaz hale gelirsın.

Her insanın yazma nedeni ayrıdır. Mesela bazıları bir hevesle şiir yazar; Türkler'in yüzde doksanının yaptığı gibi... Kimileri gazetede yazı yazar, ekmek parasıdır; kimileri yayınlanmayacaksa da yazar, o bir içgüdüsel yaklaşımdır. Kimi hobi için yazar, kimi profesyonel yazardır, evini onunla geçindirir. Yani herkes, değişik sebeplerden yazar.

Dayak Yemekten Fiske Vurmaya Vakit Kalmadı

Kendi yaşadığım ya da tanık olduğum bütün acı ve olumsuz olaylardan güç aldım. O içler acısı durumlar gücümün kat kat artmasına neden oldu.

Her yaşta zorluklarla karşılaşabilirsiniz. Önceleri, mizah gazetesinde yazarken tehditler alırdım. Kabare zamanında da haraç istediler. Ama bunları göğüslemesini becerebilmek lazım. Kararlıysan, eğer karşıdaki o adamın fikirlerinden, inançlarından daha öndeysen, galip gelirsin. Palavradan kabadayıların blöflerini yememiş olursun.

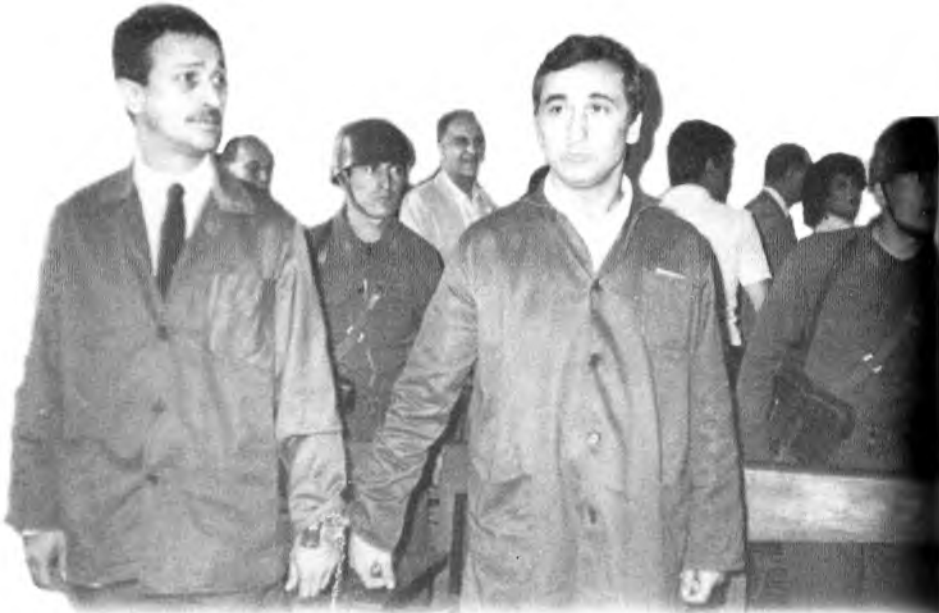
Moskova'ya gidip geldikten sonra Nazım Hikmet kitabı yazma kararı aldım. Biz 1960 yıllarının başında Nazım Hikmet şiirleri okumaya başladık. On beş yıl sonra orayı ziyarete gittiğimde, zaten Nazım hayranıydım. Rusya'da karısıyla tanışınca, evini görünce, mezarına gidince, onun çevirilerini yapan Ekber Babayev'le tanış olunca, Nazım'ın hayatının derinliğinin bir kere daha farkına vardım.

Kaldı ki 1961 yılında Nazım'ın üvey oğlu Memet Fuat'la, Nazım'ın damat gittiği evde tiyatro çalışmaları yapıyor, Altunizade'de, Altın-yurt Kulübü'nde çalışıyorduk. Yani, sevginin ötesinde bir yakınlaşma doğmuştu Nazım'a karşı. Ve derken, Savaş'a *Çizgilerle Nazım Hikmet* kitabını çizmesini önerdim. Savaş da kabul edince sıvadık kolları...

Bazıları Nazım'a önyargılı davranıp, bu kadar yıl sonra da yine mi Nazım, diyebilir ama ben buna katılmıyorum. Nazım'dan öğrenilecek daha çok şey var; evvela edebiyat.

Çizgilerle Nazım Hikmet kitabının yazılma sebebi, kitap yazmakla ilgiliydi. Ben kitap yazardım, yazıyordum. Nazım Hikmet de yazdığım kitapların yirmi sekizincisi oluyordu. Tabii 12 Eylül faşizmi zamanı bizim kitap tutuklandı, tutuklandık, hapiste yattık. Sonradan da aklандık, çıktık. Kitap yazmakla bir suç işlemediğimiz ortaya çıktı.

Çaresizlik içinde kaldığım dönemlerden biriydi. Haksızlığa uğrayarak, cezaevine konulduk. Çaresizsin çünkü karşında faşizm var. Hiçbir şey yapamıyorsun ve ne olacağı belli değil; savcı yirmi bir yıl hapsimi istiyor bu kitabı yazdığım için. Sen ne yapabileceğini bilmiyorsun, gençsin, hayata dair tecrüben o kadar az ki... Zor günlerdi.

“Dayak yemekten
fiske vurmaya
vakit bulamadan
hayat geçti.”
Haziran 2006

En büyük zorluklarla yaşamak zorunda olan ülkeler ancak faşizmle yönetilen ülkelerdir. Mussolini’nin İtalya’sı, Hitler’in Almanya’sı gibi. Faşizmin nasıl bir şey olduğunu anlamak için çok uzaklara gitmeye gerek yok. Bizim ülkemizde, şöyle sağına soluna baktığında, bizi yönetenlerin bir bölümüne baktığında bunun yanıtını kolayca alabilirsin.

Bir seferinde İsveç’e gitmek için bindiğim uçaktan askerler indirdi beni. Tabii Savaş da yanımdaydı, o da indi. Neden indirildiğimi soruyorum, bilen yok. Görevli memurlar, subaylar, kim-

se bilmiyor. Hatta işin komik yanı herkes bana soruyor. Kendi hakkımdaki soruşturmayı benim yapmam gerekiyormuş. İlgili makamların hepsine gittim ama hâlâ bilmem beni neden uçaktan indirdiklerini.

İmkânsızlıklar yüzünden zor günler geçirdiğimiz oldu tabii. Ama bu zor günler bence insan hayatının içerisinde olmalı, dediğimiz günlerdir. Çünkü imkânsızlıklar, insanın yaşama tutunmasına neden olur. Bir insanın her günü kolay geçse bu, yaşam adına hiç de iyi olmaz. Kolaya alışmış bir insan, güzel günlerin değerini bilmez. Önemli olan, güçlüklerin hakkından gelebilmektir.

Bakkala borç yaparak yaşadığımız günler de oldu. Üstelik bu günler çok da uzun sürdü. Zor şartlardı ama dediğim gibi, bunlar insanı olgunlaştıran, pişiren şeylerdir. Her günün baklava börekle geçse, bir süre sonra aynı lezzeti almazsın. Her gün baklava börek yenmez ki. Zeytin ekmecli dönemler, insanı ondan sonraki günlerine sağlamlaştırarak hazırlar. Bu durumlar karşısında farkında olmadan güçlenirsin.

Yaşam, zorluklar ve kolaylıklardan meydana gelir. Tabii insan yaşamda zorluklarla karşılaştığında bazen pes eder, bazen etmez, bu, kişinin o anki yapısına bağlıdır. O an, eğer bünyesi pes etmeye müsaitse, bırak pes etsin, fazla üstüne gitmeye gelmez. Eğer ben direniyorum derse, bırak dirensin. Bunlar kimseye sonradan öğretilen şeyler değildir. Natura meselesidir.

Ben kendimden güç alıyorum. Yaşadıklarımın, hayata olan bağlılığımdan, hayatın değerini bilmemden, insanlara fazlaca değer vermemden dolayı gücüm var. Bu gücün medeni cesaretle

ilgisi yoktur; yani aman ne cesur karar, ne cesur adam gibi tanımlamalar yerine kararlarımda kararlı oluyorum.

Yine sıkıyönetim dönemindeyiz, gece saat 1’den itibaren eğlence yerlerinin kapanmış olması gerek diye talimat geldi. Ben de bizim oyunu gece yarısından önce bitirdim. Kuliste giyinirken içeriden bağırışmalar geldi. Sivil polisler gelmiş, “Saat 1, neden burayı kapatmadın hâlâ?” diye bağırıyorlar. Müşteri olmadığımızı, giyinip çıkmak üzere olduğumuzu söyledim. Ama dinleyen kim? İşin boyutu büyüdü. Sonunda emniyet amirinden, “Götürün” talimatını alan polisler kollarıma yapıştılar, çekiştirmeye başladılar. O kargaşada memurlardan biri yüzüme bir yumruk attı. Sonradan anlamış Müjdat Gezen olduğumu. Emniyete gittiğimizde binbir özürle sordular ne düşünüyorsun diye. “Davacıyım,” dedim. “Boş ver, vazgeç,” diye ısrar ettiler. “Seni karanlıkta tanıyamamış bizim çocuk,” dediler. “Eğer beni tanıyarak vursaydı boş verecektim. Ama demek ki vatandaş olarak bu yumruğu yememde bir sakınca yok. Vatandaş Müjdat’a vurduğuna göre ben de vatandaş olarak davacıyım,” dedim.

Hep, “Önüm acıyor, önüm acıyor,” derdim.

Dün arkam acıyınca
vatandaş olduğuma karar verdim.

Yıl 1941. Nazım "Memleketim-
den İnsan Manzaraları" nı bu
tarihte yazmaya başlıyor...

Onlar ki toprakta karınca,
suda balık ,
havada kuş kadar
çokturlar ;

korkak ,
cesur,
cahil,
hakim
ve çokturlar

ve kahreden
yaratan ki onlardır,
destanımızda
yalnız onların maceraları vardır.

Atatürk'ün Nazım Hikmet'e Öğüdü

Atatürk, Nazım'a da Vâlâ Nureddin'e de vatansever oldukları için sevgi göstermiştir. Sonradan Vâlâ Nureddin ve Nazım'ın yolları ayrılmıştır, o ayrı mesele ama asıl burada önemle üzerinde durulması gereken, Atatürk'ün bir amaca dayanarak hareket etmesidir.

Atatürk'ün düşünceleri ve öğütleri şimdiki kadar geleceği de ilgilendiriyor, ki hepsi kolayca anlaşılır cümlelerdir. Zaten Atatürk'ün anlaşılamaması diye bir şeyin olduğunu zannetmiyorum. Bilinçli olarak, sistematik olarak çökertilmeye çalışılıyor bazı zihniyetler tarafından. Yoksa anlayanlar anladı; dünya anlamış Atatürk'ü, diğerleri de zamanla her şeyi fark edecek. Kimi hemen, kimi zamanla görür hakikati.

VALÂ NURETTİN İLE NAZIM'A
MUSTAFA KEMAL'DEN İLK ÖĞÜT
ŞİİR ÜZERİNE GEİDİ :

BAZI ŞAIRLER YENİÜK
OLSUN DİYE MEVZUSUZ
ŞİİRLER YAZIYORLAR. Sİ-
ZE TAVSİYE EDERİM GA-
YELİ ŞİİRLER YAZINIZ.

NAZIM'LA VALÂ ÇEYHEYE GÖNDERİLMEK İÇİN EMR BEKLİYORLARDI KI...

Atatürk'ün Türk halkı için neler yapmak istediğini, Türk halkının da tek çıkış yolu ve tek önderi olarak onu gördüğünü uzun uzun anlatmaya gerek yok. Yaşadıklarından, Niyazi Ahmet Banoğlu'nun yazdığı *Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk* kitabındaki bir örnekten bahsetmek en iyisi...

1923 senesi, Mart ayının on beşi, pazar günüydü. Atatürk, Adana istasyonunda trenden inmiş, sağı solu dolduran halkın coşkun alkışları, “Yaşa, var ol!” sesleri arasında yaya olarak şehre gidiyordu.

Yarı yolda, karalar giymiş olan bir kadın kalabalığı göze çarptı; Atatürk'ün önünde durdu. Arkadan bir kız daha görüldü ve önüne geçti. Hıçkırıklar, inilti ve yalvarışlarla dolu bir nutuk söylemeye başladı. Bu genç kızın şahsında henüz esir bulunan İskenderun'la Antakya'nın Türk olan bütün halkı, “Bizi de kurtar!” diye yalvarıyordu.

Herkesin gözleri yaşarmıştı. Atatürk'ün de gözleri yaşarmıştı. Hıçkırıklarını tutamayanlar vardı.

Genç kızın nutku bitince Atatürk'ün alını yükseldi, mavi gözlerinde ve pembe yüzünde bir çelik parıltısı görüldü. Her kelimesi üzerinde kuvvetle durarak:

- Kırk asırlık Türk yurdu yabancı elinde kalamaz! dedi.

On beş yıl sonra, Hatay davasının en heyecanlı günlerinde hasta ve bitkin olmasına, mutlak istirahat tavsiyesine rağmen, Hatay'a yakın olmak için tekrar Adana'ya gitti. Dört saat ayakta durmak ve çalışmak gibi olağanüstü metanet gösterdi. Hatay kuruldu, fakat Atatürk'ü kaybettik.

İsmail Habib, bu bahsi şöyle bitirir:

“Hatay, Hatay! Seni kurtaran, aynı zamanda senin şehidin oldu.”

FIFTEEN CENTS

TIME

The Weekly News-Magazine

VOL. I, NO. 4

MUSTAFA KEMAL PASHA

"He is a Turk but one master?"—See page 8

MARCH 24, 1923

DÜNYA

*Hani dünya
iki kapılı bir handı?
İki kapı da
açılmadan yüziümüze kapandı.
Hancıdan mı hesap soracağız
kapıcıdan mı?*

M. D. K.
GEZER

Yaşam Boyu Umut

*“Umut yoksa
sen de yoksun.”*

2005

Müjdat Gezen

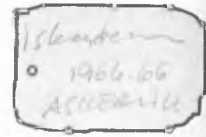
Bence umut, insanda beklenti olmaktan çok, eyleme dönüş-
tüğü zaman bir şey ifade eder. Yani maddi durumunuz kötüyse,
lurup dururken düzelmeyeceğini bilmelisiniz ve siz bir şeyler
yapmalısınız. O, piyango biletiyle, totoyla refaha kavuşma ha-
yalleri genelde hayal kırıklığı olarak geri döner, kazanamazsınız.
Gerçi biletinize büyük ikramiye de çıksa hatırlayın, Milli Piyango
ile zengin olanların yüzde doksanı yeniden eski fakir hayatlarına
kaldılar, öyle büyük bir paraya alışkın olmadıkları ortaya çıktı.

Ben, hayatım boyunca şans oyunlarına inanmadığım için ne
Milli Piyango bileti almışımdır, ne toto ne de loto oynamışımdır.
Şans oyunlarını oynamam, emeğimle, alnımın teriyle para ka-
zanmak isterim her zaman.

Şans diye bir şey mutlaka vardır ama her şeyi şansa bağlamak
kadar yanlış bir şey de yoktur. Sormuşlar ya adama, “Şansa inanır
mısın?” diye. “Nasıl inanmam; sevmediklerimin başarılarını han-
gi sözcükle tarif ederdim...” demiş. Başarısızlığa karşı bir gard
alma gibi gelir bana şans. Doğrusu, ben hayatı şansa bağlayanlar-
dan değilim.

Kendi yaşamımdaki belirsizlikleri bilmiyorum, bilsem oradan yola çıkarak kendimi eleştiririm ve onun daha doğrusunu bulmaya çalışırım. Olumlu, olumsuz yanlarının neler olduğunu anlayabilmek için, öncelikle bu yaşamdaki belirsizliğin ne olduğunu ortaya koymak lazım.

Hatırlıyorum; askerde İskenderun'a gönderilince, her gün Gölcük'e geçeceğim diye bekledim çünkü Gölcük'ten İstanbul'a kısa zamanda gelebiliyor, bir buçuk saatte evimde olabiliyordum. Tam iki yıl beklenti içerisinde, yarın, yarın diyerek geçti yıllarım ama bu hiç gerçekleşmedi. Büyük bir hayal kırıklığı yaşattı bana! Beklentim yok olunca anladım. İyi ki de İskenderun'da kaldım, gayet iyi yaptım askerliğimi.

Yaşamımda hayal kırıklıklarım olmuş olabilir ama hiç öyle bir durum anımsamıyorum. Benim bilgisayarım kötü şeyleri siler. Bu olumsuzluklar, bu yüzden beni etkilemez, geleceğe olan umudumu kıramaz. Geleceğe umutla bakmazsan eğer, şu an içinde bulunduğun durumdan da hiçbir umudun olamaz.

“Yüzdeki çizgiler mi; onlar benim umutlarım.
Her BİR çizgi, YÜZ öğrencimdir.”

M. Lak
G. Z. Z.

ARKADAŞLIK Ve Aziz Nesin Ve Madımak!

*“Benimle dans etmek istiyorsan,
ayağıma basma.”*
Müjdat Gezen

Ben Fatih’te doğdum büyüdüm, Vefa takımında spor yaptım, Vefa Lisesi’nde okudum. Birçok nedenden dolayı Vefalıyım ve orada çok arkadaş edindim.

Para birçok şeyi satın almak için gereklidir. En azından karnını doyurmak için ona ihtiyacın var. Ben, gerektiği kadar parayla yaşamayı seviyorum. Ne kadar param var diye düşünürüm, bakarım çok bol param varsa, onu bolca paylaşarak harcamayı seçerim. Tabii az param varsa da ekonomik davranmayı yeğlerim. Paragöz insan para biriktirir ama ben hayatım boyunca insan biriktirmeyi ön planda tuttum. Paranın satın alacağı ne varsa onları satın alabilirsin ama dostlukları, arkadaşlıkları parayla satın alamazsın. O yüzden arkadaşlarımı, dostlarımı param yüzünden, onların paraları yüzünden seçmem. “Az paralıdan arkadaş olmaz” diyen, ayırım yapan insanı sevmem.

Ben arkadaş ve dost seçerken, öyle piyango bileti alır gibi ya da “o piti piti karamela sepeti” diyerek seçim yapmam. O, kendiliğinden oluşur ve karşılıklı bir iletişim işidir. Bu nedenle arkadaş seçi-

mi, dost seçimi yapmak diye bir şey yoktur. Siz farkında olmadan, zamanla oluşur; tabii süzgeçten geçirmek kaydıyla. Ve arkadaşlık güvenle devam eder. Ben arkadaşlarıma sırtımı dönerim çünkü onlara güvenirim ve onların bana zarar vermeyeceğini bilirim.

Ah Aziz Ağabey...

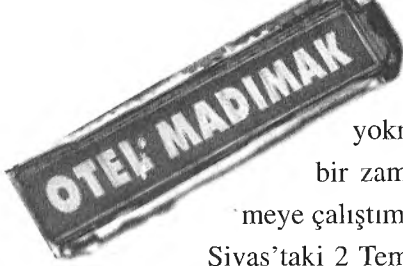
“TAMAM
GERİ GELECEK AMA
BAZI ŞARTLAR VAR” DESELER
ÇİĞ TİMSAH MI YEMEM
OKYANUSLAR MI İÇMEM
NEHİRLERİ YÜRÜYEREK Mİ GEÇMEM
YAŞAMAM MI BOĞAZ TOKLUĞUNA?
SEN YETER Kİ GERİ GEL.
ALIŞAMADIM YOKLUĞUNA.”

27.07.2007-ŞİLE

11. Ağustos - S. Şenel
12. Eylül - M. Şenel
16. Kasım - M. Şenel

M. Şenel
G. Şenel

yokmuş gibiydi aramızda. Ama ben ona hiçbir zaman saygısızlık yapmadım, kusur etmemeye çalıştım. Aziz Ağabeyi çok sevdim.

Sivas'taki 2 Temmuz 1993 Madımak olayı bence Sivas kenti adına bir talihsizliktir. Atatürk ilk defa Sivas ve Erzurum kongrelerini yaptı. Kurtuluşun oradan başlamasının önemli nedenleri vardı... Ama Madımak olayını bir tek Sivas halkına yüklemek de doğru olmaz. O adamı, belediye başkanını, milletvekili yaptı AKP. Ve bu yaptıklarını görmeyeceğimizi, kurtardığını sandılar ama onun üzerindeki bu olumsuz düşünce hep devam edecek. Belki her gece, kafasını yastığa koyduğunda "Ben ne yaptım!" diyordur.

Aziz Nesin'in dünya üzerindeki mizahı vaktiyle ödülleriyle taçlandırıldı. Türkiye'de yeni kuşaklar Aziz Nesin'in düşüncelerini sahiplendi. Bunun göstergesi, ölümünden sonra da hâlâ satan kitapları. Aziz Ağabeyin benim en sevdiğim tiyatro eserlerinden ikisi, *Düdükcülerle Fırçacıların Savaşı* ve *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz*'dır. Mizah öykülerinin de tümünü severim dersem yanlış olmaz. Ama Türkiye'de ve dünyada mizah anlayışı değişti, daha suya sabuna dokunmayan, daha hafif, daha kötü şeyler para eder oldu. Mizahtaki bu gerileme Aziz Nesin'in değerini küçültmez çünkü halk gerçek mizahla yine tanıştığında, hakiki mizahçıları daha rahat ayırt edecek.

Aziz Nesin'le 70'li yılların başında başlayan dostluğumuz, o ölene kadar sürdü. Bu süre zarfında birbirimizi yakından tanıyorduk. Örneğin Aziz Ağabey kıskançtı bildiğim kadarıyla,

seven adam kıskanır. Burada kıskanmanın tavrı önemlidir; eşi-
ni olur olmadık şeylerden kıskanırsan onu aşağılamış olursun
çünkü bundan, hem kendine hem ona güvenin olmadığı anlamı
çıkabilir. Aziz Ağabey öyle değildi. Çok bıçak sırtı bir konudur
kıskançlık.

“Aydın olmak
aydınlık olmakla başlar.”

M. Ak
G. Z.

YÜREĞİM

*Yüreğimi pay ettim sizlere.
İnsanlar;
dörtte biri sizin
hayvanlar;
dörtte biri sizin
tabiat;
dörtte biri de sizin.
Geriye dörtte biri kalıyor
o da
yaşayabilmem için benim
yani hepimizin.*

M. Latif
GEZER

Polonius'un Öğüdü

*“Başkalarını düşünmekten
kendime vakit ayıramıyorum.”*

2006

Müjdat Gezen

Shakespeare şöyle demiştir. “Deneyip dost edindiklerini bağrına bas ama ilk tanıştığın her kişi ile hemen el sıkışıp dost olma.” Shakespeare bunu *Hamlet* oyununda, Leartes, Paris’e okumaya giderken, babası Polonius’a söyletiyor.

“Borç veren kişi genellikle hem parasını hem de dostunu kaybeder. İnsanları tanımadan evvel dost olma. Hemen el sıkışıp kaynaşma, önce bir sına,” diyor. Bu, Shakespeare’in yapıtlarının pek çoğunda felsefi bağlam olarak geçer.

Paylaştıkça azalan şeyler vardır. Mesela bir tabak baklava, bir dilim ekmek, iki yüz elli gram zeytin, paylaşınca azalır. Sevgi paylaşınca, mutluluk paylaşınca büyür, artar çünkü ondan ona, ondan ona, ondan ona büyüme arz eder. Onun için paylaşmak çok güzel bir şeydir. Özellikle güzel şeyleri paylaşmanın tadına varılmaz.

Bir insan, insansa yardım eder. Bir insan karşısındaki kişinin yakınmasını, yardıma muhtaç olduğunu görüyorsa, yardım etmek onun en doğal işidir. Görev gibi bir şeydir.

Yardımlaşma insana ne katar? Belki mutlu olursun ona buna yardım ettiğin için. Küçüklüğümden beri mutluluğu küçük şeylerin içerisinde aradım. Yeni yaşadığım için unutmadığım mutluluklardan biri, UNICEF'in Türkiye'deki "İyi Niyet Elçisi" olarak atanmam oldu. Son yıllarda yaşadığım bu olay beni gerçekten mutlu etmişti.

Yardımların gizli yapılması benim felsefemdir. Bak ben yardım ediyorum, bak ben onlar için neler neler yapıyorum demek pek onurlu, haysiyetli bir şey gibi gelmiyor bana.

Ben hiçbir şeyi iyilik olsun diye yapmıyorum, benim yaradılışında böyle bir şey var. Annem de, babam da, anneannem de, ağabeyim de, ablam da böyle davranırdı. İyilik olsun diye yapmazdık; içgüdüsel bir mesele.

İnsanların derdine derman olmak iyi bir şeydir ama başkalarından yardım beklemek yanlıştır. Bu beklenti insanın çalışmasına, uyuşuk bir insan olmasına yol açar. Zamanla da bedelini ödemediği paralar yüzünden dilencilik zihniyetine kapılır.

Bir toplumda yaşarken, bir ülke vatandaşı olarak birbirimize destek olmalıyız. Çünkü vatandaş olmak böyle bir şey...

AVCIYA

*Ben senin balığın olayım.
at oltanı
yem falan istemez,
bir iki salla hemen yakalanayım.
İstersen yukarı çek beni
istersen dibe sal.
Ama fırlatıp atma sakın,
bırak oltanda kalayım.
Yakın ol benimle
yaklaş.
Sana deniz dibi masalları anlatayım.
Yakala beni
anla beni
tanı beni.
Bana biraz sevgi ver
seni afallatayım.*

M. L. K.
G. E. R.

Uygar İnsanın Mottosu

Sanat, uygar toplumların işidir. Kültür işidir. Karşılıklı bir etkileşimdir. Karşınızdaki, sanatınızı sunabileceğiniz nitelikte ve kültürde bir toplum yoksa, daha kat edilecek çok yol var demektir... Hadi sanatı bir kenara bırakalım şimdilik, asgari maaş şartlarında yaşamak için bile uygar olmak elzemdir...

*“Bağırıp çağıran adamdan
korkma derler ama,
o adam bu atasözünü
bilmiyor olabilir.”
Müjdat Gezen*

Medeniyet sözcüğünün öz Türkçe karşılığı “uygarlık”tır. Ve gerçekten uygar bir insanı, haline tavrına bakarak hemen anlayabilirsiniz. Kendisini uygar olarak gösteren bir insan sadece konuştuklarıyla, düşünceleriyle değil, yaptıklarıyla da bu düşüncesinin gerçekliğini ispatlar. Bir adam güzel güzel konuşurken, uygarlık için hiçbir eylemde bulunmuyorsa ve hâlâ da onun uygar olduğundan söz ediliyorsa, bu pek doğru bir şey değildir. Uygarlık kül halinde mütalaa edilmelidir.

İnsan nasıl uygar olur? Kendini yetiştirir, toplumla özdeş, ona yararlı bir hayat sürmeyi amaçlar. O insanın ülkesinde “çimenleri

koparmayın, yerlere tükürmeyin” diye tabelalar bulunmaz. Hele, “Bu duvara işeyen eşektir!” gibi bir yazıya hiçbir zaman rastlamazsınız. İşte o uygar ülkenin, insanı uygardır. Ülkenin uygar olması için, bireyin uygar olması gerekir.

Emerson, “Bir ülkenin uygarlığı; nüfusunun fazlalığı, şehirlerinin büyüklüğü, ekinlerinin bolluğu ile değil, o ülke insanlarının ahlakı ile ölçülür” demiş. Uygarlığın, Emerson’ın bir ahlak sorunu olup olmadığı konusunda hiçbir fikrim yok. Ama medenice düşünüyorsan, medenice davranıyorsan, medenice yaşamaya özen gösteriyorsan bu senin uygar bir insan olduğunu gösterir.

Uygar insan, gecenin bir yarısı arabasıyla giderken, ıssız bir yerde karşılaştığı kırmızı ışıktaki durmasını bilir, kimse yok diye, ceza yemeyecek diye geçmez. Bunu ben amcam Vamık Gezen’den küçük yaşta öğrenmiştim. İlk elektrikli trafik ışıkları çıktığında amcam Almanya’daymış. Bir gün bir arabaya binmiş ve yolda giderken kırmızı ışıqla karşılaşmışlar. Gece saat üç olduğunu bilen amcam şoföre demiş ki; “Niye duruyorsunuz?” Şoför, “Kırmızı yanıyor,” demiş. Amcam bu sözü duyunca hemen şöyle demiş, “Canım geç, kimse görmüyor ki!” Şoför, ona bir ders veren şu sözleri söylemiş, “Kimse görmüyor diye çalar mısın?” Amcam, bu yanıttan en alınması gerekeni almış ve kulağımıza küpe etmemiz için bize de anlatmıştı. Ben de amcamın yaşadığı deneyimi küçük yaşta dinleyerek öğrendim. O yaşadı, ben dinledim ve ikimiz de öğrendik.

SORU

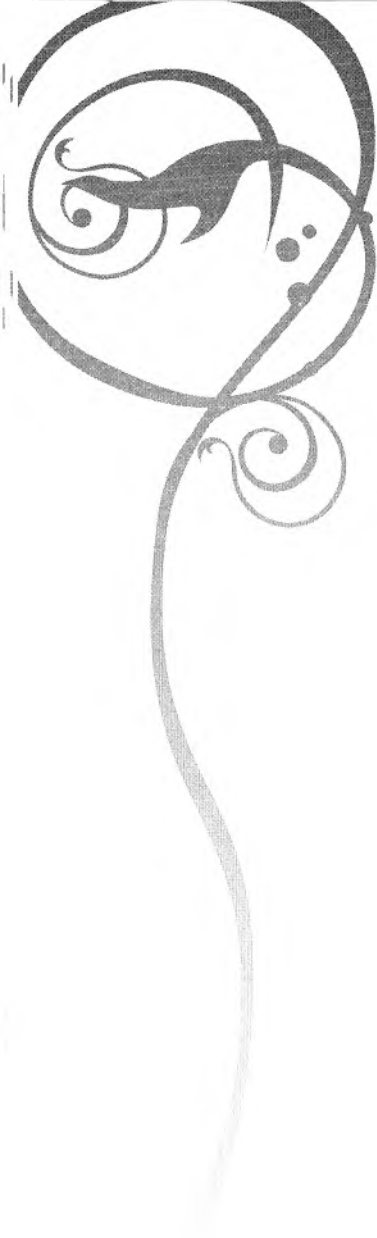
Durduramadığımız bir değişimin içerisindeyiz, hızlı ve kontrolsüzce değişiyor, değiştiriliyoruz. Değişen dünyada, gelenek görenekler, kültürler değiştiriliyor. Sence, değiştirilmesinde, unutulmasında sakınca olan, medeni, insani yönlerimiz nelerdir?

Örneğin sen, bayramlarda komşularını geziyorsun, komşuluk ilişkilerini, iletişimini sıkılaştırıyorsun. Yaşamda birbirimize omuz vermek, birbirimizi fark etmenin, ünlü de olsak ünsüz de olsak insana insan gibi davranmanın önemini yaşıyorsun... Günümüzde bunun gibi şeyler unutulmamalıdır.

Bu soruyu yanıtlamadan önce çocukluğuna gidip, düşünceli daha verimli hale getireceği için çocukluğuna, Fatih'teki yaşamına dönüp annenin, babanın davranışlarından yola çıkarak şimdiye düşünebilirsin. Annenin kabul günlerinin, komşu kadınlarla iletişimi açısından önemi nedir? Kadınların gün yapmaları günümüzde boş bir şey olarak konuşuluyor ama günler insana ne katar ve gün yaparken ne yaparsak daha faydalı olur? Bazı kadınlar arkadaşlarıyla gün yapıp evlerinde kimsesiz çocukları ağırlıyorlar ve o çocuklara annelik duygusunu tattırmak istiyorlar. Velhasıl amaç, kabul günleri

kötü demek, onları tarihten silmek değil, kabul gününü nasıl daha yararlı hale getirebileceğimizi bulmaktır... Bunlar hakkında ne düşünüyorsun?

Mehmet, bu yirmi üç satırdan oluşan soruna şöyle yanıt veriyorum: **HAKLISIN!**

FARK

*Bence insanı hayvandan ayıran fark;
ne konuşması
ne düşünmesi
ne gülebilmesi.*

*Bence insanı hayvandan ayıran fark;
sevmesi
sevmeyi bilmesi.*

*Bence insanı hayvandan ayıran fark;
kafası kızdığında
çekip gidebilmesi.*

*Bence insanı hayvandan ayıran fark;
bilebilmesi.*

M. J. K.
GEZER

Hayvanın Kafası Kızdığında...

Fark adlı şiirde ise, insanla hayvanı birbirinden ayıran farkı galiba doğru tarif ettim, en azından kendi açımdan doğru...

Farkında olmak bir şeyleri anlamak, bir şeylerin inceliğine varmak demektir. İnsan, kafası kızdığında çekip gidebilir. Hayvan öyle bir şey yapamaz, bir ev kedisi “patronuma kızdım evi terk ediyorum” demez. Evde beslenen bir köpek de, çiftlikteki bir at da bunu yapamaz. Hayvan bu düzeyde fark edemez. Hayvan anlayamaz, hayvan bir konunun analizini yapamaz.

1964 İstanbul

Tükettikçe Tükenmek

Canlılar, yaşamlarını devam ettirebilmek için içgüdüsel olarak ihtiyaçlarını karşılarlar. Bu, varoluşsal bir gerçektir. Ancak sistem, insanı ihtiyaçlarının ötesinde tüketmeye itmiş ve tükettikçe mutlu olacağına inandırmış, zamanla bu, aslında mutsuzluğu besleyen bir tüketim çılgınlığına dönüşmüştür. Oysa hakikat şudur: “Tükettikçe hem kendini hem de doğayı tüketirsin.” Zaten sanatçı dediğin bu bozuk düzene Müjdat Gezen gibi “DUR!” diyebilen insan değil midir?

Saadeti parayla bulan çok insan olduğu kanısındayım. Parayla saadet olur, diyenler çoğunlukta. Serbest, liberal ekonomide parayla saadet olduğu anlatılıyor. Önemli olan huzurlu olmaktır. Huzursuzluk yapmazsan, huzuru bulursun diye düşünüyorum.

İnsanlar tüketim ekonomisine kendisini kaptırdığı zaman, kontrolsüzce tüketmeye başlıyor. Ama zaten bu sistemde bu isteniyor, durmadan tüketmen hedef alınıyor. İnsanları bir alışveriş delisi yapan sistemi Amerika dünyaya yaydı ve kabul ettirdi. Şimdi, tüketim ekonomisinin gelişmiş sonucunu yaşıyoruz.

Bu “tüketme” palavrası, küreselleşme palavrasıyla birleşti. Yaşamların git gide birbirine benzemesi, küreselleşme uydurmasından çıktı. Aslında benim yaşamım onlara benzemiyor mesela.

Bizim zamanımızda bir şişe şarap, bir şişe bira içtik mi şişesi ni iade ediyorduk. Şimdi kaldırıp atıyorsun, yani tüketime, hızlı tüketime döndü her şey. Bu sistematik bir şeydir, bu tip ekono-

milerde o yüzden tükettikçe mutlu olunmaz. Hatta var olan şeylerin değerini bilmeme adına yapılan davranışlar da diyebiliriz bu duruma. Elindekiyle işin bitince, “at” diyor. Kullan at! Kullan at! Atın, elinizdeki her şeyi atın, yenisi geldi, diyerek reklamlar yapıldı bu ülkede.

Ben fazla tüketen ve tüketimden yana bir insan olmadığım için bu alışveriş hastalığının antivirüsüne sahibim ve alışveriş yapmam. Benim pantolonumu, ayakkabımı bile eşim gider alır. Tabii o da ihtiyacım olduğu zaman. Stok yapmak için almaz.

Her ne kadar alışverişe karşı bir duruşum da olsa, bir dükkâna girdiğimde pek çok şeyi alıp insanlara hediye etmek isterim. Hediyeye düşüncesinin dışında, tüketime dönük bir mantalitem yok.

Kredi kartı mağdurları aldı başını gidiyor, bunların bilinçlendirilmesi konusunda bir şey yapamam çünkü ben ekonomist değilim. Somut olarak verebileceğim yanıt, bunlar aptalca şeyler, herkes aklını başına toplasın. Ne kadarlık hayat standardı, parası varsa o kadar yaşasın. Yani fakir bir adamın, “elli taksitle öderim” diye araba alması çok doğru bir şey değildir. Tabii bu mağdurların hepsi, olmayan parasını har vurup harman savurmadı. Yoksulluk, açlık içinde yüzerken, ekmek, makarna yani temel gıda ihtiyacını kredi kartıyla karşılayarak yaşamaya çalıştı. Ve bir kartın borcunu diğer kartla ödedi. Sonra da aşırı faizlerle borç katlanınca, kart mağduru oldu.

Karar Alma Anının KARARI

İnsanların sadece siyah veya beyazda dolaşması, sadece evet veya hayır ikilemine takılması, yaşamını zorlaştırıyor. Halbuki bazı yanıtlar, evet ya da hayır dışında da olabilir. Her şeyin yanıtının tek bir şey olması beklenemez.

Bazen yanlış soru sorarsın ve doğru yanıtın sana gelmesini beklersin. “Hangi perşembeler daha sarıdır ya da daha kırmızı?” yanlış bir sorunun göstergesidir. Yanlış bir soruya doğru cevabı ara dur. Bu durum bir yığın vaktinin akıp gitmesine neden olur. Hem zamanın gider hem de yanlış karar alırsın. Bu akıllıca bir iş değildir.

İnsanlar siyah ve beyaz arasına sıkıştıklarında yanlış karar alabilirler. Mesela, MSM’de bir sınıfta ders yaparken öğrencilerime siyah ve beyazı gösterin derim, gösterirler. Şimdi aradaki grilere bakalım derim ya da diğer renkleri kovalayalım. Onlarca renk çıkartırız o sınıftan. Renkler fazladır ama insan bir tanesine takılıp kalıyor. Bu demek değil ki, o siyah veya beyazlarda dolaşırken, siyah veya beyaz tip insan olmak zorundasın. Tek renge takılırsan, tek renkli bile değil, renksiz bir insan olursun.

Tek seçenek varmış gibi düşünmek, benim mesleğimde de en tehlikeli şeylerden biridir. Siyah ve beyazın arasına sıkışıp kalmaktır. Bir rol çıkartırken iki seçenek var; ya bu, ya bu. İşte bu

yanlıştır. Onlarca seçenek arayacaksın oynayacağın karakterin veya oynayacağın tipin dört dörtlük olması için. Onun için siyah ve beyazlarda dolaşmayı sevmem.

Karar alma anı tabii ki önemlidir ama benim bir büyüğümden öğrendiğime göre, yirmi dört saat bekledikten sonra karar almak, galiba en doğrusu. Yaşadıklarımın da bu sözün doğruluğunu gördüm. Sıcaklığı sıcaklığına büyük karar vermekten bu yüzden uzak dururum. Biraz düşünerek bir kâğıdın altına imza atmayı yararlı bulurum. Azıcık düşünmek, sağlıklı karar vermene yardımcı olacaktır.

Bazen anında karar vermek gerekebilir. Yani ölümle hayat arasındaki bir noktadasındır, o anda karar vermek şarttır. Bu anlarda hızlı düşünmen, hızlı sonuca ulaşman gerekir. Beklemeye zamanın yoksa da bilgin, deneyimin, zekân hızlı ama sağlıklı karar vermene yardımcı olur.

Benim yaşamımda “en zor aldığım karar” diye bir şey olmadı. Sadece karar aldığım zaman bunu gerçekleştirmek için çalıştım, emek harcadım. Sonuç iyi olur veya kötü olur ama aldığım karara sadık kalır, onu hayata geçiririm.

“Siyah ve beyaz, evet ve hayır
dışındaki yanıtları arayın.
Orada iş var.”

Sokrates'in Sonu Galileo'nun Varoluşu

İdam edilmeden önce karısı Xanthippe:

- *Seni suçsuz yere öldürüyorlar, der.*

Sokrates de:

- *Suçlu yere öldürselerdi daha mı iyiydi? der.*

Bu benim sevdiğim bir örnektir. Ancak hayatım boyunca Sokrates deyince Galileo aklıma gelir. Sokrates'in aldığı kararlar, Galileo'nun aldığı kararı karşılaştırdım. Yönetimler, inandıkları fikirlerden dolayı ikisini de öldürmek istedi. İkisinin de bir ideal uğruna idama götürülüyor olmaları, bu benzerliği getirmişti benim zihnime.

Sokrates gitti, baldıran zehrini aldı ve öldü. Galileo ise dünyanın yuvarlak olduğunu ve döndüğünü söylüyordu. Oysa engizisyon, dünyanın düz olduğu konusunda kesin fikirliydi. Galileo yargılanacaktı. Yargılanmaya gitmeden evvel Galileo, asistanının eline "Dünya yuvarlaktır" yazan bir kâğıt tutuşturdu. O yazıyı yazdı ve altına da imzasını attı. Sonra engizisyonunda yargılandığında, "Haklısınız!" dedi. "Sizin dediğiniz gibi dünya düzdür." Ve ölümden kurtuldu.

Ölümden kurtulan Galileo'nun, ölünceye kadar yaptıklarına bakmak lazım. O, hayatta kalarak durmadan üretti. Ve bu durum

İnsanlığa daha faydalı oldu. Analitik düşündüğümde de Galileo Galilei'nin davranışının daha yararlı olduğu kanısındayım.

Haksızlık yapmak ile haksızlığa uğramak arasında bir seçim yapmak gerekirse, haksızlığa uğrayan tarafta olmayı tercih ederim. Haksızlığa çok uğradığım için üstesinden gelebiliyorum. Biri haksızlık yaparsam onun vicdani yükünü taşıyamam. Kafayı yastığa koyduğumda uyuyamam, sağa dön sola dön, tekrar sağa dön... Onun için haksızlığa uğramayı her zaman yeğlerim çünkü insan vicdanıyla baş başa kaldığında alnından ter akmaya başlar ve uyku tutmaz. Vicdanı rahat olan, bu yüzden keyiflice kurulur koltuğa. Kendisiyle hesaplaştığında, kendine sorular sorduğunda aklıyla yanıtlar olumluysa, vicdanı da acıtmaz.

“Hiçbir fikre inanmıyorsan
hiç kimseyi
İNANDIRAMAZSIN!”

Mesleğimizde bu var; ya bunu görerek bu mesleği yapmayacaksınız ya da bu şartları bilerek yapacaksınız, desem de, “Başım ağrıyor, oyuna gelmem olur mu?” diye telefon eden aktör var günümüzde. Oysa biz bir seferinde sahne dekorlarını Üsküdar İskelesi’ne kadar sırtımızda taşıdık. Oradan vapurla karşıya, Karaköy’e geçip Karaköy’den yine sırtımızda Eminönü Halkevi’ne kadar götürdük dekorları.

Bedel ödmeden bir şey kazanılabilir mi? Evet kazanılır; bir piyango biletine ödenen bedel, kazancıyla eşdeğer değildir. Düşünsenize, beş liraya bilet aldınız ve size beş bin lira çıktı. Az bu para değil, beş lirayla elde edilecek bir kazanç değil. Bedel ödemenin tam karşılığı, bu bilet değildir.

Gerçekte, hayatın içinde manevi bağlamda bedel ödemek önemlidir çünkü bir meslekte başarılı olmak için bazı bedeller ödemeniz gerekir. Kolaycılık elde etmeye takılmamak lazım.

İÇİ kan ağlaya bile gene sahneye çıkacak. İstese de istemese de halkı eğlendirebilmek, güldürebilmek için kendini âdeta zorlayacaktı. Sahnelerinin sevimli "Joymeni" Müjdat Gezen hafta içinde çok sevildi. Buharı Nerdet Gezen'i toprağa verdiği günün gecesi gene salınlıydı. Fınlı eğlenciler, güldürmek onun göreviydi ve ekameğini bu yoldan kazanıyordu.

du. Hükûrkları boğazında döğümünüyordu. Bütün bir halde sahneye çıktı... Görevini tamamlayıp kulise dönerken salon hiç bir şeyden habersiz seyircilerin alkış sesleriyle inliyordu. Fakat Müjdat Gezen'in ruhudaki sağnak aniden bostanvermişti. Bir kenara çekildi hıçkırarak ağlamaya başladı. Bu sanatçının değışiminisaglayamadığı kader çiziyordu.

*Çantada keklik
her şey kolay
çabucacık
her şey hazır
çünkü “olmak”
kâsede cacık
emek gerekmiyor.
Şans lâzım azıcık
gerisi kolay.
Şöhret;
çantada keklik
eğitime de gerek yok
sende akraba
eş dost çok,
her şey kolaycacık.*

“Bedel öde” demek, mükemmeli kovalaman anlamına gelmez. Benim o kadar da mükemmeliyetçi bir yapım yoktur. İşler iyi olsun, hatası olmasın, kimse de işini yamuk yumuk yapmasın, iyi yapsın isterim. Zaten mükemmel olmak çok güzel bir şeydir ama kolayca elde edilen bir şey de değildir.

İnsanların her şeyi kolayca elde etmek istemesine hak veriyorum. Bir an evvel köşeyi dönme felsefesi, liberal ekonomilerde anlatılan en kolay yollardan biridir. Yani insanoğlu da egosuna

yenilerek böyle bir şeyi isteyebilir. Ama “Bunun geçerliliği ne kadardır? Bu iyi bir şey midir?” diye sorulduğunda, hiçbir zaman iyi bir şey değildir, derim. Çünkü böyle kolayca elde edilen şeylerin değerinin hemen fark edilmediği kanısındayım. Birden paraya konan zenginlerin birçoğunun o serveti kısa sürede tükettiklerine tanık olduk.

Ben emek harcamayı seviyorum.

“Yemek için emek,
emek için yemek
şart.”

M. D. K.
G. E. K.

Eşek Eşref Bey

Onu, yıllar sonra bir gün Kadıköy vapurunda gördüm. Yüzünden hemen anımsadım. Düşündüm, bu hocamıza acaba neden bu kadar gaddar davranmıştık? Neden, bir hocaya takılacak en sert yakıştırmayı bu hocamıza karşı kullanmıştık? Yanıtını bulmam güç olmadı. Eşref Bey, sınıfa girdiği ilk gün, “Öğrenci psikolojisini bilmeyen hoca” resmini vermişti bize. Daha ilk anda, durup dururken hepimize, “Ben adamı eşek sudan gelinceye kadar döverim,” demesi bunun en güzel kanıtıdır.

Yanına yaklaşıp elini öptüm:

- Hocam bilmem beni hatırladın mı? dedim.

Yavaşça kafasını kaldırarak:

- Hatırlamadım, dedi.

- Ben eski bir öğrencinizim.

- Olabilir, müsaadenle gazetemi okuyacağım...

O güne dek ne güzel, matematik dersleri hep boş geçiyordu. Kahveye gidip pişpirik oynadığımız bile olurdu. Ama Eşek Eşref Bey’in gelmesiyle her şey altüst oldu. Bir gün müdürümüz sınıfa girerek:

- Gözünüz aydın çocuklar, dedi. Artık matematik dersleriniz boş geçmeyecek. İşte yeni matematik öğretmeniniz Eşref Bey, kendisi gerçekten çok değerli bir eğitimidir. Hepinize ve okulu-muza hayırlı olmasını dilerim.

Müdür Bey, yanındaki esmer, oldukça uzun boylu ve acayip suratlı adamı sınıfta bırakarak ayrıldı. Bu, yeni öğretmenimiz Eşref Bey’di. Hemen söze başladı Eşref Bey:

- Bana bakın, Anadolu'da, Adapazarı'ndan Ardahan'a, Sinop'tan Anamur'a kadar görmediğim okul kalmadı. Ben adamı eşek sudan gelinceye kadar döverim... Sululuktan, eşeklikten katiyen hoşlanmam. Elim çok ağırdır. Eşekliğin lüzumu yok, dersten başka şey düşünmek yok! Beni Anadolu liselerinin içinde tanımayan hayta öğrenci kalmamıştır. Adamı eşek tepmişe benzetirim. Ona göre...

Bu konuşmadan hiçbirimiz hiçbir şey anlamadık desem yeridir. Durup dururken adam "eşeklikten" söz ediyor. Tüm konuşması boyunca da en çok "eşek" dedi. O günden sonra da adı "Eşek Eşref Bey" oldu tabii...

Bir gün Eşek Eşref Bey hiddetle sınıfa girdi ve:

- Hepiniz ayağa kalkın! dedi.

Kalktık ayağa.

- Dersin sonuna kadar öyle duracaksınız ve beni dinleyeceksiniz.

Sonra konuşmasını sürdürdü:

- Bir şey duydum, bana bir ad takılmış bu sınıftan. Bütün okul çalkalanıyor. Terbiyem müsait değil söylemeye, ben popüler bir adamım.

Bir tebeşir aldı, tahtanın başına geçti. Hepimiz ayakta dikiliyoruz. Acaba tahtaya ne yazacak diye de merak ediyoruz. Eşref Bey tahtaya yüzünü döndü ve tebeşiri bastıra bastıra büyük harflerle, kocaman bir "EŞEK" yazdı.

- Ne bu?

Tüm sınıf koro halinde:

- Eşek hoca.

- Evet, eşek... Utanmadınız mı ulan bana bu adı takmaya, benim gibi popüler bir adama takılacak isim mi bu? Beni Anadolu liselerinin içinde tanımayan, bilmeyen hayta yoktur. Bunu size çok pahalıya ödeteceğim. Ya bana taktığınız bu adı değiştirirsiniz ya da görürsünüz gününüzü... Ben popüler bir adamım, bunu sizin yanınıza bırakmam, işte o kadar...

Eşek Eşref Bey bunları söyledikten sonra kapıyı olanca hızıyla vurup çıktı gitti. Bir an sessizlik oldu sınıfta... Benim aklımda kalan son sözleri “Ben popüler bir adamım. Bana taktığınız bu ismi değiştirin!” idi. Yavaşça tahtaya kalktım, tebeşiri aldım ve “**Eşek**” sözünün başına aynı harflerle bir “**Popüler**” ekledim ve yerime oturdum.

İşte o günden sonra Eşref Bey’in istediği olmuş ve kendisine taktığımız ad değişmişti. Artık kimse ona “Eşek Eşref” demiyordu. Adı “Popüler Eşek” olmuştu...

M. Ak
G. Zev

Ustanın Gözü

Hocalıkla ustalık bizim mesleğimizde farklı değil çünkü olayın geneli, usta çırak ilişkisine dayanıyor. Bizdeki eğitimin hocadan daha çok, ustayla gerçekleştirilmesi gerekir.

Ustalarım yani feyiz aldıklarım, bana bir şeyler öğretenler hiç şüphesiz var. Vaktiyle, *Ustalarım* adlı kitabımda anlatmıştım. Mesela; Ulvi Uraz çok değerli bir hocaydı. Bildiklerini iyi aktaran, özellikle sahne üzerini çok iyi bilen... Ondan çok şey öğrendim, neler olduğunu tek tek saymama imkân yok ama oyunculuk ve bir tiyatronun tiyatro olabilmesi için gerekenlerin yüzde doksanını ondan öğrendim.

Mesela; Celal Sururi devrinin en büyük komedyenlerinden biriydi. Sahnede beni çok güldürürdü. Onun güldürüsü, yaşandığı ve birebir anlatıldığı zaman güldürür çünkü yazılı mizahla görsel mizah birbirinden farklıdır.

- Şımarma.

- Peki hocam.

- Sakın şımarma. Daha iyi oyunlar oynayacaksın. Şımarıyorsan gittin!

- Şımarmam hocam...

Celal
Sükrü
ve
1968

ÖZGÜT DRAZ'IN
1966

Münir
Özdemir'in
1980
"Doktor
Köşkü" filmi

Evet, Vasfi Rıza Hoca bana ilk olarak “şımarma” dedi. Ben de bu ayrıntıları ilk ondan öğrendim. Sanıyorum zaman zaman belki delikanlılıkta, meşhur olduğum devirlerde bilmeden yapmışımdır sululuklar. Ama “**ŞIMARMA!**” sözünün alt metnini iyi okuduğumu sanıyorum. Şımarıklığın sadece oynadığın oyunla değil, hayatla ilgisi var. Hayatın içinde şımarık davrandığın gün, bittiğin gün anlamına gelir.

Ustalarım beni pişirdikçe, mesleğime sevgim daha da büyüdü. Ama ben kimseden yaşamım boyunca yardım beklemedim. Yani kendim uğraşarak, emek vererek bir şeyler yapmak istedim. Acemilik zamanında acemilik, çıraklık zamanında çıraklık, ustalık zamanında da ustalık yaptım. Öyle fazla kimsenin yardımına gereksinim duymadım çünkü çok çalıştım ve hâlâ da çok çalışıyorum.

İnsan böyle yetişince, insana yatırım yapmanın önemini de yaşayarak görüyor. “İnsan biriktirin” sözünü insanlar beğendi, ağızlarda yer etti, çünkü insan, öleceğini bilir. Yaşamın, insanlarla beraber, bir bütün olarak yaşandığında anlamlı olacağını, taşların değil de gülen bir yüzün daha değerli olduğunu bilir. Bilmiyor görünür ama emin olun ki yeri geldiğinde herkes fark eder.

*Ben mesleğimi incittim,
Meslektaş yetiştirme uğruna
çok şeyim gitti
ama çok şeyler geldi.
İnanıyorum
insana yatırımın onuruna.
Yaşam dediğin ne ki?
Geçivermiş
göz açıp kapayıncaya.
Her şeyin bir uğuru varsa eğer,
inanıyorum
sanatın uğruna.*

“İnsan biriktirin” diyorum ama ben insanlara bu kadar ders verecek, öğüt verecek konumda görmüyorum kendimi. Yani çalışkan biri bana gelsin, şöyle şöyle yapmak istiyorum desin. Tesviyeciyse, iyi bir torna tesviye ustasına yollarım; çok iyi kaportacıysa ve kaportacı olmak isteyen bir çıraksa, oto sanayide çok usta birine yollarım; gazetecilik yapmak istiyorsa, eğitimi yetersiz de olsa çok çalışkan ve azimliyse, zeki bir gazeteci arkadaşına “bundan bir şey çıkar” diyerek yollarım. Eğer aktör olmak istiyorsa da ben yardımcı olurum. Ama ona hayat dersleri verecek konumda hissetmiyorum kendimi. Kaportacı olmadan, ona kaportacılar şöyle, kaportacılar böyle, demem.

Ustalar çıraklarını geliştirir. Ve bazı çıraklar ustalarının kendilerine verdiği emeğin değerini bilir. Örneğin ben, eski ustaların

unutulmaması konusunda bir telaşa kapılacak değilim. Yeri gelecek, biz de unutulacağız! Herkes unutulacak ve yerine yenisi gelecek; bu tabiatın ta kendisidir. Büyük adamlar, Shakespeare gibi, Anton Çehov gibi, Molière gibi bu mesleğe adını koymuş, Stanislavski, Brecht gibi kuramlar koymuş insanlar daha geç unutulacak. Ama oyun yazmış Aiskhyloslar, Sokratesler unutulmamışlar. Demek ki bu başka bir şey, uzun yıllar kalıcı olmak başka...

Ben ustalarımı unutmadım. Benim feyiz aldığım Vasfi Rıza, Muhsin Ertuğrul, Ulvi Uraz, Celal Sururi, Toto Karaca, Münir Özkul gibi pek çok ustamdan, pek çok şey öğrendim. Konservatuvar kadar yararlı oldular bana. Onları unutmuyum...

Okulumuzun öğrencileri şimdi hocalarıyla kaynaştılar, onları tanıyorlar. Hocaları hayattan ayrıldıktan sonra da o vefalarını devam ettirirlerse, bizim bundan pek haberimiz olmaz ama onlara “Ne vefalı gençler,” denir. Gerçi dense ne çıkar, denmese ne çıkar...

Vefa duygusu, benim annemde, babamda da vardı. Belki gençlerle geçen bir şeydir. İşin açıkçası, insan vefalı olunca ne kazanır onu bilmiyorum ama vefalı olmak bir kazanç elde edilsin diye yapılan bir şey değildir. Onu çok iyi biliyorum.

Flütçünün Öfkesi

Harika bir konser... Harika bir orkestra... Harika bir flütçü.. Flütçü solo yapmaya başlamıyor mu, seyirciler ayakta alkışlıyor dakikalarca... Ama o usta flütçü her solodan sonra flütüne ters ters bakıyor ve tükürüyor kızgın kızgın. Bir, üç, beş... Konserden sonra meraklı bir seyirci dayanamıyor ve gidip soruyor. Flütçü önce derin bir “Ah!” çekiyor ve anlatıyor:

“Bu flütü, elimden gelse parça parça ederim. Dinleyin bakın, biz bir Amerika turnesine çıktık. Başkan’ın huzurunda çaldık. Çok beğendi. ‘Bütün orkestra elemanlarının çaldıkları çalgının içine dolar doldurun’ dedi. Herkes, üçer beşer bin dolar aldı. Benim flüte hiç para girmedi.

Daha sonra İran’a gittik. Orada konser verdik. Humeyni hiç beğenmedi. Kızdı, ‘Hepsine çaldığı çalgıyı sokun’ dedi. Kimse-nin çalgısı girmedi. Bir tek benim flüt girdi. Ben kızmayayım da bu alete, kim kızsın?”

Min-dak
GEEU

Torpilsiz Sanat

Sanat için ne yapılmaz?.. Sanat çok önemli bir şeydir. Benim hayatımın kendisidir sanat. Ben sanatsız yapamıyorum çünkü küçük yaştan beri öyle yoğruldu.

Sanat olması için sanatçı olması gerekir. Ama günümüzde bazı insanlar torpille, eş dostu araya koyarak, para verip eğitim alarak sanatçı olmaya çalışıyorlar. Bu böyle olmaz. Eğer torpille bu meslekleri yapmaya kalkarsanız, yaparı da olanı da rezil edersiniz.

Yıllar önce bir şey yaşadım. Basketbol hastası bir akrabamızı vardı. Ben de Efes Pilsen'in hem sahibini hem de antrenörünü tanıyorum. O akrabam da bunu bildiği için bana, "İlla bana bu işi yap, ne olursun hallet" dedi. Ama boyu 1.46 olan birine basketbolda torpil yapamazsın ki. Zaten ben torpile karşıyım. Boyu 1.46 olan birine torpille yüksek atlattıramazsınız. Kimse torpille sırkla atlayamaz, şampiyon olamaz. Kısaca, torpille sporcu yaptıramazsınız hiç kimseyi.

Sanat da öyledir; torpille sanatçı olunmaz. Nereye kadar gider? Bir akrabaya başrol mü oynatacaksın; eeee, sonuç?.. Sonuçta, karşındaki kişinin bu işi yapmaya yeteneği yoksa, biter.

Peki, kimlere sanatçı denir? Birileri kendine sanatçı demek istiyorsa, bırakın desin. Niye tornacı, musluk tamircisi demiyor, demek ki sanatın yüce bir yanı var. Onun sanatçı olup olmadığına da insanlar, toplum karar verir. Sanatçıyım diyor ama yaptığında pek sanat göremiyorum. Veya yutturmalarla halkı inandırıyor,sa,

ee ne yapalım, o da öyle gelişmemiş bir halkmış. Kimin sanatçı olup kimin olmadığını farkına varamayacak, bu ayrımı yapamayacak düzeyde bir halkmış demek. Ama şu bir gerçektir ki, halk bilgilendiği gün, gerçek sanatçıyı da anlar. Dünya batana kadur bu insanlar ayılmayacak mı? Elbette ayılacak...

Batıdaki sanatla buradaki sanat arasında fark yok. Burada yapılan sanat, dışarıda yapılan sanattan daha aşağı değildir. İkisi de kendi yaşantısına, bakışına göre sanat yapıyor. Türkiye’de eksikler var mı; vallahi fazlalıklar bile olduğu oluyor zaman zaman. Mesela Atatürk Kültür Merkezi, Avrupa çapında bir sanat merkezidir bence.

Şimdiki dönemde Türkiye’de sanat yapmak, sanatçı olmak daha kolay. Bizim zamanımızda gerçekten önemli yasaklar olmuştur. Tabii şimdiki dönem derken, AKP dönemini kastediyor değilim. 12 Eylül 1980’den sonra artık birtakım şeylerin değişmek zorunda olduğunu dünya kabul etti zaten. Bu nedenle ülkelerde 141, 142 gibi maddeler kaldırılmadı mı? İnsanlar daha geniş bir özgürlüğe kavuşturulmadı mı?

Devlet, sanatçılara bir şey yapmayabilir. Gölge etmesin, başka ihsan istemez. Devletin sanat kurumlarını kapatmasını düşünmem, eğer devlet sanata karışacaksa, yardım da yapmasın. Çünkü devlet özgürlükle, yaratıcılıkla ortaya çıkan sanatı özgür bırakmalıdır. Çünkü sanat özgürce yapılır.

Dünyayla, bizim yaptığımız sanat arasında fark yok, desem de, bugün Rusya’da, İngiltere’de, Fransa’da, İtalya’da, Avustralya’da, ABD’de sinema alanında pek çok iyi sanatçılar var. Hollywood yüksek tutuyor çitayı. Hatta Çin, Hindistan da.

ABD’yi dışında bırakırsak, Uzakdoğu’da, Japonya’da Suzuki diye bir tiyatro adamı var. Mutlaka tanınması gereken biri. Bununla beraber Shakespeare, Çehov da mutlaka tanınması gereken sanatçılar arasındadır. Nedeni basit, 400 yıl geçtiği halde, Shakespeare bugüne gelmiştir.

Doğuyla Batı arasında eskiden daha çok uçurum vardı. Ama şimdi, Çin ve Japonya, dünyada her açıdan sözü geçen ülkeler. Sanayide, ekonomide, sanatta, her alanda...

Türkiye ise dünyada, coğrafi konumu gibi, arada bir yerde. Ekonomik olarak da, demokratik açıdan da, sanat bakımından da çok aşağılarda bir ülke değil, çok yukarılarda olduğu da söylenemez. Türkiye denince Boğaz Köprüsü aklıma geliyor. Ne tam Avrupalı, ne tam Asyalı, arada kalmış. Bu köprü, bu iki kıtayı fiziki olarak birbirine bağlıyor ama felsefi olarak çok da öyle olduğu söylenemez.

“BU DUVARA ŞİİR YAZAN EŞEKTİR.

‘İşemek Serbest’”

Sanatçı Doğuran Semt: Fatih

Birçok ünlü sanatçının çıktığı Fatih, İstanbul'un büyük bir semtidir. Hatta en büyük semtiydi, nüfus yoğunluğunun da bunda etkisi olmuş olabilir tabii. Orta halli ailelerin yaşadığı bir muhitti.

Çocuk gözümle Fatih, vazgeçilmez güzellikteydi çünkü anılarım var orada, orada yaşamışım her şeyi... Tabii çocuk gözünün gördüğüyle, şimdiki gözün gördüğü arasında fark var. Bugün arsa yok, top oynayacak yer yok. İkincisi de oraya irtica girmiş; özellikle Çarşamba semtine. Bozulmuş...

Fatih'teyken, köpeğimin mezarına mum yakılması olayını birçok kişi bilir, bu olay çocuk dünyasının içinde çok da ilginç bir yan arz ediyordu. Benim yaptığım da bir şey mi? Yıllar sonra bir inşaatın önünden otoyol geçecekti, geçemedi çünkü orada yeşile boyanmış bir türbe, çaputlar vardı. İnsanlar orada adaklar adanmışlar, dualar etmişlerdi. Derken, akıllarına bir fikir geldi. O türbeyi elli metre içeri alırsak, hem günah işlememiş oluruz hem de istediğimiz yolu buradan geçirebiliriz, dediler. Türbenin altını kazdılar, kazdılar ama gördükleri karşısında gözlerine inanamadılar! Orada bir eşek ölüsü yatıyormuş...

Korkusuz Tiyatro

Müjdat Gezen Tiyatrosu kurulmadan evvel, yıllar öncesine yolculuk yapmanın tam yeri.

Geçmiş...

KOMEDYEN
MÜJDAT GEZEN

KOMEDYEN
ÖZTÜRK SERENGİL

1972 yılının afişleri bunlar. O zamanlar, sinemadan geçenlerden Öztürk Serengil ve Sadri Alışık bu işi yapıyorlardı. Gazinoda Ateş Böcekleri vardı, Celal Şahin vardı. Çok ünlü komedyenlerdi.

Gazinoda çıktığım devirlerde, adımın neonlarda nereye yazıldığı beni gerçekten hiç ilgilendirmediydi çünkü o tamamen patron ve oraya gelen seyirci arasındaki bir meseleydi. Ama ilk çıktığım yıl en altta

yazılan adımın, ikinci programda üçüncü sıraya çıkartılmış olması hoşuma gitmişti doğrusu. İleriki yıllarda ikinci ve daha sonraki yıllarda birinci oldu.

Yıllarca tiyatrolarımın adında Müjdat Gezen geçmedi. Sonra insanlar bana, “Biz hangi tiyatroya gideceğimizi bilmek istiyoruz” şeklinde baskı yaptı. “Müjdat Gezen Tiyatrosu olduğu zaman biliyoruz ki, sahnedeki oyunda o var; o oynuyor... Oraya gidelim...” İyi hoş ama benim oynamadığım tiyatromdaki bütün oyunlar da görülmeye değer. Müjdat Gezen Tiyatrosu’nu kurduktan sonra bunu yıkmaya çalışıyorum, Müjdat Gezen Tiyatrosu’nda, Müjdat’ın oynamadığı oyunlar da olsun diye çaba gösteriyorum.

Ben politik tiyatro yapmayı kendime görev edindim. Uzun yıllardır, 1966 yılından beri bunu yapıyorum ve politik tiyatroyu çok seviyorum. Ayrıca politikacılarla uğraşmaktan korkmuyorum. Korku, artık benim için gerilerde kalmış bir kavram olsa gerek. Delikanlılığında genç olduğun için korkmazsın, orta yaşında yaşlanıyorum diye korkmazsın, bu yaşa gelince de korku duvarını tamamen aşmış olursun.

Aristophanes komedi yazıyordu. Ona, “İnsanlarla alay eden tiyatro yapamazsın,” deniyordu. O da tiyatrocuları hayvan kostümleriyle donatıyor ve yine istediğini söylüyordu. Yani baskılar, bir sanatçıyı asla durduramaz. Çünkü o korkusuzdur.

“Bir ulusun kendi tiyatrosu yoksa,
o ülkede yabancı taklitçiliğinin dışında bir tiyatrodan
söz edilemez.”

2000

Müjdat
GEZEN

Sanatta Başarı

Gelişmemiş, geliştirmekte olan ülkelerde insanlar tiyatro ve sinemanın önemini anlamıyor, gitmiyor, kültür aktivitelerinden uzak duruyor, kitap okumuyor. Bu kişileri suçlamak yerine, sanatla uğraşanların, yazarların eksiklerini söylemek, halkın neden sanata uzak olduğunu tespit etmek daha yararlı olmaz mı?

Bu fikre katılıyorum. Ama bu, ülkenin gelişmişliği veya gelişmemişliğiyle olduğu kadar, bütün dünyada süregelmekte olan bir hayat yasasıyla da alakalı... Mesela ben eskiden, Broadway’da oyun seyretmek istediğimde ya da o zamanlar İngiltere’de yaşayan kızıma, bana tiyatrodan yer ayırt dediğimde, “Baba, ne olur üç ay evvel haber ver, yer bulamıyorum” diyordu. Şimdi gittiğinde hemen tiyatro bileti bulabiliyorsun. Batıda da tiyatrolar kriz içerisinde çünkü insanlar konfora alıştı. Pijamasını giyiyor, televizyonun karşısına geçiyor, ayaklarını uzatıp istediği kanalı açıp izliyor. Hatta sanatla ilgili kanalların olması, istediğini alan sanat izleyicisinin de tiyatrolara gitmemesinin nedeni olabilir.

Problemsiz bir şekilde oyuncu oldunuz, diyelim. Şimdi siz hangi alanda oyuncu olacaksınız? Tiyatro oyuncusu, dizi oyuncusu, sinema oyuncusu, reklam oyuncusu diye ayrılmaz; oyuncu, oyuncudur. Bu iyi bilinmelidir. Tabii her birinde oynamanın teknik kuralları vardır. O teknik kuralları oyunculuk eğitimi alan kişiler bilirler ve hepsini de yapabilecek beyne sahiptirler. Ki-

mileri, bazılarını daha iyi, bazılarını ise daha kötü yapabilir. Bir reklam oyuncusu reklamda harika oynarken, tiyatroya gelince şaşırıp kalabilir, bir tiyatrocunun ilk reklam filminde çuvalalayabilir. Bunlar görece tariflerdir, tak diye bir sınıfa sokulacak ve tarif edilecek şeyler değildir. Bireyin algısı ve yeteneğiyle alakalı konulardır, bu yapabilir, yapamaz sorusunun cevabı...

Tiyatroda oynayan aktörlerin birçoğu televizyonda çok başarılı işler yapıyorlar. Ama mimiklerinin kontrolü, aşırı bağırması gibi sorunlar yönetmenin elindedir. Makası atıverir orada. Artık günümüzde teknik ön planda olduğu için, bunlar da sorun değil.

Bir oyuncu olarak yaptıklarımın değerini kimse anlamazsa, ısrarla yapmazdım. Zaten o hobiye girer, mesela benim yaptığım resmin değerini, başkaları anlamazsa ben yine de resim yaparım.

Fark edilmek, bizim meslekle ilgili bir şeydir çünkü yapılış sebebi sadece fark edilmek üzerine kurulu. Çıkıyorsun, kendini teşhir ediyorsun. Orada fark edilmiyorsan eğer, çok yetenekli sayılmazsın. Bizim meslekte tanındıkça başarılı sayılırsın, tabii işini düzgün yapmayı söylemiyorum bile. Oyuncu olmadan, alavere dalaverelerle insanlar tarafından tanınmak başarı değildir. En azından oyunculuk başarısı böyle bir şey değil.

Ben hayata çok küçük yaşta atıldığım için anlaşılamamak, tanınmamak gibi kavramların ne anlama geldiğini bilmiyordum. “Ben acaba meşhur olur muyum?” diye de bu işe başlamadım. Bizim zamanımızda televizyon yoktu ama hızlıca şöhret olmak için televizyon çok önemlidir. Sabahleyin çocuk uyanıyor, Türkiye’nin en meşhur yarışma kazananı... Ertesi gün yarışma kaldırıldı. Başka bir sabah biri uyanıyor, Türkiye’nin en meşhur spor spikeri ama o

da ertesi gün yayından kaldırılıyor. Bu hızlı ve değişik kıstasların benim hayatımla yakından uzaktan ilişkisi yok. Şimdi, hızlı tüketim çağında, televizyon sayesinde hızlı tanınma ve hızlı yayından kaldırılma dönemi başladı. Benim zamanımda böyle bir şey olmadı için, tanınmamak, anlaşılamamak, bir yere gelememek gibi korkularım hiç olmadı.

Sektörlerin getirisi arasında farklar olsa da, çok iyi iş yapana çok para verirler, kötü iş yapana da az. Bazen işin niteliği burada önemlidir. Mesela, tornada çalışıyorsundur, iyi de yapsan kötü de yapsan, o parayı alacaksın. Ama şov işiyle uğraşanları bunlardan ayırmak gerekir. Bunlar özel işlerdir, bazen televizyon reklamına çıkar, 1.000.000 TL para alırsın bir reklam filmi için. Bu parayı çok zengin bir fabrikatör bile kazanamayabilir ama bu, butik bir iştir. Ayrıca çok iyi oyuncusun ama doğru düzgün para kazanamıyorsun, bu başarısızlık mı, evet başarısızlık. Zaten çoğu kez başarı parayı getirir.

“Tiyatro, dünyaya bakışınızı
DEĞİŞTİRİR.”

M. D. K. G. Z. E. N.

Oynamıyormuş Gibi Oynamak

Ben doğal olabilmek için hiçbir şey yapmadım. Zaten doğal dım çünkü benim mesleğim, hayatım için doğal olmayı da gerektiriyordu. Provalarda olsun, sahnede olsun, sinemada olsun, televizyonda olsun... Kendi doğallığımın dışına çıkıp bir rol elbisesi giyiyordum. Hayatının büyük bir bölümünü böyle geçiren bir adamın, hayatının içinde de rol yapması düşünülemez. Onun için doğal olmak lazımdır, şarttır.

Ben bu doğallığı, oyunculuğuma da taşımaya özen gösterdim. Sınıflarımın duvarlarına *“Oynamıyormuş gibi oynayın”*, *“Doğal olun”* öğütlerini bu yüzden yazdım.

Benim değişmeyen değerlerim vardır ve bunlar düz yaşamımdan kaynaklanır. Kendim gibi biri olmak için yaşıyorum ve hiç bunun için çaba göstermedim. Her yerde nasılsam, öyle davranmaya baktım. Kimsenin yordakçısı olmadım, kendim gibi, yani dümdüz yaşadım.

“HAYAT ve SANAT
detaylarda saklıdır.”

M. G. G. G.

M. G. G. G. ve BENİ

STAR

*Ben bir yıldızım ya,
bana sorsanız
gökteki bir yıldız kadarım.
Küçücük
minnacık
ufacık.*

*Zaman zaman parlayan
bazen hiç görünmeyen
arada bir göz kırpan
ve bir gün baktığınızda
artık orada olmayan.*

*M. Ak
GEZER*

Sanatçının Yoksul Yaşamı

*“Birilerini
MUTLU ettiğinde
MUTLU olduğun mesleğe
‘OYUNCULUK’ denir.”*

Aralık 2006

Müjdat Gezen

Evliliğim her zaman sanatımı olumlu yönde etkilemiştir çünkü her evlilik insana belli bir disiplin getirir, insanın bir ev hayatı içerisine girmesine neden olur.

Leyla ile çalışmalarımızın genelini evde yaparız. Mesela ben, tiyatro provalarım biter bitmez eve giderim. Evlilik benim için, sinema, televizyon, tiyatro, okul, tüm bu çalışmalarımı düzene sokan müessesedir.

Kimin kimi sanatçı olarak nitelediği çok tartışılan bir konu. Aslında *sanat* sözcüğünün çıkış noktasına baktığında, “ustaca yapılan iş” deniyor. Eskiden ayırmışlar, terziye, marangoza, *zanaatkar* demişler. Bu ayırım yapılmalıydı çünkü bu farklılığın sebebi, daha başka türlü yaradılışından, naturasının başka türlü olmasından kaynaklanır.

Tiyatromda adımlarımızı, stratejiden öte, rastlantısal atmışızdır. Çünkü tiyatrocı, şirket yöneticisi değildir. Daha çok, sanat, sanatçılıkla ilgili bir mesele olduğundan, bir şirket gibi yönetilemiyor. Mesela, hâlâ tiyatromun ekonomik işletmesinden bihaberimdir. Bunu da en yakınımdan biri olarak, Ahmet Çağan biliyor. Ahmet bana bir rapor hazırlamış, diyor ki; burası küçük bir parmak dokundurmaıyla “yüzde yüz” daha rantabilitesi fazla olarak çalışabilir.

Ben tiyatromun sanatsal yönüyle ilgileniyorum. Daha fazla kaç genci nasıl sahneye kazandırırım, daha çok oyunu aynı sezonda sahneye nasıl koyarım, onu düşünüyorum. Her sene 5 oyun koyan, 96 kişilik kadrosu olan bir özel tiyatro yok. Biz bundan mutluluk duyuyoruz.

Sanatçının bakış açısıyla, işletme sahibinin bakış açısı tamamen farklı. Ben işletmeyi çok iyi bilmiyorum. Ve o yüzden yanıma aldığım genç, işletmeden anlayan insanlarla tiyatromu ayakta tutmayı seçiyorum. Şu anda Müjdat Gezen Tiyatrosu’nda yöneticilik yapan Ahmet Çağan’ın da bu işi iyi bildiği kanısındayım.

Ticari bir beyne sahip olmak sanatı ne kadar etkiler onu bilmiyorum çünkü ticari bir beyne sahip değilim. Eğer ticareti bilseydim, MSM’den büyük paralar kazanırdım. Benim okulumda 19 yıldır, her yıl 260 kişi ücretsiz okuyor (2010). Tamam, serbest ekonomide, liberal ekonomide başkalarıyla yarışa teşvik edilir, bunu biliyoruz. Bunların, sistemin ilerlemesi adına yapıldığını düşünüyorum. Doğru da olabilir, kalkınma açısından. Ama benim oralarda gözüm ve gönlüm olmadığı için kimseyle yarışma-

dım çünkü rekabete girdiğin anda rakip yaratmak zorundasındır. Oyunculukta rakip olmaz. Ben sadece mesleki olarak bir yıl evvel yaptığım işleri, bir yıl sonra daha olumlu nasıl yapabilirim, öğrendiklerimi hayata nasıl geçirebilirim, buna bakmaya çalışırım.

Bir oyunu sahneye koyarken, bu oyun tutar mı, tutmaz mı, bilemezsiniz. Metro-Goldwyn-Mayer gibi bir sinema yapım devinin kurucusu Marcus Loew'e sormuşlar, "Üstat, bu proje tutar mı?" diye o da, "Ben neyin tutacağını önceden bilsem, milyoner olurdum" demiş. Gerçekten, çoğu zaman, önceden bilinmiyor ama ben *Mustafam Kemalim*'in bu kadar tutacağını biliyordum, oysa *Tayyip'in Sinirli Lambası*'nın bu kadar tutacağını tahmin etmemiştim fakat tuttu.

Her ne söylersek söyleyelim, bir sanatçı, insanları sanata çekmeyi bilmelidir. İnsanları sanattan anlar hale getirmek için önce onları sanatla buluşturmalıdır. Yoksa kendin çal kendin söyle bir ortamda tiyatro, sanat yapılmaz.

"Sanatçı,
normal olacak kadar
anormal biri değildir."

Her aykırı yaratıcı değildir, ama
her yaratıcı aykırıdır.

Ahmet Çağın

Dedem Nasreddin Hoca

Çevreden bir grup insan, Nasreddin Hoca'yı çevirip

“Hocam size bir sorumuz var” demişler:

“Hocam, dünyanın ortası neresi?..”

Hoca, beş on adım ilerlemiş, bastonunu yere saplamış.

“Dünyanın ortası burasıdır” demiş.

Şaşkın şaşkın bakan kişiler, “Nasıl olur Hocam?” demişler.

Hoca da “İnanmazsanız ölçün...” diye yanıt vermiş.

Nasreddin Hoca'nın hayat felsefesi benim için çok önemli. Akşehir’de, Nasreddin Hoca heykelinin yanındaki meydanda büstüm var. Türk mizahına, Türk komedi sanatına emeği geçenler için yapılmış. Orada altı yedi arkadaşım ile birlikte büstümün olması beni çok onurlandırıyor.

Nasreddin Hoca fıkraları dilden dile dolanır ama hâlâ insanlar Nasreddin Hoca'nın bu fıkraları yazdığını zannediyor. Oysa gerçekte Hoca, kimse için fıkra yazmadı. Başkaları ona fıkralar uydurdular.

Tanınmış Nasreddin Hoca fıkraları arasında en çok sevdiğim şudur:

Nasreddin Hoca, kadılık yapıyor. Yani şimdinin yargıcı.

Biri geliyor derdini anlatıyor, anlatıyor, anlatıyor...

Hoca diyor ki, “Haklısın!”

Öteki geliyor; “Hocam ona haklısın dedin ama asıl mesele şöyle, şöyle, şöyleydi...”

Hoca ona da “Haklısın!” diyor.

İki adam gidiyorlar.

Bütün konuşmaları duyan karısı Hoca’ya, “Davalıyla davacı geldi ve ikisine de haklısın, dedin. Bu nasıl iş Hoca?!” diyor.

Nasreddin Hoca karısına dönüyor: “Sen de haklısın!”

Etrafınıza bakın, “herkes kendini haklı zannediyor” sözü doğru ama ben hayatta başarılı olmanın çaresini, haklısın demekte buldum. Bir meselede birden fazla haklı olabilir, hatta aynı meselede üç haklı bile olabiliyor. Bu öykü çok felsefidir ve benim de çok hoşuma gidiyor.

İNSAN

Sadece İnsana Güler

Esprî sözcüğü Fransızca kökenlidir ve “zekâ” demektir. Aziz Nesin, gülmenin detaylarını epeyce incelemesine karşın, Bergson gülmeyi detaylarıyla yazdı. Batı, gülmenin önemini bizden evvel yakalamış bir toplum. Zaten gülme konusundaki kitap da batıdan geliyor, Bergson’dan. Oysa gülme üstüne kitaplar yazılması, gülmenin derinlerine inilmesi, Nasreddin Hoca’nın yaşadığı coğrafyadan beklenirdi ama Batı bu işi bizden evvel fark etti.

Gülmenin anlamı anlatılır gibi değil. Bilim insanları, tıp insanları bütün iç organlarının bile bu sayede masaj etkisi gördüğünü savunuyor. Hatta Tayland’da bazı rahipler günde bir saatini sadece şuursuz gülmeye ayırıyor. İlla ki bir esprî olması şart değildir gülmek için. Onlar gülüyorlar ve bu seansta, bir-iki saatte iyileşme gerçekleşiyor. Her gün iyileşiyorlar gülerek...

İnsan sadece insana güler. İnsandan başka bir şeye gülüyorsa da, onda insanca bir şeyler bulduğu içindir. Mesela bir insan balığa gülmezken, maymuna güler. Maymunda insanca bir hareket bulur. Ya da bir havuca güler. İki bacaklı bir şekli ve önünde de burun gibi bir çıkıntı varsa...

İnsan sadece insana güler. Ve yaratıklar içinde sadece insan güler. Hayvanların gülmeleri hayvani reflekstir. Yani bir espriyi algılayarak gülmek değildir.

"GÜM"
1982

80'li yılların başında Kandemir Konduk'la birlikte, Güldürü Üretim Merkezi'ni (GÜM) kurduk. Çok iyi bir mizah anlayışı vardı okuyucuda. Hürriyet, Milliyet, Güneş gazetesine mizah sayfaları hazırladık. Kendimiz "Güm Güm" diye mizah gazetesi çıkardık.

Bizde televizyondan sonra çizgi roman, çizgi kahramanlar önemini yitirdi. Batıda da yitirdi. Hollywood onları karton film yaptığı için tutturdu ama artık bu tipler de çok popüler değil. Bugün Superman var, Batman var...

Gülmenin oluşması için üç unsurun bir araya gelmesi şarttır; hem güldüren hem gülmek için bekleyen hem de bir konu. Bunlardan biri olmadığı zaman ortaya komedi çıkmaz. Bir oyuna gülmek için seyirci de zeki, komediyi hazırlayan da zeki, sunan da zeki olmalıdır.

Komedi oyuncusu olmak neden zordur, çünkü dram oyunlarını duygulara, komediler ise zekâyâ seslenir. Zekâyâ hitap ettiğin zaman, senin diğer zekâlara da ihtiyacın vardır. Bu yüzden komedi oyuncusunun, yalnızca kendisinin zeki olması yeterli değildir. İzleyenler de zeki olmalıdır çünkü gülme, iki zekânın çarpışmasından ortaya çıkar; böylece de komedi oluşur. Mesela sen çok zekisin, espri yapıyorsun, karşıdakiler de aptal, ince espriyi anlayamadıkları için istenilen gerçekleşmez. Ya da sen çok aptalca espri yapıyorsun, izleyiciler zeki; o zaman da izleyiciler buna gülmez ve yine istenilene ulaşılamaz. Gülmek için iki uyanık zekâ şarttır.

Espri yeteneği sadece zekâyla oluşmaz. Biraz genlerle, biraz kültürle, biraz bilgiyle ama genelde zekâyla ilgili bir unsurdur.

Paslanıyor

Amerika Birleşik Devletleri'nin başkenti Washington'un en önemli binası, Beyaz Saray'ın en önemli yeri, Başkan'ın odası.

Ve Başkan'ın odasındaki balkonun kenarına dizili saksıların üstünde bir yazı:

“Çiçekleri sulamayın! (Mikrofonlar paslanıyor.)

İmza: CIA”

A handwritten signature in black ink, appearing to be "M. J. L. J." with "CIA" written below it.

Şuradan Buradan Doğudan Batıdan

Doğu ve Batı felsefesi arasındaki farklılıkların ne olduğunu incelemedim. Bu sosyologların, bilim insanlarının yapacağı iş. Ben sosyolog değilim ve derin araştırmalar yapmadım ama bu konu üstüne düşüncelerim var. Doğunun felsefesiyle Batı felsefesi arasındaki fark, dinden kaynaklanıyor. Batı toplumu büyük bir çoğunlukla Hristiyan; hatta yüzde doksan dokuzu. Doğu toplumu ise genel olarak doğu dinleri dediğimiz Budizm, Hinduizm mensubu. Aralarında, dinden kaynaklanan çok büyük farklılıklar söz konusu. Asıl temel sebep olarak, inancı görebilirsiniz.

Doğunun ve batının düşünürlerinden beğendiğim insanlar var. Uzakdoğu felsefecileri olarak Confucius, Lao Tse, Buda... Batıdan da Engels'i, *Denemeler*'iyle Montaigne'i severim, daha eskiye gidersek de bilim insanı olarak Galileo'nun fikirlerini beğenirim.

Zamanında Uzakdoğu'ya yaptığım yolculuklarda Budist rahipleri de gördüm. Özel bir yakınlığım, diyalogum olmadı çünkü onlar öyle herkesle kolayca konuşan tipler değillerdir.

Çin'i pek çok yönüyle çok beğeniyorum. Bir milyar iki yüz milyonluk afyon koklayan, insanın sürü zihniyetinden sıyrılıp bu noktaya gelmesi, bana bir sosyalist

düşüncenin dünyada neler yapabileceğini gösteriyor. Mesela 2008 Olimpiyatları'nı ele alalım. Açılışına, Çin'in aldığı madalya sayısına baktığımızda, adamların nereden nereye geldiğini görebiliriz. Çin, pingpongda çok iyiydi. Sonra olimpiyatlarda görüldü ki sadece pingpongda değil, Çin pek çok alanda çok iyi... Dünya piyasasına egemen oluşları, her malının Amerika tarafından "kötü" diye lanse edilerek engel olunmaya çalışılması da onu durduramadı. Onları çok takdir ediyorum, Japonya'yı çok takdir ediyorum, çok beğeniyorum. Beğenmediğim bir ülke var, o da dünyadaki emperyalist ve baskıcı tutumundan dolayı, Amerika Birleşik Devletleri...

Aşağıdaki fotoğraf Avustralya'dan, bir film setinden. Burada rol gereği gökyüzünde akrobasi yaptık. Buraya kadar her şey normal ama ya pilot sarhoş dersem... Evet, pilot sarhoştı ve gökyüzünden aşağı sert bir şekilde çakılmak da vardı işin içinde.

Avustralya'da gezerken sadece bir Aborjin gördüm. Çok ilginç bir hayatı vardı. Asimile olmamış, kaynaşmamış bir Aborjin, ilginç bir adamdı. Yaşantısının hiçbir yönünden, geleneklerinden ödün vermiyordu.

Genlerini Sevmek

Ben hep kendime, kendimi olduğu gibi görmek için baktım. Her şeyi iyi görmek için kendime baskı yapmadım. Ve özüme yöneldiğimde, ayağıma dolanan bir şeyle karşılaştım; hastalık hastalığı. Aaa bende bu hastalık yok, diyerek kendimi avuttumdım. Bunu yapmam, sorunu olduğu gibi görürüm.

Bu hastalığın sebebi, genetik mirasla bana annemden geçen evhamdır. Anneme de anneannemden geçmiş. Doktorumun söylediğine göre bu, iyi aile hastalığıymış. Gerçekten benim iyi bir ailem vardı.

Bir gün, Aziz Nesin felç geçirmişti. Hastaneye gittik, dönüşte Kandemir Konduk'la köprüden geçiyoruz ama ben birden fenalaştım. Anında ters bir manevra yaptık ve trafik polisi eşliğinde Haydarpaşa Hastanesi'ne gittik. Hani Aziz Ağabey felçliydi ya... Onu gördüğüm için, tam bir hafta felçli gibi ayağımı sürüyerek dolaştım. Bazen ayağımı karıştırıyordum ya neyse...

Bir gün de Savaş'ın bir şakası yüzünden evin karşısındaki caminin minaresine takılmıştım. Minare yamuktu ve ona bakmaktan iş yapamaz olmuştum. En sonunda birilerini aradım, turistlere ayıp olur diye ikna ettim, sağ olsunlar minareyi düzelttiler. Gerçekten yamukmuş!

Hastalık hastası, simetri, evham... Ben kendimi hatalarımla, günahlarımla, sevaplarımla her türlü seviyorum ama kendimi beğenmiyorum. Kendini beğenmekle, kendini sevmek arasında bir

nüans, ince bir bıçak sırtı vardır. Ama Türkiye’de “kendini sevmek” denince insanlar, biraz böbürlenerek, “bak, ben neyim” diyen ve “amma kendini beğenmiş” denecek birini algılar.

Bir insan başarılarla olduğu kadar, hatalarla da var olmaz mı? Bütün yaşamını sorunsuz geçiren bir insan yok ki! O nedenle yaşadıklarımın hepsi doğrudur. Caminin minaresinin yamuk oluşundan, Aziz Ağabey’in felcine üzülüp hastaneye gidişimden tut, hepsi doğru, yaşanmış olaylardır. Ben böyle biriyim, hatalarıyla birlikte anılması gereken biri...

“Hayatımda
BENDEN BAŞKA
sorumlu yok.”
2005

Hapın Faydası

Yaşlı kadın doktoruna giderek, doğum kontrol hapı istemişti. Doktor, “Sizin yaşınızda bir kadın o hapları ne yapar?!” diye bağırdı.

Kadın bunun üzerine, hapları kısa bir müddet denediğini ve onlarsız uyuyamaz olduğunu itiraf etti.

Doktor şaşırmişti!

“İyi ama, doğum kontrol hapının içinde uyuşturucu madde yoktur ki,” dedi.

Kadın:

“O hapların içinde neyin var veya yok olduğunu bilmem ama,” dedi. “Her gece sokağa çıkmadan önce kızıma bir tane yutturuyorum ve inan ki, bu sayede çok daha rahat uyuyorum doktor.”

Handwritten signature
GEZER

Stresi Alt Etmek İçin SİTTİRET!

Günümüzün popüler rahatsızlığı nedir? Stres. Stresin bir tek ilacı var; benim icat ettiğim bir ilaç. Stresteyim diyerek yanıma yaklaşanlara hemen bu ilacı söylüyor, “Sittiret!” diyorum; oluyor bitiyor. Tabii hemen gitmiyor stres belki ama yaşama, dünyaya biraz öyle bakmakta yarar olduğu kanısındayım. Sittiret dediğinizde vücudunuzun rahatladığını hemen hissedebilirsiniz. Sıkılıyorsanız, rahatlayamıyorsanız deneyin ve kendiniz görün SİTTİRET’in gücünü...

Herkesin rahatlatma yöntemi farklı olabilir. Benim tekнем vardı ve denize her açıldığında rahatlıyordum ama bu tekneyi zamanı gelince sattım. Bunu yaptığım için hiç üzülmedim. Ehliyetim hâlâ var ama bu lüks, bu tekne bana maddi zarar vermeye başlamıştı. Ben o kadar zengin biri değilim. Tekne gerçekten fazla varlıklı insanların hobisi olabilir ama ben tekneyi hobi olarak değil, bir sağlık aracı olarak gördüm ve teknede sağlığını kazan-dım. On yıl süreyle, yazın üç ayının her günü teknede geçti. Ve ben o süre zarfında sağlık kazandım. Denize girdim çıktım, her gün denizden iyot aldım ve müthiş yararı oldu bana.

Zihinsel rahatlık için en çok kitap okumayı, tabiatı, ağaç-lar altında, deniz kıyısında olmayı tercih ediyorum. Bana böyle-

si yararlı oluyor. Zihinsel rahatlama isteği benim meditasyonla tanışmama neden oldu. Meditasyon teknikleri insanın beynini dinlendiriyor.

T'ai Chi Ch'u'an dersi bizim okulumuzda on beş yıldır veriliyor. Bunun, beden dilini kullanma açısından da çok yararlı bir ders olduğu saptandı. Aslında T'ai Chi'yi sadece ders olarak görmemeli; insan özel hayatında da yapabilir.

Sezen (Aksu) de beni rahatlatmak için bir formül verdi. Çin çayının formülünü biliyordu ve bana yazdırdı. Ben de akşamları içiyorum ve çok rahatlıyorum. Hem sindirim sistemime hem sinir sistemime iyi geldi hem de rahat uyku uyumama yardımcı oldu yeşil çay. Rahatlatan, rahatlamak isteyenlere derman olabilecek bir çay...

Bitkilerden gelen şifa aslında simyacılıkla birlikte ortaya çıkmış bir şey. Bütün ilaçlar bitki köklerinden yapıldı. Sentetik ilaçlar daha sonra çıkmış olmasına karşın, bitkilerin insan hayatında çok önemli yeri var. Asıl tıbbı terk etmemek koşuluyla, alternatif tıbbı, bitkileri rahatlıkla, rahatlamak için kullanabilirsiniz. Tabii hangi bitkinin ne için ve ne ölçüde kullanılacağını bilmek kaydıyla.

Sigara hiç içmedim hayatımda, içkiyi ise istediğim zaman bir kadeh içebilirim arkadaş topluluklarında. Beslenmede de Akdeniz mutfağı ağırlıklı beslenmenin yararlı olduğunu artık dünya kabul etti. Bunun beyine etkisi, mesela balık yiyip fazla fosfor alırsanız zihinsel açıklık yaptığı biliniyor, bilimsel olarak da kanıtlandı balığın beyine faydaları. Tabii, örneğin spor yapmadan,

sadece beslenmeni kontrol edersen, sağlıklı sayılmazsın. Bunlardan birini yapıp diğerini yapmadığında yarım yarar görürsün ama yine de hastalanman için risk vardır. Mesela ben şimdi spor yapmıyorum ama spor yaptığımda, yapmayı denediğimde daha dinamik, rahat olduğumu biliyorum.

Sağlık çok önemli...

“Sanat, insanı onarır.”

1997

MUTLULUK

*Elindekilerle mutlu ol
bunu başar.*

*İnsan ancak o zaman
güzel yaşar.*

*Bir kaplumbağan var meselâ
yararsız ve zararsız
onu sev.*

*Yarım bardak su için;
“yarısı boş” deme
“yarısı dolu” diye nitele.*

*Kendini sev
ve kaplumbağanı.*

*Doğru lâtiftir
at yaşamından yalanı.
Arkana dönüp baktığında
pişmanlıkların olsun
olmalı.*

Mutluluğun tarifini sorarlarsa

“görecedir” de
“Bence tarifi tek hecedir” de
“Su, mutluluktur” örneğın
çölde kalmış biri için
hatta hepimiz için
bir çiçek için
bir böcek için.
“Sevmek mutlu olmaktır” de
severek mutsuz olanları
uyandırmak için.
Herkesin kitabında
ayrı bir anlamı var mutluluğın.
Ama önemli olan:
Mutlu ettiğinde
senin duyduğın
ta iliklerindeki mutluluğın.

M. D. K.
G. E. K.

Mutluluk Sersemi

Bir insan mutlu ederek mutlu oluyorsa, o toplum mutlu bir toplum olmaya başlamıştır. Örneğin, bir postacı insanları mutlu ettiği için mutlu oluyorsa, bir ekmek fırını sahibi insanlara ekmek ulaştırdığı için mutlu olursa, bir bestecinin bestesi her çalındığında mutlu oluyorsa, o çevrede mutluluk yayılır. Ve mutluluk da her duygu gibi etrafa saçılır.

İnsanın elindekilerle mutlu olmayı becerebilmesi, birini mutlu ettiğinde, mutlu olabilmesidir. Benim mesleğim de böyledir. başkalarını mutlu ettiğin zaman mutlu olursun. İnsanları güldürürsün, eğlendirirsin, onlar da seni alkışlarlar ve bu alkışlarla birlikte mutluluğu sana geri gönderirler, sen de böylece mutlu olursun.

Bence mutluluk güzel olduğu kadar görece bir duygudur. Bu güzel duyguya ulaşmak için her birey farklı farklı şeyler yapabilir, her yiğidin kendine göre yoğurt yediği gibi... Ben böyle ulaşıyorum, bir başkası parayı bulur ulaşır, bir başkası hırsızlık yapar ulaşır, bir başkası siyasete atılır, büyük mertebe sahibi olur, başbakan olur, öyle ulaşır... Ama ben böyle ulaştım, bu şiirde yazdığım gibi.

“Paran ne kadar artarsa, o kadar değerli olursun” diye bir düşünce birilerine ait olabilir ama bana ait olamaz. “Bakın, benim param var” dercesine araba alanları kınamam, bana ne! Parası varmış, araba almış. Beni başkalarının yaptıkları çok fazla ilgilendirmez. Ben, hayata nasıl bakıyorum, onu düşünürüm. Başkasının sırtına basıp prim yapma fikrine dayanamam bile. Ben okul açtım ama o kebabçı açtı. İşte bu noktada şunu görmezden gelemeyiz; o kebabçı açarak mutlu olacaktı ve yaptı. Herkes neyle mutlu olu-

yorsa onu yapmakta özgürdür. Adam, lüks bir araba alarak mutlu oluyorsa, “Hayır; lüks araba alma, üçüncü sınıf araba al ve öyle mutlu ol!” deme hakkını da kendimde bulmuyorum.

Kimisi bir gezgin gibi dünyayı dolanarak, kimisi durmadan eğlenceyle mutlu olur. Ben evimde, eşimle beraber bu duyguyu yaşıyorum. Benim aile hayatımla iş hayatım tamamen birbirinden ayrı ama evimde çok mutluyum. Bu kitabın ortaya çıkması için sorulan soruların yanıtlarını verirken de yine evimdeyim. Karım da yanımda, biraz evvel yan odaya geçti, tekrar geldi. Biz, ev hayatını tamamen oyunculuk, hocalık, yazarlık, şairlik, okul sahibi, tiyatro sahibi sözcüklerinden ayrı tutuyoruz. Kaldı ki evimizde de bu konularda çok şeyi eşimle paylaşıyoruz çünkü o, tiyatronun dekorunu, kostümlerini yapıyor. Zaten yüzde elli ortağız. Eşimle müşterek yaşıyoruz, müşterek çalışıyoruz.

Mutluluktan bahsedince aklıma, 6 Ocak 1970’te, *Zıpçıktı* adlı oyunda oynadığım anlar geldi. İstanbul Tiyatrosu’nda oynarken çocuğum doğdu ama gidemedim hastaneye, çok istememe rağmen kızımı göremedim. Toto Karaca ve tiyatronun müdiresi Şükran Sururi, kulis arasında sahnedeysen bana Elif’in doğduğunu söylediler. Aldığım bu haber beni çok duygulandırmıştı, MUTLU olmuştum. Hatta öyle bir mutluluk sersemi olmuştum ki ilk iki-üç lafımı şaşırmıştım.

Yaşamım boyunca hiç pişman olmadım çünkü hem aile hem de iş hayatımda çok mutlu bir insanım.

“Ne ile mutlu olacağını biliyorsan
işin yarısını çözdün demektir.”

2006

Bitki nasıl susuz yaşayamazsa
insan da ümitsiz yok olur.

Ahmet Çağan

Umutlu Sanatçının Sonsuz Eseri

Yok Olacakken Var Olmak... Büyük usta Müjdat Gezen'in yaşamını en iyi tanımlayan felsefe... O, yaşamında birçok şey aleyhine olmasına rağmen yılmadı. Yanıp yanıp küllerinden yeniden doğdu.

Parasız kaldı, dolandırıldı, ölüm tehditleri aldı, uzun zaman peynir ekmeğe talim etti; onu da bakkala yazdırarak... Hatta parasızlıktan her seferinde çocuğunu aldırarak zorunda kaldı. Ta ki bir daha aldırırlarsa çocukları olmayacağı riskiyle yüzleşene ve Aysel Gürel, dünyaya getirecekleri çocuklarına bakacağını söyleyinceye kadar... Olsun... Daha çok alacağı vardı hayattan. Üretmenin en yüce erdem olduğunu bildi, bildiğini okudu, umutla ve çok çalıştı.

Birçok yetenekli, zeki ve eğitilmiş kişi mücadele etmediğinden dolayı ilk akıntıda yok olup gitti. Müjdat Gezen'i Müjdat Gezen yapan en önemli özelliklerden birisi de mücadeleyi hiçbir zaman bırakmamasıdır. Böyle olmasaydı başına gelen olaylar karşısında pes eder ve yok olmayı seçerdi, fakat o, akıntıya karşı yüzmeyi seçti.

Yaşamdaki zorluklar karşısında direndi, duruşunu bozmadı, ilkelerinden ödün vermedi. Tüm olumsuzluklara rağmen kimseye kin beslemedi, hep affetti, paylaşmaktan ve sevmekten hiç vazgeçmedi.

Herkes âşık olur; kimi bir kadına, kimi bir adama, kimi doğaya... Kimi de bir derviş gibi aşkı farklı boyutta yaşar. Müjdat Gezen ise apayrı bir aşkı barındırır bünyesinde: Sanat aşkını...

Aşk bu ya, insana ne yaptıracığı belirsizdir. O da bir coştı, aşkına kavuşmak için parayı gözü görmedi. Müjdat Gezen Sanat Merkezi ve Müjdat Gezen Tiyatrosu'nu kurdu. Müjdat Gezen Sanat Merkezi'yle paylaşma aşkı ete kemiğe büründü, ücretsiz eğitim veren ve dünyada başka bir örneği olmayan bir okula dönüştü. Genelde taklit etmek iyi bir şey değildir ama keşke bu ücretsiz okulun taklitleri olsa...

Kendi felsefesini, kendi okulunda da uyguladı. Onun okullundaki eğitim sistemi bu yüzden tektir; kalıplarla, ezberle sınıf geçilen bir okul değil, sanatın felsefeyle işlendiği bir eğitim yuvasıdır.

Müjdat Gezen yaşamı boyunca maddiyata önem vermedi ama parayı kazanmak istedi; çünkü sanat yapabilmek, okulunu yaşatabilmek için bu şarttı! Aslında o, halktan aldığını halka verdi.

Yıllar önce Müjdat Ağabey'le yeni tanıştığım dönemlerde onun çalışma temposu her zamanki gibi çok yoğundu. Düzenli olarak okula pazartesi günleri saat 14.00'te geliyordu. Her pazartesi Mehmet'le birlikte Müjdat Ağabey'i yakalayıp onunla sohbet ediyorduk. Kafamıza takılan her şeyi soruyorduk. Fakat bu sorulara, bu kısa süreler yetmemeye başladı. Ben de onunla daha sık görüşebilmek için, sekreteri Arzu'yu Müjdat Ağabey'in okula ve tiyatroya her uğradığında bana bilgi vermesi için ikna ettim. Haber alınca nerde olursa hemen oraya damlıyorduk. Müjdat Ağabey bir gün bizi okulda karşısında gördü. Ertesi gün başka bir saatte tiyatroda. Daha sonraki gün yine okulda... Durmadan karşısına çıkıyorduk ve Müjdat Ağabey okula ve tiyatroya her adım attığında bizimle karşılaşıyordu. Bir gün bana imalı bir şekilde, "Burada olduğumu nereden bildiniz?" diye sordu. "Dünya küçük," yanıtını verdim. O da, "Yemiş gibi mi yapayım?" dedi. Sonra nereden istihbarat aldığımı sordu. Tabii ben de o zaman casusumun adını açıklamadım.

Ama bu yazıyı yazdığımndan Arzu'nun haberi yok ve işin, bizim için komik, onun içi trajik yanı; Arzu hâlâ Müjdat Ağabey'in çalışanı...

Benim için Müjdat Ağabey, kitap olan insanlardandır. İyi bir kitabı okumak okura pek çok şey katar ya, kitap olan insan da insanlara çok şey katar.

Çoğunlukla ustadan bilgi almaya çalışmak yerine kolaycılığa kaçıp ustanın kendilerine bilgi vermesini bekler insanlar. Oysa usta, kimseye bilgi vermek için uğraşmaz, kimsenin peşinden koşup aydınlatmaya çalışmaz. Bilgiye ulaşmak isteyen kişi, emek harcayıp bedelini ödeyerek o bilgiyi kazanabilir. Tıpkı ustalarından bilgi almak için emek vererek ustalaşan Müjdat Gezen gibi...

Kendisi ziyadesiyle kâmindir. Bir değil, on değil; kitapları, oyunları, filmleri, dizileri, tiplerleri, şiirleri, öyküleri, okulu, tiyatrosu ile yüzlerce eserin sahibi... Mevlâna demiş ki: *"Kâmil odur ki; koya dünyada bir eser/ Eseri olmayanın, yerinde yeller eser."*

Dile kolay, 50 yıl... Yarım asır... 50 yıllık sanat hayatı boyunca defalarca ışıksız bırakıldığı halde, dibe vurmak yerine, karanlığın dibinde bile ışığın olduğuna inandı. Kendi içindeki ışığı da hiç söndürmedi, bu ışığı 50 yıl boyunca ortaya koyduğu eserleriyle ulaştığı milyonlarca insanla paylaştı.

Ahmet Çağan

Ahmet Çağın Müjdat Gezen Mehmet Çağın

Yok Olacakken Var Olmak

Herkes senin
yok olduğunu sandı.
Biliyor musun
O
var olduğunu andı...

Yok Olacakken Var Olmak, 50. sanat yılını kutlayan büyük usta Müjdat Gezen'in felsefesidir.

Bu kitapla çıktığınız yolculukta Müjdat Gezen'in düşünceleri, duyguları, aforizmaları, hikâyeleri ve şiirleriyle farklı bir derinlik ve bakış açısı yakalayacak, onun gözünden kendinize ve yaşama bakacaksınız.

Yaşamın özüne sanatın eliyle dokunacak, felsefenin gücüyle ılık tutacaksınız.

Müjdat
GEZEN

ALFA Basım Yayım Dağıtım Ltd.
Ticaretine Sokak No:53
34110 Cağaloğlu-İstanbul
Tel : +90 (212) 511 53 03
+90 (212) 513 87 51
Faks : +90 (212) 519 33 00
www.alfakitap.com
e-mail: info@alfakitap.com

ISBN 978-605-106-205-1

9 786051 062051